

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Stanislava Franková

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Analýza cyklických výkyvů v české ekonomice v letech 2000 – 2011

**The Analysis of Cyclical Fluctuations in the Czech Economy
in the Years 2000–2011**

DP – EF – KEK 2012 15
Bc. Stanislava Franková

Vedoucí práce: Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D., katedra ekonomie

Konzultant: Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Český statistický úřad

Počet stran: 95

Počet příloh: 5

Datum odevzdání: 4. května 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 4. května 2012

Bc. Stanislava Franková

Anotace

Diplomová práce se zabývá analýzou cyklického vývoje české ekonomiky v letech 2000 – 2011 a zkoumá vývoj hlavních determinant. Jedná se zejména o hrubý domácí produkt, inflaci, nezaměstnanost a platební bilanci. Cílem práce je zhodnotit vývoj uvedených ukazatelů a definovat příčiny, které vedly k jejich výkyvům. Poslední část práce se zabývá stručnou charakteristikou odvětvové struktury české ekonomiky a analyzuje dopady hospodářského cyklu na stěžejní odvětví českého průmyslu, a to na automobilový průmysl.

Klíčová slova

Automobilový průmysl, hospodářský cyklus, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, platební bilance.

Annotation

This thesis analyzes the cyclical development of the Czech economy in the years 2000 – 2011 and examines the major determinants of its development. In particular, the gross domestic product, inflation, unemployment and the balance of payments. The aim is to evaluate the development of such indicators and to define the causes that led to their significant fluctuations. The last part is a brief description dealing with the structure of the Czech economy in its various sectors and analyzes the impact of the economic cycle on the key sectors of Czech industry, such as the automotive industry.

Key Words

Automotive industry, gross domestic product, economic cycle, inflation, unemployment, balance of payments.

Obsah

Seznam obrázků.....	10
Seznam tabulek.....	11
Seznam použitých značek, zkratk a symbolů	12
Úvod	13
1 Teorie hospodářského cyklu.....	15
1.1 Hospodářský cyklus	15
1.1.1 Typy a fáze hospodářského cyklu	15
1.1.2 Příčiny hospodářských cyklů	18
1.1.3 Důsledky hospodářských cyklů.....	20
1.2 Implikace hospodářské politiky	20
1.2.1 Stabilizační a prorůstová politika.....	20
1.2.2 Základní typy hospodářské politiky	22
1.3 Teoretické přístupy k problematice hospodářských cyklů	26
1.3.1 Předkeynesovské teorie	27
1.3.2 Keynesovské teorie	30
1.3.3 Nová konzervativní ekonomie	31
1.3.4 Teorie reálného hospodářského cyklu.....	33
1.4 Základní determinanty ekonomické výkonnosti	35
1.4.1 Hrubý domácí produkt (HDP).....	36
1.4.2 Cenová hladina.....	38
1.4.3 Měření vývoje na trhu práce.....	39
1.4.4 Měření vnější ekonomické pozice.....	40
2 Analýza cyklického vývoje České republiky v letech 2000 – 2011.....	43
2.1 Analýza období 2000 – 2003	45
2.1.1 HDP.....	46
2.1.2 Míra inflace	49
2.1.3 Míra nezaměstnanosti.....	50
2.1.4 Platební bilance	51
2.2 Analýza období 2004 – 2007	52
2.2.1 HDP.....	53
2.2.2 Míra inflace	54
2.2.3 Míra nezaměstnanosti.....	55

2.2.4	Platební bilance	55
2.3	Analýza období 2008 – 2011	57
2.3.1	HDP.....	58
2.3.2	Míra inflace	59
2.3.3	Míra nezaměstnanosti.....	60
2.3.4	Platební bilance	61
3	Dopad cyklického vývoje na podnikatelskou sféru.....	63
3.1	Sektorová a odvětvová struktura.....	63
3.2	Vývoj a význam základních odvětví.....	64
3.2.1	Průmysl.....	64
3.2.2	Stavebnictví.....	66
3.2.3	Význam základních odvětví	67
3.3	Analýza dopadu cyklického vývoje na automobilový průmysl.....	68
3.3.1	Analýza automobilového průmyslu v letech 2000 - 2003.....	70
3.3.2	Analýza automobilového průmyslu v letech 2004 – 2007.....	73
3.3.3	Analýza automobilového průmyslu v letech 2008 – 2011	77
	Závěr.....	82
	Seznam použité literatury	86
	Seznam příloh.....	90
Příloha A	Hlavní makroekonomické ukazatele	91
Příloha B	Platební bilance 2000 – 2011	92
Příloha C	Vývoj ceny ropy 2000 – 2011	93
Příloha D	Vývoj kurzů 2000 – 2011	94
Příloha E	Klasifikace produkce CZ - CPA.....	95

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Fáze hospodářského cyklu	16
Obrázek 2 – Postavení vnější hospodářské politiky	26
Obrázek 3 – Politický cyklus.....	35
Obrázek 4 – Hospodářský cyklus ČR v letech 2000 – 2011(s.c., v %).....	44
Obrázek 5 – Reálný růst HDP v letech 2000 – 2011 v ČR, EU-15, USA (s.c., v %)	45
Obrázek 6 - Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR v letech 2000 - 2003	46
Obrázek 7 – Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v letech 2004 - 2007	52
Obrázek 8 – Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v letech 2008 – 2011	57
Obrázek 9 – Příspěvky hlavních sektorů k růstu HPH (v p.b.)	65
Obrázek 10 – Růst HPH podle složek stavebnictví (s.c., v %).....	66
Obrázek 11 – Příspěvky hlavních sektorů k růstu HPH (v p.b.)	67
Obrázek 12 – Příspěvky hlavních odvětví k růstu HPH ZP (s.c., v p.b.)	68
Obrázek 13 – Výroba modelové řady Fabia (v ks).....	71
Obrázek 14 – Reálný růst HDP (s.c., v %)	72
Obrázek 15 – Vývoj cen v ZP a AP měřený deflátozem produkce	73
Obrázek 16 – Saldo zahraničního obchodu a meziprocentní změny vývozu a dovozu	74
Obrázek 17 – Počet vyrobených osobních a užitkových vozidel v ČR (v ks).....	75
Obrázek 18 – Vývoj zaměstnanosti ve zpracovatelském a automobilovém průmyslu	76
Obrázek 19 – Struktura prodeje motorových vozidel v letech 2004 – 2007 (v ks).....	77
Obrázek 20 – Vývoj produkce nejvýznamnějších výrobců (v ks).....	79
Obrázek 21 – Vývoj počtu pracovníků ve firmách AutoSAP v letech 2007 - 2011	80
Obrázek 22 – Tempo růstu vývozu a dovozu motorových vozidel (v %).....	81

Seznam tabulek

Tabulka 1 – HDP České republiky v roce 2010 z hlediska výrobní metody, b.c.....	37
Tabulka 2 – HDP České republiky v roce 2010 z hlediska výdajové metody, b.c.....	38
Tabulka 3 – HDP České republiky v roce 2010 z hlediska důchodové metody	38
Tabulka 4 – Struktura platební bilance České republiky pro rok 2010	41
Tabulka 5 - Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR v letech 2000 - 2003	45
Tabulka 6 - Růst hlavních složek užití HDP v ČR (s.c., v %).....	47
Tabulka 7 – Příspěvek složek poptávky k růstu HDP (v p.b.).....	48
Tabulka 8 – Platební bilance 2000 – 2003 (mld. Kč).....	51
Tabulka 9 - Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR v letech 2004 - 2007	52
Tabulka 10 - Růst hlavních složek užití HDP v ČR (s. c., v %).....	53
Tabulka 11 - Příspěvek složek poptávky k růstu HDP v ČR (v p.b.).....	54
Tabulka 12 – Platební bilance 2004 – 2007 (mld. Kč).....	56
Tabulka 13 – Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2008 - 2011	57
Tabulka 14 - Růst hlavních složek užití HDP v ČR (s.c., v %).....	58
Tabulka 15 - Příspěvek složek poptávky k růstu HDP v ČR (v p.b.).....	59
Tabulka 16 – Platební bilance 2008 – 2011 (mld. Kč).....	61
Tabulka 17 – Odvětvová struktura HPH (b.c., v %).....	63
Tabulka 18 – Růst HPH podle sektorů (s. c., v %).....	64
Tabulka 19 – Význam výroby dopravních prostředků ve ZP v ČR (v %)	70
Tabulka 20 – Tempa růstu hlavních ukazatelů (v %).....	70

Seznam použitých značek, zkratek a symbolů

AP	automobilový průmysl
AUTOSAP	Sdružení automobilového průmyslu
BP	platební bilance
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
HDP	hrubý domácí produkt
HND	hrubý národní důchod
HPH	hrubá přidaná hodnota
NISD	neziskové instituce sloužící domácnostem
THK	tvorba hrubého kapitálu
THFK	tvorba hrubého fixního kapitálu
VFP	vnější hospodářská politika
ZP	zpracovatelský průmysl

Úvod

„Ekonomické teorie nám neposkytují soubor pevných závěrů, které by se daly okamžitě použít v praxi. Spíše než o doktrínu se jedná o metodu či myšlenkový aparát, který pomáhá příslušnému jedinci vyvodit správné závěry.“¹

~ John Maynard Keynes ~

Diplomová práce, jak napovídá její název, se zabývá analýzou hospodářského cyklu české ekonomiky v letech 2000 až 2011 a zkoumá jeho příčiny a důsledky. Monitorování a analýze hospodářského cyklu je věnována stále větší pozornost, jelikož ekonomické výkyvy jsou permanentním jevem tržní ekonomiky. Ve sledovaném období vývoj české ekonomiky odpovídal základním trendům teoretických konceptů hospodářského cyklu. Analyzované období bylo zasaženo řadou faktorů ovlivňujících ekonomický vývoj, za dva zásadní však lze považovat vstup České republiky do EU v roce 2004 a světovou finanční a hospodářskou krizi, jejíž dopady se začaly projevovat v druhé polovině roku 2008. Oba uvedené faktory zásadně ovlivnily výkonnost ekonomiky a vývoj základních makroekonomických ukazatelů. Hospodářský vývoj ve druhé polovině 90. let byl negativně ovlivněn kontrakcí, kterou česká ekonomika překonala v roce 2000, kdy se dostala na dráhu rychlého a stabilního růstu přetrvávajícího do 1. poloviny roku 2008. V analýze je toto období rozděleno do dvou etap na základě dynamičnosti vývoje hlavních ukazatelů, a to na oživení a konjunkturu. Od druhé poloviny roku 2008 došlo ke zpomalení ekonomického růstu a ekonomika se dostala do fáze recese.

Hlavním cílem je zhodnocení jednotlivých etap ekonomického vývoje a identifikace hlavních faktorů, které ovlivnily českou ekonomiku. Dalším dílčím cílem je analýza odvětvové struktury české ekonomiky a zhodnocení dopadů ekonomického vývoje zejména na významné odvětví českého průmyslu, kterým je automobilový průmysl.

Smyslem diplomové práce je také ověření dvou tezí. První řeší otázku, zda se jednotlivá zkoumaná období výrazně liší fází hospodářského cyklu. Druhá teze si klade za cíl ověřit

¹ MANKIW, N. Gregory. *Macroeconomics*, s. 526.

skutečnost, že ekonomický cyklus jevil silnou závislost na EU vlivem exportní a importní závislosti.

Teoretická část práce se zabývá teorií hospodářského cyklu, soustředí se na vymezení základních pojmů a definuje možné příčiny a důsledky cyklického vývoje. Věnuje se také implikaci hospodářské politiky, která má vliv na průběh cyklu prostřednictvím fiskální, měnové a vnější hospodářské politiky, za jejichž stěžejní cíl lze považovat dosažení ekonomické stability. Další část je věnována vývoji teorií hospodářského cyklu, které jsou řazeny chronologicky a snaží se vysvětlit příčiny cyklických výkyvů. Poslední teoretická část se koncentruje na definování hlavních determinant ekonomické výkonnosti, a to na hrubý domácí produkt, vývoj cenové hladiny, vývoj na trhu práce a vnější ekonomickou pozici, která je vyjadřována prostřednictvím platební bilance.

Analytická část práce je rozdělena do dvou částí. První část je zaměřena na analýzu cyklického vývoje České republiky v letech 2000 – 2011 a zkoumá faktory determinující vývoj české ekonomiky. Druhá část se zabývá dopadem hospodářského cyklu na podnikatelskou sféru. Stručně charakterizuje odvětvovou strukturu a význam a vývoj hlavních odvětví české ekonomiky. Díky velkému významu automobilového průmyslu je poslední část věnována podrobnější analýze tohoto odvětví, která je rozdělena do třech etap.

1 Teorie hospodářského cyklu

1.1 Hospodářský cyklus

Vývoj tržní ekonomiky neprobíhá lineárně, ale podléhá ekonomickým výkyvům. Ekonomická teorie rozlišuje **strukturální a cyklické výkyvy**.

Mezi hlavní příčiny **strukturálních výkyvů** se řadí zejména změny preferencí spotřebitelů, měnící se vzácnost ekonomických zdrojů a nové technologie. Strukturální výkyvy souvisí s tím, že některá odvětví expandují a v jiných naopak dochází k útlumu. Z tohoto důvodu dochází u některých výrobců k dočasnému hromadění zásob a u jiných naopak k nedostatku. To má za následek strukturální nezaměstnanost. Strukturální výkyvy jsou nezbytnou reakcí tržní ekonomiky a jsou výrazem její adaptability.²

Cyklické výkyvy jsou charakteristické celkovým poklesem a následně růstem ekonomiky (výroby a zaměstnanosti) téměř ve všech odvětvích. Cyklické výkyvy nazýváme **hospodářské cykly**.³

„Hospodářský cyklus je zpravidla definován jako soubor výkyvů agregátní ekonomické aktivity, aproximované hrubým domácím produktem v reálném vyjádření.“⁴

1.1.1 Typy a fáze hospodářského cyklu

Ekonomická teorie rozlišuje z hlediska časové dimenze několik typů hospodářských cyklů. Jedná se o krátkodobé Kitchinovy cykly v délce trvání 3–5 let, střednědobé Juglarovy cykly v délce trvání 7-11 let, dlouhodobé Kuznetsovy cykly v délce trvání 15-25 let a dlouhodobé Kondradějovy cykly v délce trvání 55-60 let.⁵

² HOLMAN, R., Ekonomie, s. 512-513.

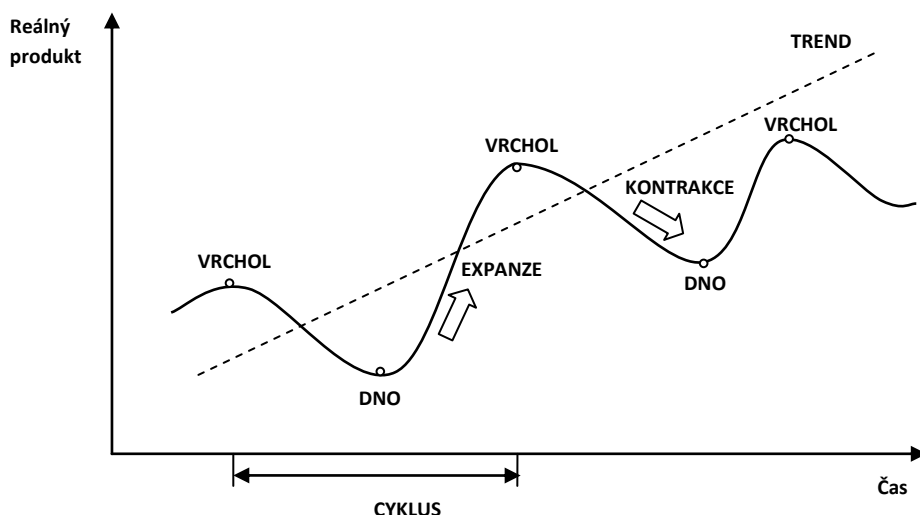
³ Tamtéž, s. 512-513.

⁴ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 20.

⁵ Tamtéž, s. 23.

Klasifikaci hospodářských cyklů dle kritéria časové dimenze zavedl rakouský ekonom Joseph A. Schumpeter a nazval tyto cykly podle ekonomů, kteří je jako první identifikovali.⁶

Pro cyklické výkyvy jsou charakteristické vzestupné a sestupné fáze, které jsou ohraničeny body zvratu a nemají periodickou povahu. V souhrnu lze označit fáze hospodářského cyklu jako expanzi, vrchol, kontrakci a dno. Průběh těchto fází zachycuje fluktuaci reálného produktu v čase okolo růstové trajektorie potenciálního produktu. Daný vývoj znázorňuje následující obrázek.

Obrázek 1 – Fáze hospodářského cyklu

Zdroj: HELÍSEK, M., Makroekonomie: základní kurz, s. 165, vlastní zpracování

Dno (sedlo) je fází hospodářského cyklu, kdy reálný produkt klesne na svoji nejnižší úroveň. Hluboký a dlouhodobý hospodářský pokles se nazývá **deprese**. Dno je charakteristické nízkou spotřebitelskou a investiční poptávkou, vyšší mírou nezaměstnanosti a nevyužitými kapacitami. Očekávání podnikatelů a spotřebitelů ohledně budoucího vývoje ekonomiky jsou pesimistická a firmy nejsou ochotny podstupovat rizika spojená s novými investičními projekty.⁷

Po dosažení dna následuje fáze **expanze (konjunktura, růst, oživení)**. Reálný produkt je výrazně nad růstovou trajektorií potenciálního produktu. Dochází k růstu agregátní

⁶ HOLMAN, R., Dějiny ekonomického myšlení, s. 275.

⁷ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 24.

poptávky, rozšiřování produkce a tím i k využití dosud nevyužitých kapacit a růstu zaměstnanosti. Zvyšuje se spotřebitelská a investiční poptávka a očekávání firem ohledně ekonomického vývoje jsou optimističtější.⁸

Na **vrcholu** cyklu dosahuje skutečný produkt maxima. Výrobní kapacity jsou zcela či nadměrně využity a v ekonomice se objevuje nedostatek pracovní síly potřebný k vytvoření dodatečné produkce. Díky optimistickému očekávání firem a vysoké míře investic dochází k vyčerpávání úspor a nedostatku finančních fondů. Přebytná poptávka má za následek růst cen a produkce firem se stává neprodejná. Tento bod je označován jako horní bod obratu a ekonomika přechází do fáze poklesu.⁹

Fáze **kontrakce (recese, propad, pokles, sestupná fáze)** je charakterizována výrazným poklesem agregátní ekonomické aktivity. Spotřeba domácností a investice firem klesají. Firmy mají potíže s odbytem a dochází k růstu zásob a k poklesům zisků podniků. Ekonomický útlum je doprovázen zvýšením nezaměstnanosti, což vede ke snížení důchodů domácností a snížení poptávky. Tato fáze se zastaví v dolním bodě obratu (dno) a celý cyklus začne znovu.¹⁰

Za působení předpokladů neoklasické školy, tj. pružnosti cen a mzdových sazeb, dojde v důsledku snížení agregátní poptávky ke snížení cenové hladiny a domácnosti začnou zvyšovat svoji spotřebu. Pokles cenové hladiny vyvolá tendenci ke zvýšení reálných mezd a současně zvýšení nabídky práce. Mzdy jsou však dokonale flexibilní a nominální mzdy klesnou ekviproporcionálně jako cenová úroveň. Pokles ceny práce vede firmy k opětovnému najímání zaměstnanců.¹¹ Keynesiánci tento mechanismus nepokládali za příliš funkční a pro stimulaci agregátní poptávky preferovali státní zásahy, pomocí nichž může stát regulovat nedokonalosti tržního mechanismu.

⁸ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 24.

⁹ Tamtéž, s. 24-25.

¹⁰ Tamtéž, s. 25.

¹¹ MACH, M., Makroekonomie II: pro magisterské (inženýrské) studium, s. 191.

1.1.2 Příčiny hospodářských cyklů

Existují dvě teorie vysvětlující příčiny hospodářského cyklu:

- Teorie monetárního cyklu
- Teorie reálného cyklu

Teorie monetárního cyklu vidí příčinu cyklických výkyvů ve změnách tempa růstu peněžní zásoby, které vyvolávají poptávkové šoky. Známymi představiteli těchto teorií byli švédský ekonom Knut Wicksell, rakouský ekonom Friedrich A. Hayek a americký ekonom Milton Friedman.¹²

Podle **Wicksella** byla východiskem k formulaci teorie monetárního cyklu teorie peněz, která vysvětluje cyklické výkyvy změnami peněžní zásoby. Příčiny viděl ve vzniku odchylek mezi přirozenou a peněžní úrokovou mírou.¹³

Důležitými pojmy byly přirozená úroková míra: „*úroková míra, která je rovna očekávané míře výnosu z nově investovaného kapitálu*“¹⁴ a peněžní úroková míra: „*úroková míra, která udržuje v rovnováze trh zapůjčitelných fondů. Na trhu zapůjčitelných fondů se střetává poptávka po zapůjčitelných fondech (investice plus přírůstek poptávky po hotovostních zůstatcích) s nabídkou zapůjčitelných fondů (úspory plus přírůstek peněžní zásoby)*“¹⁵

Pokud centrální banka zvýší peněžní zásobu, dojde ke snížení peněžní úrokové míry pod přirozenou úrokovou míru – následkem je růst investic a následně poptávky. Ekonomika se dostává do vzestupné fáze. Dochází ale i k růstu cen, což vede ke zvýšení peněžní úrokové míry na původní úroveň. Upouští se od investic, které se spolu s produkcí vrací také na předchozí úroveň. Končí vzestupná fáze cyklu a ekonomika se dostává do recese.

F. A. Hayek navázal na teorii monetárního cyklu Khuta Wicksella, kterou rozšířil o rakouskou teorii kapitálu. V této teorii hraje velmi důležitou roli struktura kapitálu. Pokud centrální banka zvýší peněžní zásobu, firmy se domnívají, že došlo k poklesu

¹² SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 133.

¹³ HOLMAN, R., Dějiny ekonomického myšlení, s. 309.

¹⁴ Tamtéž, s. 309.

¹⁵ Tamtéž, s. 309.

vzácnosti kapitálu a mění strukturu kapitálu a směřují investice do kapitálově náročnějších výrob. Hayek doporučoval minimální zásahy centrální banky do hospodářství.¹⁶

M. Friedman vycházel z předpokladu, že jednotlivci tvoří svá očekávání adaptivně na základě minulých zkušeností. Zvýšení peněžní zásoby způsobí růst cenové hladiny a lidé dočasně tuto změnu nesprávně interpretují (nabízí více práce, více investují). Ekonomika se dostává do vzestupné fáze, dokud lidé neupraví svá očekávání, nepřehodnotí své jednání.¹⁷

Teorie reálného cyklu pokládají za příčinu cyklických výkyvů reálné faktory, především investiční a inovační vlny. Hlavními představiteli těchto teorií jsou anglický ekonom J. M. Keynes a rakouský ekonom J. A. Schumpeter.

Podle **Keynese** vychází příčiny cyklického kolísání ze změn objemů investičních a státních výdajů (a jimi následně vyvolané změny spotřebních výdajů), které způsobují změny agregátní poptávky a tím i HDP.

Schumpeter vysvětloval příčiny cyklických výkyvů jako inovační vlny, které mají charakter nárazových vln a představují nabídkové šoky. Inovační vlna vytváří příležitosti pro další inovace a s nimi související investice a tento příznivý nabídkový šok dostane ekonomiku do vzestupné fáze. Po vyčerpání potenciálu inovační vlny se ekonomika zpomalí.¹⁸

Příčiny cyklických výkyvů lze také členit na základě toho, zda se projeví na straně nabídky, či na straně poptávky. Toto kritérium je předmětem tzv. **teorie reálného ekonomického cyklu**. Teorie reálného ekonomického cyklu se začala rozvíjet v druhé polovině 80. let 20. století a za hlavní představitele jsou považováni američtí ekonomové Edward C. Prescott a Finn E. Kydland. Tato teorie vychází z předpokladu, že příčiny hospodářského cyklu spočívají v reálných nabídkových šocích ekonomiky. Jedná se především o technické a technologické změny (např. zavedení nové výrobní technologie, nových produktů, využívání nových druhů materiálů a surovin). Někteří ekonomové

¹⁶ SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 133.

¹⁷ Tamtéž, s. 133.

¹⁸ Tamtéž, s. 134.

považují nejen nabídkové, ale i poptávkové šoky za velkou skupinu poruch, které způsobují kolísání produkce.¹⁹

1.1.3 Důsledky hospodářských cyklů

Důsledky hospodářských cyklů mohou mít ekonomický a politický charakter a jsou spolu velmi úzce spjaty. Cyklické výkyvy v ekonomickém smyslu ovlivňují především nezaměstnanost a s ní spojenou velikost produkce ve srovnání s potenciálním produktem. Kolísání ekonomiky také způsobuje nestabilitu cenové hladiny. Pokud je ekonomika ve fázi recese, dochází k růstu nezaměstnanosti, snížení produkce a růstu míry inflace. Tyto faktory způsobují pokles životní úrovně obyvatelstva a následnou radikalizaci postižených skupin.²⁰

1.2 Implikace hospodářské politiky

Jedním z hlavních cílů hospodářské politiky je dosažení ekonomické stability. V užším pojetí se jedná o stabilní ekonomický růst, nízkou míru inflace a nezaměstnanosti a vnější rovnováhu.²¹

1.2.1 Stabilizační a prorůstová politika

Hospodářská politika uplatňuje dva základní přístupy k ovlivňování hospodářského vývoje, a to stabilizační politiku a prorůstovou politiku. Stát prostřednictvím stabilizační politiky ovlivňuje hospodářský cyklus, resp. míru oscilací, ke kterým dochází v ekonomice. Pomocí nástrojů prorůstové politiky se snaží zvýšit úroveň potenciálního produktu a ovlivnit tak dlouhodobý ekonomický růst.

Prorůstová politika je zaměřena spíše na stimulaci dlouhodobého ekonomického růstu než na vyhlazování krátkodobých výkyvů hospodářského cyklu. Na rozdíl od stabilizační

¹⁹ SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 135.

²⁰ HELÍSEK, M., Makroekonomie: základní kurz, s. 175.

²¹ KLIKOVÁ, CH. a KOTLÁN I. et al., Hospodářská politika: teorie a praxe, s. 85.

politiky se neorientuje na poptávkovou stranu ekonomiky, ale na stranu nabídky. Za cíl si klade vysokou úroveň potenciálního produktu, vysokou míru zaměstnanosti a finanční stabilitu. Zaměřuje se především na faktory ovlivňující práci, úspory a investice.

Jak již bylo uvedeno, cílem **stabilizační politiky** je především ekonomická stabilita, která je spjata s plněním cílů hospodářské politiky. Předpokladem úspěchu této politiky je správné určení jak skutečného, tak i budoucího vývoje ekonomiky. Účinnost stabilizační politiky se zvyšuje s přesnější predikcí fází hospodářského cyklu. K tomu slouží tzv. **konjunkturní indikátory**, které lze rozdělit do tří skupin:

- **Předstihové indikátory**, vypovídají o směru budoucího průběhu konjunktury, jako například počet přijatých zakázek (především v odvětvích vyrábějících investiční statky), počet vydaných stavebních povolení, aj.
- **Souběžné indikátory** popisují právě probíhající fázi hospodářského cyklu, a to reálný HDP, míra nezaměstnanosti aj.
- **Zpožděné indikátory** vypovídají o doznívání určité fáze hospodářského cyklu. Jedná se zejména o mzdy a spotřebitelské ceny.²²

Touto problematikou se zabýval americký ekonom W.C.Mitchell, který proslul především výzkumy hospodářského cyklu. Hospodářský cyklus považoval za složitý jev, který nelze dostatečně vysvětlit pomocí jednoduchých modelů. Mitchell chtěl determinovat základní znaky cyklu pomocí analýzy statistických údajů agregátní poptávky. Ve svém projevu v Americké ekonomické asociaci v roce 1925 nazvaném „Kvantitativní analýzy v ekonomické teorii“ napsal: *„Díky kvalitnějším údajům a lepším analytickým technikám se dostala kvantitativní analýza do postavení, kdy je schopna přímo odhadovat vliv takových jevů, jako jsou poptávka a nabídka, na vývoj ceny, a v důsledku toho budou opuštěny spekulativní teorie založené na imaginárních subjektech a imaginárních trzích.“*

23

²² HELÍSEK, M., Makroekonomie: základní kurz, s. 177

²³ SOJKA, M., Dějiny ekonomických teorií, s. 221.

Mitchell byl kritizován za velký důraz na aplikovaný ekonomický výzkum, aniž by se dostatečně věnoval teoretickým zobecněním.²⁴

1.2.2 Základní typy hospodářské politiky

Existují různé strategie zásahů do tržních procesů, kterými lze ovlivnit ekonomické výkyvy. Jedná se o fiskální, monetární a vnější hospodářskou politiku.

Fiskální (rozpočtová) politika

Za základní funkce fiskální politiky jsou pokládány především *stabilizační funkce*, která má za cíl stabilizaci hospodářského cyklu, *alokační funkce*, jejíž podstatou je zajištění efektivní alokace veřejných statků a *distribuční funkce*, která zajišťuje přerozdělení důchodů.²⁵

Rozpočtová politika může mít na základě sledovaných cílů dvě formy:

- Politika jemného ladění, kdy má za cíl odstranit všechny znatelné výkyvy.
- Politika automatického ladění, která se snaží o vyrovnaní větších výkyvů.

Politika jemného ladění používá diskrétní opatření a vychází z principu „stop-go policy“. Podstatou je, že pokud se ekonomika nachází ve fázi recese, je třeba uplatnit expanzivní hospodářskou politiku a tím stimulovat agregátní poptávku (princip „go“). Pokud se ekonomika nachází ve fázi expanze a hrozí přehřátí ekonomiky, je třeba uplatnit restriktivní hospodářskou politiku a snížit agregátní poptávku (princip „stop“).²⁶

Nástroji této politiky jsou diskrétní opatření. Jedná se o jednorázové intervence vlády, které jsou zaměřeny na realizaci akutních změn v ekonomice. K takovému zásahu může vláda využít například změnu daňových sazeb, zavedení nových daní či změnu daňové soustavy. Tato politika se uplatňovala v 50. a 60. letech dvacátého století. Vycházelo se z předpokladu, že vládní výdaje musí vyrovnávat výdaje soukromé. Tzn., že při poklesu soukromých výdajů musí vládní výdaje růst a naopak. Realita ale nedosáhla očekávaného

²⁴ SOJKA, M., Dějiny ekonomických teorií, s. 220 - 221.

²⁵ SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 138 - 139.

²⁶ KLIKOVÁ, CH. a KOTLÁN I. et al., Hospodářská politika: teorie a praxe, s. 131.

výsledku z důvodu časových zpoždění, která měla spíše destabilizační vliv, a cyklus se prohluboval.²⁷

Politika automatického ladění slouží k usměrnění hospodářského cyklu a používá automatické (vestavěné) stabilizátory. Jedná se o takové nástroje fiskální politiky, které po zavedení působí automaticky a nejsou nutné další zásahy státu. Automaticky stabilizují hospodářský cyklus. Patří sem mandatorní výdaje, progresivní daň z příjmu a transferové platby. Pokud se ekonomika nachází v sestupné fázi a vláda zvýší transfery (například podporu v nezaměstnanosti), zamezí tak poklesu disponibilního důchodu nezaměstnaných, dojde ke stimulaci agregátní poptávky a stabilizaci ekonomiky.²⁸

Monetární (měnová) politika

Monetární politika je prováděna centrální bankou prostřednictvím kontroly peněžní zásoby nebo pohybu úrokové sazby. Hlavním cílem centrální banky je zejména stabilní cenová hladina. Svojí politikou se mimo jiné snaží podporovat agregátní výstup, úroveň zaměstnanosti a rovnovážnou platební bilanci.²⁹

Mechanismus působení měnové politiky lze analyzovat ve třech situacích v závislosti na tom, zda se ekonomická rovnováha nachází pod úrovní potenciálního produktu (existuje zde recesní mezera), na úrovni potenciálního produktu nebo nad jeho úrovní (inflační mezera).³⁰

Pokud centrální banka zvýší peněžní zásobu a rovnováha je pod potenciálním produktem, dojde ke snížení úrokové míry a odstranění recesní mezery. V praxi vznikne převis nabídky reálných peněžních zůstatků nad poptávkou po reálných peněžních zůstatcích. Z důvodu snahy o odstranění přebytečných peněz dochází k nákupu obligací, což zvyšuje jejich cenu a následně vede k poklesu úrokové míry. Zvýší se investiční a spotřební výdaje citlivé na

²⁷ SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 142.

²⁸ KLIKOVÁ, CH. a KOTLÁN I. et al., Hospodářská politika: teorie a praxe, s. 157-158.

²⁹ SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 150.

³⁰ Tamtéž, s. 150.

úrokovou míru a vzniká tlak na růst cenové hladiny a snížení reálných peněžních zůstatků.³¹

Ve druhém případě, kdy je rovnováha na potenciálním produktu, má zvýšení peněžní zásoby trvalý dopad na cenovou hladinu, ale krátkodobý vliv na úrokovou míru a národní produkt. Po zvýšení peněžní zásoby vznikne inflační mezeru. Zvýšení cenové hladiny proporcionálně odpovídá zvýšení peněžní nabídky. V konečném důsledku se národní produkt i úroková míra vrací na svoji původní hodnotu.³²

Pokud je rovnováha nad úrovní potenciálního produktu a dojde ke zvýšení peněžní zásoby, prohloubí to jen inflační mezeru. Produkt se vrátí na svoji potenciální úroveň při vyšší cenové hladině. Centrální banka může odstranit inflační mezeru dvěma způsoby. Buď sníží peněžní zásobu, nebo nechá působením inflace neutralizovat inflační mezeru.³³

Vnější hospodářská politika (VHP)

„Vnější hospodářskou politikou rozumíme záměrné působení státu na vnější ekonomické vztahy vytvářením a uplatňováním pravidel (cílů a zásad) chování daného národního hospodářství ve světové ekonomice s cílem zabezpečit vnější ekonomickou rovnováhu. Vnější hospodářská politika je pro daný stát tím důležitější, čím je ekonomika otevřenější.“³⁴

Základní charakteristiky otevřené ekonomiky jsou zejména *míra otevřenosti* vyjadřující kvantitativní aspekt otevřenosti a *tvar otevřenosti* vyjadřující kvalitativní aspekt otevřenosti. Za hlavní ukazatele **míry otevřenosti** ekonomiky jsou považovány relace exportu, importu nebo obratu k souhrnným makroekonomickým ukazatelům, zpravidla k nominálnímu HDP. Pro vyšší míru komptability lze použít ukazatel objemu exportu nebo obratu zahraničního obchodu na jednoho obyvatele.³⁵

Tvar otevřenosti lze hodnotit na základě několika hledisek, a to:

³¹ SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 150 - 151.

³² Tamtéž, s. 151 - 152.

³³ Tamtéž, s. 152 - 153.

³⁴ Tamtéž, s. 164.

³⁵ Tamtéž, s. 165.

- Analýza komoditní struktury exportu a importu
- Vývoj vývozních a dovozních cen
- Vliv technologie na strukturu vývozu aj.³⁶

Nástroje vnější hospodářské politiky

Jedná se o opatření, pomocí kterých zasahuje stát do oblasti vnějších hospodářských vztahů. Nástroje vnější hospodářské politiky lze rozdělit na nástroje autonomní a smluvní.

Autonomní nástroje jsou takové nástroje, jejichž cílem je ochránit vnitřní ekonomické prostředí od působení vnějších faktorů. Jedná se například o cla, vývozní a dovozní kvóty, mimocelní bariéry jako technické normy, které zvýhodňují domácí výrobce aj. Základem **smluvních nástrojů** je mezinárodní smlouva, která může být bilaterální (uzavřená mezi dvěma státy), nebo multilaterální (uzavřená mezi více státy). Mezi smluvní nástroje patří např. obchodní smlouvy (upravují vzájemný hospodářský styk), obchodní dohody (zpravidla reagují na mimocelní opatření) a platební dohody (upravující platební vztah).³⁷

Platební bilance (BP)

*„Platební bilance je statistický účetní záznam fungující na principu podvojného účetnictví. Slouží k zachycení a monitorování všech mezinárodních obchodních a finančních transakcí institucí a obyvatel dané země. Jde o bilanci (účet) všech ekonomických transakcí mezi národní ekonomikou a zahraničím uskutečněných v určitém období“.*³⁸

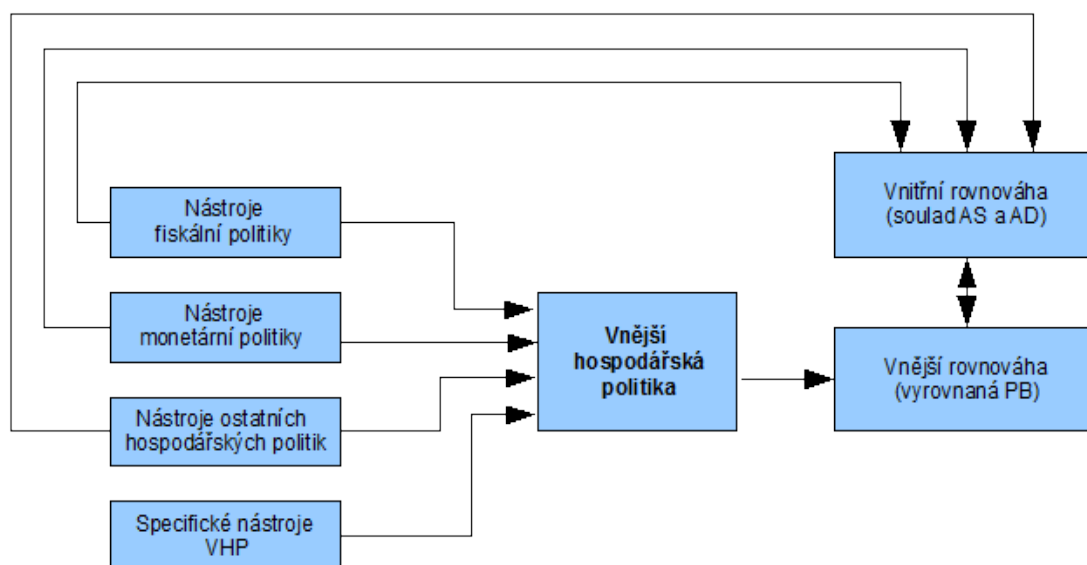
Platební bilance slouží k posouzení vnější ekonomické rovnováhy na makroekonomické úrovni. Vyrovnaná platební bilance, jež je synonymem pro vnější rovnováhu, je jedním z cílů stabilizační politiky.³⁹ Obrázek 2 ilustruje postavení vnější hospodářské politiky v rámci politiky stabilizační.

³⁶ SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 165.

³⁷ Tamtéž, s. 166 - 167.

³⁸ Tamtéž, s. 167.

³⁹ Tamtéž, s. 167 - 169.

Obrázek 2 – Postavení vnější hospodářské politiky

Zdroj: SLANÝ, A. et al. Makroekonomická analýza a hospodářská politika. s. 164, vlastní zpracování.

1.3 Teoretické přístupy k problematice hospodářských cyklů

Teorie hospodářského cyklu lze rozdělit do několika skupin dle různých kritérií.

První skupina členění teorií je založena na hypotéze, že hospodářský cyklus vzniká na základě endogenních či exogenních příčin. **Exogenními vlivy**, které působí vně ekonomického systému, jsou např. války, finanční krize, politické krize aj. Teorie založené na působení **endogenních vlivů** naopak hledají příčiny cyklů uvnitř ekonomického systému. Jedná se např. o nestabilitu investičních výdajů.⁴⁰

Druhá skupina teorií vychází z předpokladu, že ekonomika má tendenci fluktuovat bez působení vnějších příčin. Vnitřní nerovnováha může být způsobena např. nedostatečnou spotřebou, nadměrnými investicemi aj.⁴¹

Třetí skupina členění teorií hospodářského cyklu vychází z jejich chronologického vývoje. Za základní chronologické uspořádání lze považovat předkeynesovské teorie, keynesovské

⁴⁰ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 7.

⁴¹ Tamtéž, s. 7.

teorie, teorie nové konzervativní ekonomie a teorie reálného hospodářského cyklu. Podrobnějšímu výkladu vývoje teorií bude věnován následující výklad.⁴²

1.3.1 Předkeynesovské teorie

Předkeynesovské období bylo charakteristické velkým množstvím příčin vzniku cyklů. V teoriích hospodářského cyklu první třetiny 20. století se objevovaly jak přístupy monetární, tak i nepeněžní a odlišnosti spočívaly i v četnosti faktorů způsobujících výkyvy.

Psychologické teorie

Hlavními představiteli těchto teorií jsou ekonomové A. C. Pigou, W. Bagehot a J. S. Mills. Psychologické teorie vysvětlují příčiny cyklických výkyvů vlnami optimismu a pesimismu spotřebitelů a firem, kteří na sebe vzájemně působí. Vychází z předpokladu, že konjunkturální fáze ekonomiky způsobuje optimistická očekávání, tím dochází ke stimulaci investic a následnému zintenzivnění konjunktury. Naopak kontrakce iniciuje pesimistická očekávání a dochází k jejímu prohloubení. Dle Pigoua vlny optimismu a pesimismu spotřebitelů a firem způsobí chybný náhled, který může způsobit nestabilitu.⁴³

Základy měnové teorie

Měnové teorie cyklu pokládají za příčinu hospodářských cyklů změny v peněžní zásobě, které vyvolávají poptávkové šoky. Jedním z hlavních představitelů monetárních teorií byl britský ekonom R. G. Hawtrey, představitel Cambridgeské školy, který použil k vysvětlení hospodářského cyklu kvantitativní teorii peněz. Vycházel z předpokladu, že pokud je množství peněz v oběhu a koloběh peněz stabilní, pak je stabilní produkt a cenová hladina a nedochází k cyklickým výkyvům.⁴⁴

⁴² CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 7.

⁴³ Tamtéž, s. 7.

⁴⁴ Tamtéž, s. 8.

Teorie přeinvestování

Teorie přeinvestování vychází z předpokladu, že snížení poptávky po investicích způsobuje sestupnou fázi hospodářského cyklu. Existují dva přístupy k teorii přeinvestování.

První přístup vychází z měnových teorií, které rozvinuli Hayek a ostatní členové rakouské školy. Hayek viděl jako zdroj nerovnováhy peníze, zejména pak bankovní úvěry. Podstata tohoto konceptu spočívá právě v pružnosti nabídky úvěrů, která reaguje na ekonomický vývoj. Zvýšení peněžní zásoby vyvolá pokles úrokové míry pod rovnovážnou hladinu, což má za následek zvýšení investic. Investice rostou rychleji než agregátní poptávka a v ekonomice vzniká přebytek investičního zboží.⁴⁵

Druhý přístup také vychází z pružnosti nabídky úvěrů, což umožní růst investic. Výkyvy hospodářského cyklu jsou způsobeny neudržitelným růstem investic, zejména v odvětvích průmyslu s vysokou dobou návratnosti. Jedná se např. o investice do dopravní infrastruktury. Příčina této situace spočívá v delší produkční periodě investičního zboží. V počáteční fázi, nízké úrokové sazby doprovázené optimismem firem způsobují vysokou investiční poptávku. Ceny investičního zboží rostou a vysoká investiční poptávka motivuje k výrobě dalšího investičního zboží, kterého je ale na trhu nadbytek z důvodu delší produkční periody.⁴⁶

Inovační teorie

Jednou z nejucelenějších teorií, reálných cyklů je inovační teorie rakouského ekonoma Josepha Schumpetera, který považoval za rozhodující příčiny hospodářských cyklů inovace. Schumpeter zavedl nové pojetí podnikatele. Pojímá ho jako tvůrčí subjekt, který hledá originální řešení a usiluje o inovace. Inovace vidí především v nových kombinacích výrobních faktorů.⁴⁷

Schumpeter představil hlavní myšlenky inovační teorie ve své *Teorii hospodářského vývoje* z roku 1912, kde mj. rozlišuje pět typů inovací:

⁴⁵ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 10.

⁴⁶ Tamtéž, s. 10.

⁴⁷ SOJKA, M., Dějiny ekonomických teorií, s. 195-202.

- Zavedení nového výrobku, nebo změna stávajícího produktu.
- Zavedení nové výrobní technologie, která ještě nebyla v příslušném odvětví použita. Může se také jednat o nový způsob obchodního nakládání s určitou komoditou.
- Otevření nového trhu, na který příslušné odvětví dosud nevstoupilo, bez ohledu na to, zda tento trh již dříve existoval, nebo ne.
- Nový zdroj surovin a polotovarů, ať již tento zdroj již existuje, nebo musí být vytvořen.
- Uplatnění nové organizace určitého odvětví, např. vytvoření nebo rozbití monopolního postavení.⁴⁸

Cyklické výkyvy zdůvodňoval především tím, že inovace neprobíhají rovnoměrně, ale vznikají v nárazových vlnách. Tyto inovační vlny naruší ekonomickou rovnováhu a vyvolají hospodářský rozvoj. Jakmile ale dojde k inovaci, ostatní podnikatelé ji začnou imitovat a aplikovat do nových oblastí a násobí tak její efekt. Dochází k růstu produkce, poptávky, ceny i nákladů, ale zároveň i k šíření inovačního procesu, což má za následek snižování zisků a ekonomika se dostává do nové rovnováhy.⁴⁹

Podle Schumpetera analýza hospodářských cyklů neznamena nic víc, než analýzu ekonomického procesu z dob kapitalismu. Cykly, na rozdíl od krčních mandlí, nejsou oddělitelné entity, které mohou být léčeny samostatně, ale jsou, stejně jako tlukot srdce, rozhodující pro organizmus, ve kterém se zobrazují.⁵⁰

Teorie podspotřeby (Hobson, Haberlem)

Teorie podspotřeby vznikla ve 20. letech 20. století a vychází z předpokladu nedostatečné agregátní poptávky. Teorie podspotřeby je založena na hypotéze, že převis nabídky nad poptávkou je zapříčiněn technologickým pokrokem. Tato teorie akcentuje jako hlavní důvody podspotřeby nadměrnou diferenciaci důchodů, resp. příliš mnoho důchodu směřuje

⁴⁸ SOJKA, M., Dějiny ekonomických teorií, s. 199.

⁴⁹ Tamtéž, s. 201-202.

⁵⁰ ARENA, R. a C. DANGEL-HAGNAUER. The Contribution of Joseph Schumpeter to Economics: Economic development and institutional chase, s. 129.

do rukou bohatých a spořivých lidí a nadměrnost úspor spotřebitelů, což zabraňuje růstu spotřebních výdajů a dostává ekonomiku do kontrakční fáze.⁵¹

1.3.2 Keynesovské teorie

Za zakladatele keynesiánství je považován významný britský ekonom, **John Maynard Keynes**, který svým dílem zásadně ovlivnil vývoj ekonomických teorií. Mezi jeho nejvýznamnější raná díla patří především *Ekonomické důsledky míru* (The Economic Consequences of Peace, 1919) a *Traktát o peněžní formě* (A Tract on Monetary Reform, 1923). Tato díla představují první etapu ve vývoji Keynesových názorů na nestabilitu tržní ekonomiky, kdy za hlavní příčinu považoval nestálou kupní sílu peněz. V této etapě vychází z cambridgeské kvantitativní teorie peněz⁵², hledá příčiny kolísavosti kupní síly peněz a možnosti její stabilizace. Jeho analýza vychází z upravené cambridgeské kvantitativní teorie peněz^{53, 54}.

Další Keynesova práce, *Pojednání o penězích* (Treatise on Money, 1930) tvoří určitý přechod mezi první a druhou etapou a za hlavní příčinu kolísání jsou považovány investice, jejichž nestabilita je způsobena chováním finančních trhů a spekulantů.⁵⁵

Druhá etapa ve vývoji Keynesových názorů začíná zlomovým dílem *Obsahová teorie zaměstnanosti, úroku a peněz* (The General Theory of Employment Interest and Money, 1936), které je významné pro vznik keynesovské ekonomie. Dospěl zde k názoru, že nestabilitu ekonomiky způsobuje nedostatečná efektivní poptávka⁵⁶, která je spjata se změnami poptávky po investicích. Podle Keynesa tržní ekonomika není schopna zajistit

⁵¹ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 13-14.

⁵² Cambridgeská teorie neutrality peněz je vyjádřena rovnicí $M = k \times P \times Y$. Pomocí této rovnice je vysvětleno, že změna množství peněz v oběhu M za daných předpokladů neovlivní koeficient k , který vyjadřuje, jaké množství důchodu chce držet jednotlivec v hotovosti a neovlivní ani reálný důchod Y . Pouze proporcionálně změní cenovou hladinu P . Zdroj: HOLMAN, R. Dějiny ekonomického myšlení, s. 230 - 231

⁵³ Kvantitativní teorie peněz má podle Keynesa v Traktátu výchozí tvar $M = q \times P$. Pomocí takto upravené cambridgeské rovnice chtěl Keynes dokázat, že vliv na kupní sílu peněz má množství spotřebních statků a služeb q , na jejichž nákup udržují domácnosti peněžní zůstatky. Zdroj: SOJKA, M., Dějiny ekonomických teorií, s. 246.

⁵⁴ HOLMAN, R., Dějiny ekonomického myšlení, s. 353 – 358.

⁵⁵ Tamtéž, s. 355.

⁵⁶ Keynes používal pro agregátní poptávku pojem efektivní poptávka.

dostatečnou tržní poptávku za podmínek plného využití všech zdrojů a z tohoto důvodu jsou pro zajištění dostatečné poptávky a plné zaměstnanosti nutné státní zásahy.⁵⁷

Teorie akcelérátoru a multiplikátoru

Tato teorie vysvětluje mechanismus hospodářských cyklů na základě spojení akceleračních a multiplikačních efektů. **Princip akcelerace** vyjadřuje závislost změny investičních výdajů při změně velikosti produkce⁵⁸. **Investiční multiplikátor**, nazývaný také Kahn-Keynesův multiplikátor⁵⁹, vychází z předpokladu, že přírůstek investic několikanásobně zvýší přírůstek národního důchodu.⁶⁰

Vysvětlení hospodářského cyklu dostaneme spojením akceleračního a multiplikačního principu. Tento model vysvětluje, jak akcelerační a multiplikační efekt může udržet ekonomiku v cyklickém výkyvu, pokud je vychýlena z rovnováhy. Pokud je ekonomika ve fázi expanze, akcelérátor vyvolá růst investic, domácnostem porostou důchody, které jsou částečně využity na spotřebu a zvyšují se důchody i v jiných segmentech ekonomiky. Dochází k multiplikačnímu efektu. Tento mechanismus se zastaví, až se ekonomika dostane k potenciálnímu produktu a přirozené míře nezaměstnanosti. Následně začne akcelérátor a multiplikátor působit opačným směrem a jejich působení povede ekonomiku do sestupné fáze cyklu.⁶¹

1.3.3 Nová konzervativní ekonomie

Novou konzervativní ekonomikou, která v 60. a 70. letech 20. století navázala na neoklasickou ekonomii, představují dva významné směry, a to monetaristická teorie a nová klasická makroekonomie. Oba směry vychází z předpokladu pružných mezd a cen a pokládají za příčinu cyklických výkyvů ekonomiky nestabilní růst peněžní nabídky.

⁵⁷ HOLMAN, R., Dějiny ekonomického myšlení, s. 357 – 358.

⁵⁸ Za předpokladu lineárního vztahu mezi oběma veličinami lze tento vztah vyjádřit jednoduchou rovnicí $a = I/\Delta Y$.

⁵⁹ Keynes odvodil investiční multiplikátor z Kahnova multiplikátoru zaměstnanosti.

⁶⁰ SOJKA, M., Dějiny ekonomických teorií, s. 269.

⁶¹ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 15.

Restriktivní či expanzivní politiku centrální banky považují za nevhodnou. I přes uvedené společné rysy se monetaristická teorie a nová klasická makroekonomie odlišují.⁶²

Chicagská škola

Vznik Chicagské školy je datován k roku 1930 a je spojen s Chicagskou univerzitou. Základní myšlenkou této školy je zejména „*víra ve svobodné trhy, v jejich schopnost efektivně alokovat zdroje a rozdělovat důchody*.“⁶³ Je tedy zřejmé, že zastánci tohoto směru pokládali státní zásahy do ekonomiky za nevhodné. Za zakladatele Chicagské školy jsou považováni Jacob Viner a Frank H. Knight, kolem něhož se v polovině 30. let začala soustřeďovat skupina ekonomů. Ke skupině kolem Knighta se hlásil mj. i americký ekonom Milton Friedman, který je považován za zakladatele monetarismu.⁶⁴

Monetarismus

Jedná se o teoretické koncepce, které se soustředí na peněžní agregáty a kladou důraz na úlohu peněz a monetární politiky. Vychází z předpokladů stabilní ekonomiky a jejich samoregulačních schopností.

Friedman interpretoval kvantitativní teorii peněz do *nové kvantitativní teorie*. Základní teze jeho kvantitativní teorie byli stabilní poptávka po penězích⁶⁵, specifika rozdílnosti krátkodobých a dlouhodobých účinků způsobených změnou peněžní zásoby a popření krátkodobé neutrality peněz⁶⁶. Z předpokladu stabilní poptávky po penězích vyvozuje silný vztah mezi změnami v nabídce peněz a v nominálním národním důchodu. Zvýšení nabídky peněz má za následek růst poptávky po penězích. Následně musí dojít k růstu nominálního důchodu, aby se obnovila rovnováha na trhu peněz. Podle Friedmana jsou hlavní příčinou cyklických výkyvů změny v nabídce peněz, která je determinována centrální bankou, resp. hospodářské výkyvy spojuje s monetární politikou. Friedmanovo doporučení k zamezení

⁶² CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 16.

⁶³ HOLMAN, R., Dějiny ekonomického myšlení, s. 416.

⁶⁴ Tamtéž, s. 416-417.

⁶⁵ Podle Friedmana, většina faktorů ovlivňující poptávku po penězích, jsou v zásadě stabilní.

⁶⁶ Změny nabídky peněz v krátkém období výrazně ovlivňují reálný produkt a zaměstnanost.

cyklických výkyvů způsobených monetární politikou bylo uplatňovat politiku založenou na stálém růstu nabídky peněz a tím i množství peněz v oběhu.⁶⁷

Nová klasická makroekonomie

Nová klasická makroekonomie patří k novějším směrům nové klasické ekonomie a jejími hlavními představiteli jsou R. Lucas, T. Sargent a R. Barro. Je těsně spjata se školou racionálního očekávání, jejímž hlavním východiskem je *hypotéza racionálních očekávání*. Lucasův přínos spočívá především v aplikaci této hypotézy, kterou v roce 1961 rozpracoval John Muth. Hypotéza racionálních očekávání vychází z předpokladu, že ekonomické subjekty vytváří svá očekávání budoucího vývoje racionálně, tj. na základě informací dostupných jak z minulosti, ale také na základě informací dostupných v současnosti. Mají tedy stejné informace jako vláda a nenechají se zmást např. zvýšením peněžní zásoby. Předpokládejme, že centrální banka by tímto krokem chtěla přimět subjekty ke zvýšení produkce. Jak již bylo uvedeno, firmy i zaměstnanci formulují svá očekávání racionálně, a přestože zaregistrují zvýšení poptávky po svém zboží a službách, dokážou předpovědět důsledky této politiky, tj. růst inflace a reagují zvýšením cen. Monetární politika je neúčinná.⁶⁸

Dle této koncepce je velmi důležité rozlišit, zda se jedná o anticipovanou či neanticipovanou změnu tempa růstu nabídky peněz. Lucas ve své teorii hospodářského cyklu pokládá za příčinu cyklických výkyvů právě neočekávané změny objemu peněžní zásoby⁶⁹. Ekonomické subjekty jsou díky nepředvídanému zásahu státu zmateny a reagují krátkodobou změnou reálných veličin. Ve výsledku monetární šoky způsobují reálné efekty.⁷⁰

1.3.4 Teorie reálného hospodářského cyklu

Teorie reálného hospodářského cyklu vstoupila do dějin ekonomického myšlení v 80. letech 20. století a významnými představiteli jsou E. Prescott, F. Kydland,

⁶⁷ HOLMAN, R., Dějiny ekonomického myšlení, s. 426 – 431.

⁶⁸ Tamtéž, s. 462 – 466.

⁶⁹ Nazývané také jako monetární šoky.

⁷⁰ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 17.

Ch. Plosser a J. Long. Na rozdíl od monetaristických a keynesovských teorií a nové klasické makroekonomie, které jsou orientované na stranu poptávky, se teorie reálného hospodářského cyklu orientuje na stranu nabídky. Za příčinu cyklických výkyvů považuje reálné nabídkové šoky, a to zejména změny ve výrobních technologiích, tj. výroba nových produktů, využití nových druhů surovin, zavedení nových výrobních technik aj. Pokud se v ekonomice projeví negativní nabídkový šok, např. výrazné zvýšení cen některého z výrobních faktorů, dojde ke snížení agregátní nabídky a potenciálního produktu. Nabídkové šoky tedy nezpůsobují výkyvy kolem potenciálního produktu, ale mění potenciální produkt samotný, resp. hospodářské cykly nevychylují ekonomiku z rovnováhy, ale způsobují její změny.⁷¹

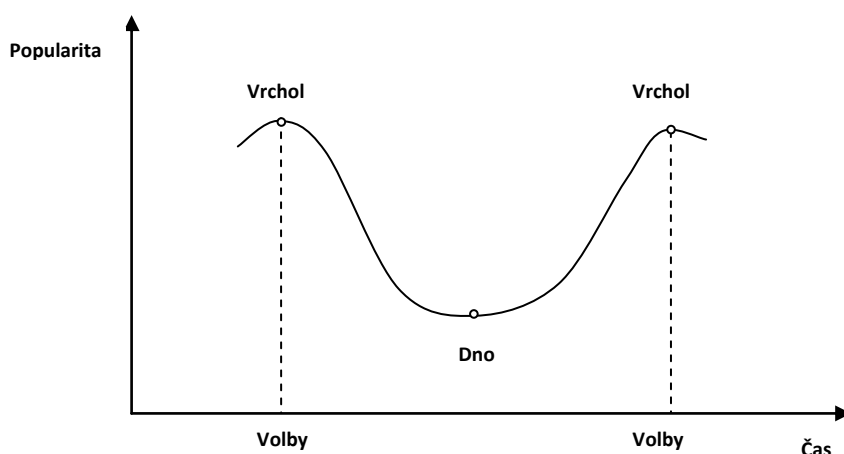
Teorie sektorových změn pokládá za příčiny cyklických výkyvů strukturální změny mezi sektory, které generují vysoké náklady způsobené změnami struktury zaměstnanosti. Tato teorie vychází z předpokladu, že recese mají periodický charakter a jsou způsobené většími sektorovými změnami.⁷²

Podle **teorie politického hospodářského cyklu** jsou ekonomické výkyvy způsobeny snahou politiků realizovat pozitivní opatření před volbami a naopak restriktivní opatření po volbách. Nová vláda realizuje nepopulární opatření v prvních dvou letech svého mandátu. Naopak v druhé části volebního období se snaží zaujmout voliče a preferuje expanzivní politiku především s cílem dosáhnout nízké nezaměstnanosti a ekonomického růstu, a to prostřednictvím zvýšení agregátní poptávky, které je však dočasné. S časovým zpožděním se dostaví růst inflace. Právě tohoto zpoždění využívají vlády, které zároveň vědí, že pozitivní účinek ovlivňování ekonomiky se projeví dříve než negativní. Z tohoto důvodu vláda před volbami zvýší vládní výdaje s cílem snížení nezaměstnanosti. Po volbách dojde ke zvýšení nezaměstnanosti, které je determinováno poklesem agregátní poptávky a následně ke snížení inflace. Negativní účinek se dostavil rychleji než pozitivní, proto vlády po volbách preferují snižování státních výdajů. Volební cyklus je znázorněn na obrázku 3, kde osa *x* vyjadřuje časové rozložení 4 let a osa *y* představuje popularitu.⁷³

⁷¹ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 17-18.

⁷² Tamtéž, s. 18.

⁷³ SLANÝ, A. et al., Makroekonomická analýza a hospodářská politika, s. 121-122.

Obrázek 3 – Politický cyklus

Zdroj: SLANÝ, A. et al. Makroekonomická analýza a hospodářská politika. s. 121, vlastní zpracování

Teorie náhodné procházky s trendem vysvětluje příčiny ekonomické kolísání jako dočasné působení poptávkových šoků, které způsobují náhodné fluktuace kolem trendu a trvalé působení nabídkových šoků. Z dlouhodobého hlediska převládají pozitivní ekonomické šoky nad negativními a výkon ekonomiky roste. Tato teorie pochybuje o účinnosti aplikace stabilizační politiky, a to především z důvodu, že pokud lze odhadnout budoucí vývoj ekonomické aktivity ovlivňované krátkodobými a dlouhodobými šoky, neexistuje vhodné kritérium pro systematickou realizaci hospodářské politiky.⁷⁴

1.4 Základní determinanty ekonomické výkonnosti

Pro makroekonomickou analýzu země lze použít širokou škálu nejrůznějších ukazatelů. V současné ekonomické teorii mají největší vypovídací schopnost čtyři skupiny ukazatelů, a to hrubý domácí produkt, cenová hladina, nezaměstnanost a vnější ekonomická pozice země.

⁷⁴ CZESANÝ, S., Hospodářský cyklus, s. 19.

1.4.1 Hrubý domácí produkt (HDP)

Hrubý domácí produkt je základním ukazatelem, podle něhož lze posoudit ekonomickou výkonnost. Jeho velikost (HDP na obyvatele) a změna v čase (růst HDP) vypovídá o ekonomické úrovni země, jejíž stabilitu ovlivňuje vývoj faktorů determinujících vnitřní a vnější rovnováhu. Hrubý domácí produkt je definován jako „hodnota finálních výrobků a služeb, které byly nově vyprodukovány v dané zemi (tzv. rezidenty) v průběhu stanoveného časového období.“⁷⁵

Růst HDP ovlivňují reálné a cenové změny. Domácí produkt lze rozlišit podle toho, v jakých cenách je měřen, a to na nominální HDP a reálný HDP. **Nominální HDP** je měřen v běžných cenách, tedy v cenách období, kdy byl daný výstup vytvořen. **Reálný HDP** je měřen ve stálých cenách, tedy v cenách zvoleného minulého období, např. reálný HDP roku 2005 je měřen v cenách roku 1994. Reálný HDP zachycuje pouze změny množství produkce, zatímco nominální HDP zachycuje změny cen i změny produkce, proto je pro vyjádření hospodářské výkonnosti používán reálný HDP. Podílem nominálního a reálného produktu lze vyjádřit cenový index (nazývaný též deflátor HDP), který zachycuje změnu cenové hladiny.⁷⁶ Z uvedeného plyne, že reálný HDP lze vyjádřit právě pomocí cenového indexu, a to:

$$\text{reálný produkt} = \frac{\text{nominální produkt}}{\text{cenový index}} \quad (1)$$

Kromě **domácího produktu**, který zachycuje produkci vytvořenou na území daného státu, se také používá **hrubý národní důchod (HND)** zachycující produkt, generovaný nadnárodními výrobními faktory vlastněných rezidenty dané země bez ohledu na území, kde byl vytvořen. Domácí produkt tedy odpovídá na otázku, kde byl produkt vytvořen, resp. pro měření používá teritoriální hledisko, zatímco národní produkt zkoumá národnost vlastníků výrobních faktorů. Hrubý národní důchod lze zjistit úpravou HDP o rozdíl důchodů rezidentů v zahraničí a důchodů nerezidentů v tuzemsku.⁷⁷

⁷⁵ KADEŘÁBKOVÁ, A. a V. ŽDÁREK, Makroekonomická analýza, s. 8.

⁷⁶ HOLMAN, Robert, Makroekonomie: středně pokročilý kurz, s. 16 – 17.

⁷⁷ Tamtéž, s. 17.

Metody měření HDP

K měření domácího produktu se používají tři metody, a to: *výrobní, výdajová a důchodová*.

Výrobní (odvětvová) metoda spočívá v součtu přidaných hodnot⁷⁸ výrobků a služeb generovaných v jednotlivých odvětvích, tj. v primárním, sekundárním a terciárním sektoru. Suma pouze přidaných hodnot tak zabrání dvojímu započítání některých produktů, které by jinak zkreslilo hodnotu HDP. Součet přidaných hodnot je třeba doplnit o daně snížené o dotace na výrobky.⁷⁹ Uvedenou metodu dokumentuje následující tabulka.

Tabulka 1 – HDP České republiky v roce 2010 z hlediska výrobní metody, b.c.

Název	mil. Kč
Produkce	9304832
Mezispotřeba	5900177
Hrubá přidaná hodnota	3404655
Daně z produktů	417475
Dotace na produkty (-)	-46893
Hrubý domácí produkt	3775237

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ⁸⁰

Výdajovou (spotřební) metodou získáme hrubý domácí produkt jako sumu výdajů na nákup finálních produktů (viz Tabulka 2). Jedná se o součet spotřebních výdajů domácností (C), hrubých soukromých domácích investic firem a domácností (I)⁸¹, vládních výdajů na nákup zboží a služeb (G) a čistého exportu (NX)^{82, 83}. Potom lze psát:

$$\text{HDP} = C + I + G + \text{NX} \quad (2)$$

Konečná spotřeba a tvorba hrubého kapitálu tvoří domácí poptávku. Součet domácí poptávky a vnější poptávky (vývoz zboží a služeb) tvoří konečnou poptávku.⁸⁴

⁷⁸ Přidanou hodnotu lze definovat jako rozdíl mezi hodnotou produkce a náklady na její výrobu.

⁷⁹ SOUKUP, J. et al., Makroekonomie, s. 27.

⁸⁰ M000101a HDP výrobní metodou (běžné ceny). [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-03-24]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>.

⁸¹ V případě firem se jedná zejména o investice do fixního kapitálu. V případě domácností jsou to investice na stavbu bytů apod.

⁸² Čistý export lze zjistit jako rozdíl mezi exportem a importem.

⁸³ SOUKUP, J. et al., Makroekonomie, s. 27.

⁸⁴ KADEŘÁBKOVÁ, A. a V. ŽDÁREK, Makroekonomická analýza, s. 57.

Tabulka 2 – HDP České republiky v roce 2010 z hlediska výdajové metody, b.c.

Název	mil. Kč	%
Výdaje na konečnou spotřebu	2707607	71,7
• Domácnosti	1871806	69,1
• Vládní instituce	807959	29,8
• NISD	27842	1,1
Hrubá tvorba kapitálu	947100	25,1
Saldo dovozu a vývozu	120530	3,2
Hrubý domácí produkt	3775237	100,0

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ⁸⁵

Důchodová (nákladová) metoda představuje třetí způsob měření HDP. Při použití této metody se sčítají důchody před zdaněním, které plynou majitelům výrobních faktorů. Sumou těchto důchodů je získán čistý domácí důchod, ke kterému je nutné připočítat znehodnocení kapitálu a výsledkem je hrubý domácí důchod. K zjištění hrubého domácího produktu je třeba k tomuto součtu přičíst nepřímé daně a odečíst dotace.⁸⁶ Zjištění HDP pomocí důchodové metody zachycuje následující tabulka.

Tabulka 3 – HDP České republiky v roce 2010 z hlediska důchodové metody

Název	mil. Kč	%
Náhrady zaměstnancům	1576774	41,8
Daně z výroby a dovozu	433893	11,5
Dotace na výrobu (-)	-99590	-2,7
Spotřeba fixního kapitálu	720447	19,1
Čistý provozní přebytek a smíšený důchod	1143713	30,3
Hrubý domácí produkt	3775237	100,0

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ⁸⁷

1.4.2 Cenová hladina

V makroekonomii je nutné mimo jiné sledovat všeobecnou úroveň cen, jejíž vývoj lze sledovat pomocí cenových indexů. Nejpoužívanějším nástrojem měření vývoje cenové

⁸⁵ M000111a HDP výdajovou metodou (běžné ceny). [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-03-24]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>.

⁸⁶ SOUKUP, J. et al., Makroekonomie, s. 28.

⁸⁷ M000121 HDP důchodovou metodou. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-03-24]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>.

hladiny je dnes **index spotřebitelských cen (CPI)**. Tento index sleduje průměrnou změnu cen statků a služeb zahrnutých do tzv. spotřebního koše. V České Republice obsahuje spotřební koš zhruba 800 položek, které jsou spotřebovávány průměrnou domácností. Výhodou CPI je možnost sledování vývoje cenové hladiny v poměrně krátkých časových intervalech. Nevýhoda naopak vyplývá z neměnnosti spotřebního koše, který není přizpůsobován změnám ve spotřebě nových produktů, které se mohou významně podílet na spotřebních výdajích domácností.⁸⁸

Často používaným indikátorem cenové hladiny je také **index cen výrobců (PPI)**, který je analogií indexu spotřebitelských cen. Tento index pracuje s cenami průmyslových výrobců, zemědělských výrobců apod. a koše tak obsahují výrobky a služby, které jsou používány v příslušných činnostech. Dalším nástrojem měření cenové hladiny je **deflátor HDP**. Jedná se o komplexní ukazatel vývoje cenové hladiny, který lze vyjádřit jako podíl nominálního a reálného HDP a zahrnuje v sobě změny všech cenových okruhů (spotřebitelských cen, cen výrobců a ceny zahraničního obchodu).⁸⁹

Pomocí některého z výše uvedených indexů je možné vypočítat míru inflace. **Míru inflace** lze definovat jako růst agregátní cenové hladiny spojený s poklesem kupní síly peněz. Opačným směrem působí deflace, která znamená pokles cenové hladiny. Podle závažnosti bývá inflace rozlišována na *mírnou inflaci*, která je charakterizována důvěrou ekonomických subjektů v měnu a jedná se o jednociferné číslo. *Pádívá inflace* se pohybuje v řádu desítek procent a je spojena se ztrátou důvěry ekonomických subjektů v měnu. Při *hyperinflaci* roste cenová hladina o tisíce a více procent ročně a je spojena se zhroucením měny, je nutná měnová reforma.⁹⁰

1.4.3 Měření vývoje na trhu práce

Mezi ústřední problémy tržní ekonomiky patří nezaměstnanost a řadí se tak mezi klíčová témata hospodářské politiky. Existuje několik ukazatelů vztahujících se k trhu práce, a které měří, do jaké míry se využívá faktor práce. Výchozí veličinou pro výpočet ukazatelů

⁸⁸ SOUKUP, J. et al., Makroekonomie, s. 30 - 31.

⁸⁹ Tamtéž, s. 31.

⁹⁰ Tamtéž, s. 32-33.

je obyvatelstvo dané země, které je členěno na pracovní sílu (tvořena zaměstnanými⁹¹ a nezaměstnanými⁹² osobami) a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (do této skupiny vždy spadají osoby mladší 15 let).⁹³

Nejznámější z ukazatelů je ukazatel **míry nezaměstnanosti** a vyjadřuje se jako podíl nezaměstnaných na pracovní síle. Ke zkreslení tohoto ukazatele může dojít v případě, že část lidí přijde o zaměstnání a aktivně nehledá nové, tím se přesune do skupiny ekonomicky neaktivního obyvatelstva. Proto je vhodné doplnit míru nezaměstnanosti ukazatelem **míry participace** (též míra ekonomické aktivity). Míra participace je vyjádřena jako podíl pracovní síly a počtu obyvatel ve věku 15 – 64 let a její pokles může naznačovat problémy na trhu práce i v případě, že klesá míra nezaměstnanosti. Důvodem může být např. stárnutí obyvatelstva.⁹⁴

Je nutné si uvědomit, že uvedené charakteristiky trhu práce jsou veličiny stavové a HDP je veličina toková. Nelze dávat do vztahu počet zaměstnaných a HDP, jelikož se jedná o veličiny s odlišným rozměrem. Počet zaměstnaných lze převést na tokovou veličinu, a to počtem hodin, které odpracovali za rok. V případě předpokladu neměnnosti počtu pracovních dnů v roce a délky pracovního dne, lze dát do souvislosti počet zaměstnaných a HDP, tzn. Reálný HDP na jednoho zaměstnance je v tomto případě označován jako **makroekonomická produktivita práce**.⁹⁵

1.4.4 Měření vnější ekonomické pozice

Vnější ekonomická pozice státu je vyjadřována pomocí platební bilance, jejíž struktura je dána metodikou Mezinárodního měnového fondu. Platební bilance zachycuje platební

⁹¹ Za zaměstnané jsou považovány osoby ve věku 15 let a více, které během referenčního období příslušely mezi placené zaměstnance nebo zaměstnané ve vlastním podniku nebo příslušníky armády.

⁹² Za nezaměstnané jsou považovány osoby ve věku 15 let a více, které neměly placené zaměstnání ani sebezaměstnání, zároveň zaměstnání aktivně hledali a byly připraveny k nástupu do práce.

⁹³ SOUKUP, J. et al., Makroekonomie, s. 33-34.

⁹⁴ Tamtéž, s. 34-35.

⁹⁵ Tamtéž, s. 35-36.

transakce rezidentských subjektů se zahraničím a skládá se z běžného účtu, kapitálového účtu, finančního účtu, změn rezerv a salda chyb a opomenutí (viz tabulka 4).⁹⁶

Tabulka 4 – Struktura platební bilance České republiky pro rok 2010

Platební bilance 2010		v mil. Kč
Běžný účet		-146 643,8
• Obchodní bilance		53 826,3
• Bilance služeb		75 307,9
• Bilance výnosů		-284 955,1
Kapitálový účet		32 524,8
Finanční účet		174 253,5
• Přímé investice		94 990,5
• Portfoliové investice		150 351,7
Změna devizových rezerv		-41 425,1
Saldo chyb a opomenutí		-18 709,4

Zdroj: vlastní zpracování, data ČNB⁹⁷

Běžný účet je klíčovým ukazatelem vnější rovnováhy a zachycuje rozdíl mezi exportem a importem zboží (*obchodní bilance*) a služeb (*bilance služeb*), *bilanci výnosů* zachycující transakce související s převody pracovních a majetkových důchodů ze zahraničí a do zahraničí a jednostranné převody (např. dary nebo dědictví).⁹⁸

Kapitálový účet zobrazuje kapitálové transfery související např. s migrací obyvatelstva, vlastnickými právy k základním prostředkům, převody hmotných (půda) a nehmotných (patenty, licence aj.) nevyráběných aktiv atd.⁹⁹

Finanční účet zachycuje toky kapitálu a zpravidla se člení na přímé investice a portfoliové investice. Podle metodiky Mezinárodního měnového fondu se přímou zahraniční investicí rozumí 10 % a vyšší podíl zahraničního investora na základním jmění společnosti spojený s podílem na řízení společnosti. Investice nedosahující zmíněného 10 % podílu se nazývají portfoliové investice.

⁹⁶ SOUKUP, J. et al., Makroekonomie, s. 33-34.

⁹⁷ *Výběr dat*. [online]. Praha: ČNB [vid. 2012-03-26]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=DAC&p_sestuid=&p_lang=CS.

⁹⁸ KADEŘÁBKOVÁ, A. a V. ŽDÁREK, Makroekonomická analýza, s. 176.

⁹⁹ Tamtéž, s. 176.

Změna devizových rezerv zachycuje přírůstek nebo úbytek devizových rezerv centrální banky a jedná se např. o zlato, držené rezervy apod.

Saldo chyb a opomenutí vyjadřuje rozdíl mezi změnou běžného, kapitálového a finančního účtu na straně jedné a změnou devizových rezerv na straně druhé. Jelikož platební bilance by měla být rovna nule, tyto změny by se měly rovnat. Avšak vlivem metodických problémů, nelegálních transakcí apod. dochází k odchylkám, které jsou vykázány právě prostřednictvím tohoto účtu.¹⁰⁰

Výkonnost ekonomiky je závislá na vývoji uvedených ukazatelů, tj. růstu HDP, míry nezaměstnanosti, míry inflace a vyrovnanosti vnější ekonomické pozice.

¹⁰⁰ SOUKUP, J. et al., Makroekonomie, s. 37.

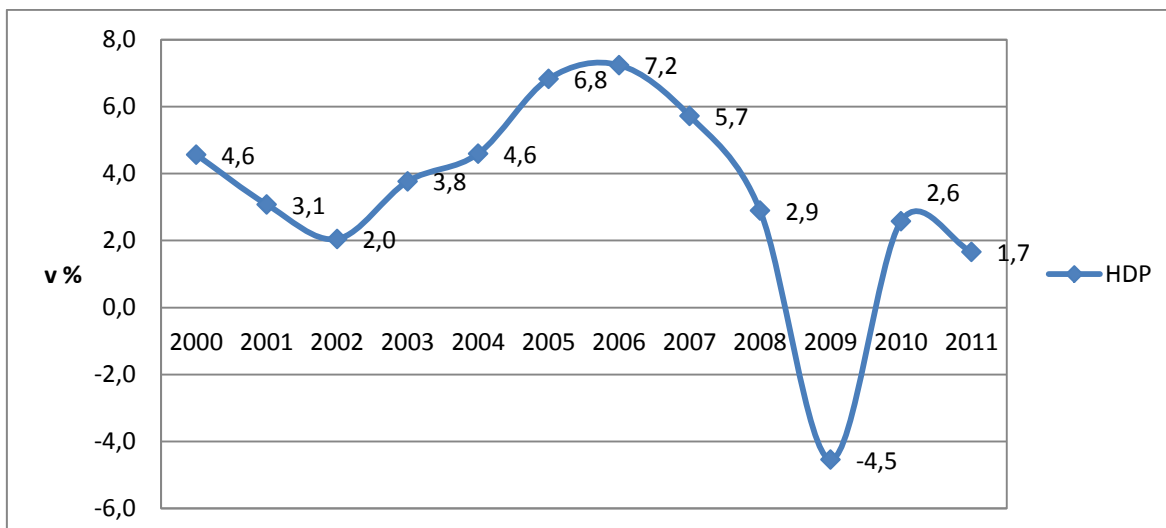
2 Analýza cyklického vývoje České republiky v letech 2000 – 2011

Hospodářský vývoj ve druhé polovině 90. let byl negativně ovlivněn kontrakcí v letech 1996 – 1999 a průměrný roční růst HDP činil 1,2 %. Česká ekonomika v roce 2000 překonala recesi a dostala se na dráhu rychlého a stabilního růstu a reálný HDP rostl ve sledovaném období v průměru 3,2 % ročně. Ekonomický vývoj byl ovlivněn řadou faktorů, především vstupem České Republiky do EU v roce 2004 a světovou finanční a hospodářskou krizí, která se výrazně odrazila v domácím ekonomickém vývoji. Česká ekonomika od roku 2000 do první poloviny roku 2008 prošla fází expanze. Toto období je rozděleno do dvou etap na základě dynamičnosti vývoje hlavních ukazatelů, a to na oživení a konjunkturu. Na dynamický vývoj české ekonomiky významně působil vstup České republiky do EU a s ním spojený snadnější přístup na jednotný společný trh. Od druhé poloviny roku 2008 došlo ke zpomalení ekonomického růstu a ekonomika se dostala do fáze recese. Tento obrat byl nepříznivě ovlivněn působením dopadů světové finanční a hospodářské krize a byly zasaženy všechny země, které jsou významnými obchodními partnery pro Českou republiku a zprostředkovaně se projeví i na výkonnosti české ekonomiky.

Analýza sleduje následující fáze:

- Oživení 2000 – 2003
- Konjunktura 2004 – 2007
- Recese 2008 - 2011

Obrázek 4 zachycuje růst reálného HDP ve sledovaném období. Z grafu je patrná růstová fáze české ekonomiky do roku 2008. Tento rok byl pro hospodářský vývoj zlomový a od 3. čtvrtletí 2008 začala ekonomika zpomalovat a dostala se do fáze recese.

Obrázek 4 – Hospodářský cyklus ČR v letech 2000 – 2011 (s.c., v %)

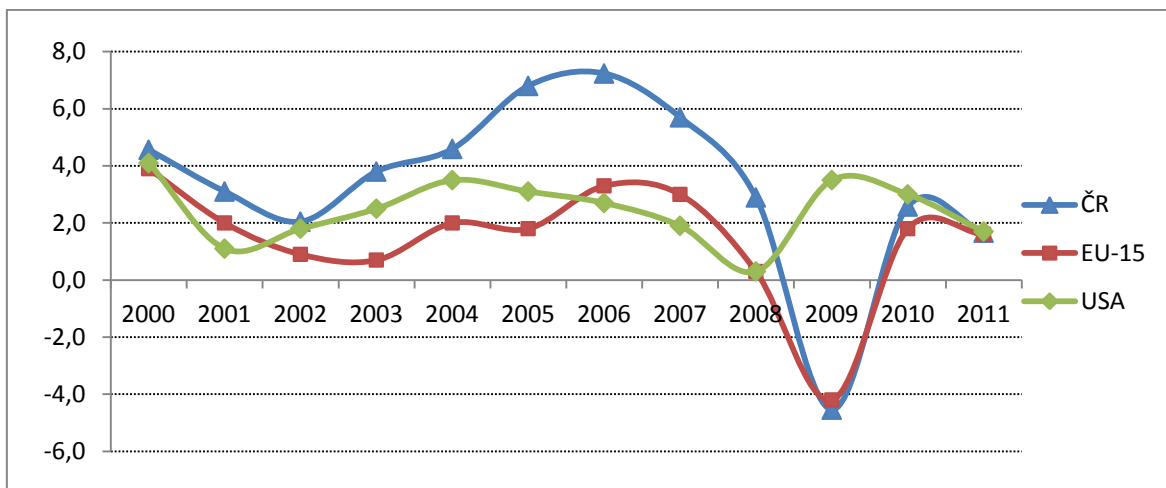
Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁰¹

Jak již bylo zmíněno, za dva zásadní faktory pro ekonomický vývoj ČR lze považovat vstup ČR do EU a celosvětovou ekonomickou krizi. Vstup ČR do EU výrazně ovlivnil vývoj české ekonomiky a byla s ním spojena řada faktorů. Za významný faktor lze považovat zapojení České republiky do jednotného vnitřního trhu Evropské unie, který je založen na čtyřech základních principech, a to na volném pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. V květnu 2004 byly zrušeny celní bariéry mezi Českou republikou a členskými zeměmi EU, což umožnilo snadnější přístup českých exportních podniků na trhy EU, ale zároveň i silnější konkurenci na domácím trhu. Lze říci, že vstup do EU se mimo jiné příznivě projevil na obratu zahraničního obchodu.

Celosvětová ekonomická krize měla naopak nepříznivé dopady na hospodářský vývoj ČR. Její prvotní příčinou byla americká hypoteční krize v roce 2007, která se transformovala do světové finanční krize v roce 2008, a došlo k celosvětovému poklesu výkonnosti jednotlivých ekonomik. Významnou roli také sehrála rostoucí cena ropy, která vyvrcholila v první polovině roku 2008.¹⁰² Hospodářský vývoj České republiky, Evropské unie (15 zemí) a Spojených států ilustruje následující obrázek.

¹⁰¹ Tab_VS Výdaje na hrubý domácí produkt, sezonně očištěno. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-03-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

¹⁰² Vývoj cen ropy se s krátkodobým časovým zpožděním promítá do cen pohonných hmot, s delším časovým zpožděním se pak promítá do cen dalších produktů, u kterých není klíčovou surovinou.

Obrázek 5 – Reálný růst HDP v letech 2000 – 2011 v ČR, EU-15, USA (s.c., v %)

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁰³

2.1 Analýza období 2000 – 2003

Ekonomický vývoj se v analyzovaném období dostal na dráhu relativně stabilního růstu a průměrné roční tempo růstu reálného HDP činilo 3,4 %. V roce 2000 se zvýšilo meziroční tempo růstu HDP na 4,6 % (z 1,5 % v roce 1999). Ve sledovaném období nastal v roce 2002 mírný útlum vlivem působení řady faktorů. Projevily se dopady způsobené teroristickými útoky z 11. září 2001, Česká republika byla zasažena rozsáhlými povodněmi a došlo k ochlazení světové a evropské ekonomiky. O vývoji hlavních makroekonomických ukazatelů informuje následující tabulka.

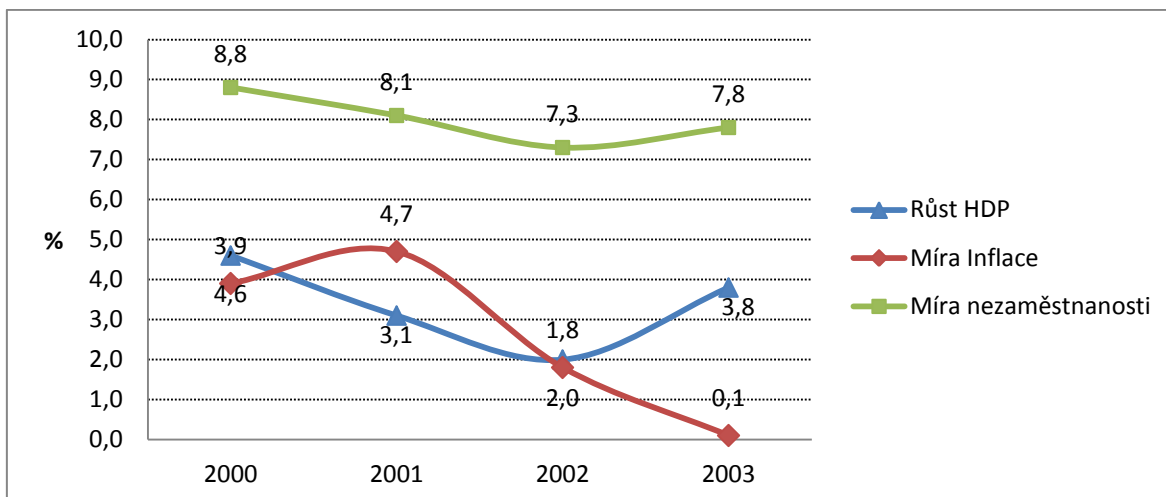
Tabulka 5 - Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR v letech 2000 - 2003

Ukazatel	Jednotky	2000	2001	2002	2003	Průměr
Růst HDP	s.c., v %	4,6	3,1	2,0	3,8	3,4
Míra Inflace	v %	3,9	4,7	1,8	0,1	2,6
Míra nezaměstnanosti	v %	8,8	8,1	7,3	7,8	8,0
Běžný účet platební bilance	mld. Kč	-104,9	-124,5	-136,4	-160,6	-

Zdroj: Vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁰⁴

¹⁰³ Míra růstu reálného HDP. [online]. ČSÚ: Praha, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsieb020>.

¹⁰⁴ Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

Obrázek 6 - Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR v letech 2000 - 2003

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁰⁵

2.1.1 HDP

Na ekonomický růst působila řada faktorů, jako příliv přímých zahraničních investic (především po přijetí zákona o podpoře investic v roce 1998), který se projevil v růstu investic a vývozů, nárůst podniků pod zahraniční kontrolou, růst domácích investic a exportu, privatizace a restrukturalizace bank, příprava vstupu do EU a s tím související úprava institucionálního prostředí a prorůstavá hospodářská politika.¹⁰⁶

Přestože je v dlouhém období nabídka zboží a služeb výhradním determinantem HDP, v krátkém období závisí HDP na agregátní poptávce po zboží a službách. Agregátní poptávka je klíčovým faktorem z důvodu nepružnosti ceny v krátkém období. Jelikož agregátní poptávka ovlivňuje produkci v krátkém období, všechny proměnné, které ovlivňují agregátní poptávku, mohou ovlivnit ekonomické výkyvy.¹⁰⁷

Výkonnost ekonomiky je ovlivněna vývojem agregátní poptávky, její strukturou a vývojem jednotlivých složek. Česká ekonomika je charakteristická vysokým podílem veřejné spotřeby, investic a zahraničního obchodu. Podíl soukromé spotřeby na HDP se v České

¹⁰⁵ Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

¹⁰⁶ KADERÁBKOVÁ, A. et al. Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2005, s. 13.

¹⁰⁷ MANKIW, N. Gregory. Macroeconomics, s. 527.

republiky pohybuje v průměru okolo 50 % ročně, avšak v mezinárodním srovnání je pod průměrem EU-15, který se blíží 60 %.

Ve sledovaném období byla poptávková strana ekonomiky ovlivněna příznivým vývojem agregátní poptávky, kterou tvoří domácí a vnější poptávka¹⁰⁸. Tempo růstu jednotlivých složek HDP ukazuje tabulka 6. Sledované období je specifické tím, že domácí poptávka s výjimkou roku 2000 převyšovala domácí nabídku (HDP)¹⁰⁹ a zároveň se nezhoršovala vnější rovnováha, což bylo způsobeno příznivým vývojem směnných relací. Na růstu domácí poptávky a HDP se podílela zejména rostoucí spotřeba domácností, která rostla s výjimkou roku 2000 rychleji než HDP.

Tabulka 6 - Růst hlavních složek užití HDP v ČR (s.c., v %)

	2000	2001	2002	2003	Průměr
Dom. poptávka	3,4	3,8	3,6	3,8	3,6
Kon. spotřeba	0,8	3,3	4,5	5,5	3,5
Domácnosti	1,0	3,3	3,1	5,3	3,2
Vláda	0,0	3,9	7,9	6,0	4,5
THK	12,7	4,9	1,1	-0,9	4,5
THFK	6,7	4,5	3,8	0,6	3,9
Vývoz	17,9	11,6	2,3	7,6	9,9
Dovoz	16,8	12,4	4,6	7,4	10,3

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹¹⁰

Na vývoji HDP se významně podílela konečná spotřeba, zejména pak její složka **spotřeba domácností**, která se ve sledovaném období zvyšovala z 0,8 % v roce 2000 na 5,5 % v roce 2003. Posílení spotřebních výdajů domácností bylo ovlivněno především růstem reálných mezd, klesající inflací a nízkou úrokovou mírou. Od roku 2000 se zvýšilo úvěrové financování spotřeby, doposud domácnosti tuto formu financování spotřeby příliš nevyužívaly. Významný byl také vliv vládních výdajů s výjimkou roku 2000 díky úsporným opatřením.

¹⁰⁸ Domácí poptávka je tvořena výdaji na konečnou spotřebu a na tvorbu hrubého kapitálu. Vnější poptávku tvoří vývoz zboží a služeb. Součet domácí a vnější poptávky tvoří celkovou domácí poptávku. Zdroj: KADEŘÁBKOVÁ, A. et al. *Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2006 - 2007*. s. 29.

¹⁰⁹ Rozdíl mezi domácí poptávkou a domácí nabídkou představuje saldo zahraničního obchodu, které je nazýváno jako výkonová bilance a významně ovlivňuje makroekonomickou rovnováhu. Zdroj: KADEŘÁBKOVÁ, A. et al. *Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2006 - 2007*. s. 29.

¹¹⁰ *Tab_VS Výdaje na hrubý domácí produkt, sezonně očištěno*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

K výraznému zpomalení došlo u **tvorby hrubého fixního kapitálu**¹¹¹, a to z 6,7 % v roce 2000 na 0,6 % v roce 2003. THFK byla nejvýraznější v letech 2000 – 2001, což bylo způsobeno především přílivem přímých zahraničních investic. V následujících letech došlo k oslabení investičních aktivit v důsledku zpomalení hospodářského růstu ve vyspělých tržních ekonomikách, včetně Německa, které je pro Českou republiku významným obchodním partnerem.

Význam jednotlivých složek poptávky k růstu HDP lze vyjádřit pomocí příspěvků k růstu¹¹² HDP (viz tabulka 7).

Tabulka 7 – Příspěvek složek poptávky k růstu HDP (v p.b.)

	2000	2001	2002	2003
Kon. spotřeba	0,6	2,4	3,2	4,0
Domácnosti	0,6	1,6	1,6	2,7
Vláda	0,0	0,8	1,6	1,3
THK	3,5	1,5	0,3	-0,3
THFK	1,8	1,3	1,1	0,2
Změna zásob	1,7	0,2	-0,8	-0,5
Domácí poptávka	4,1	3,9	3,5	3,8
Saldo ZO	0,5	-0,8	-1,5	0,0

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹¹³

Z tabulky je patrný výrazný vliv domácí poptávky, v roce 2003 dokonce přispívala k růstu HDP 3,8 procentními body. Vliv jednotlivých položek domácí poptávky byl proměnlivý a největší vahou se na růstu HDP podílela spotřeba domácností, což signalizovalo oživení ekonomiky a THFK vlivem přílivu zahraničních investic. Spotřeba domácností byla pozitivně ovlivněna růstovým trendem disponibilních důchodů, k jejichž růstu významně přispěl vývoj mezd a platů. Zahraniční obchod naopak působil na růst HDP záporně a reflektoval tak zpomalený hospodářský růst především evropské ekonomiky.

¹¹¹ THFK je významnou složkou THK a člení se na hmotná aktiva (obydlí, stavby, dopr.prostředky aj.) a nehmotná aktiva (software, kulturní a umělecká díla). Zdroj: KADERÁBKOVÁ, A. et al. *Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2006 - 2007*. s. 34.

¹¹² Používá se pro posouzení vlivu poptávky na růst HDP a je dán podílem složek v HDP a jejich růstem. Zdroj: KADERÁBKOVÁ, A. et al. *Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2005*. s. 82.

¹¹³ *Příspěvky k vývoji HDP (bez vyloučení dovozu pro konečné užití)*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

2.1.2 Míra inflace

V analyzovaném období činila průměrná roční míra inflace 2,6 %. V roce 2000 se oproti předchozímu roku mírně navýšila na 3,9 % vlivem nákladově inflačních tlaků. Jednalo se především o růst cen energetických surovin, zejména ropy a s tím spojený růst dovozních cen. Poptávkově inflační tlaky se výrazně neprojevily z důvodu silné konkurence na maloobchodním trhu a stabilního růstu domácí poptávky, avšak kompenzovaly následky nákladových šoků. ČNB pokračovala v měnově politickém režimu cílování inflace s cílem stabilního cenového a makroekonomického vývoje. Tento nástroj používá ČNB od roku 1998.

V roce 2001 průměrná roční míra inflace zaznamenala mírný nárůst na 4,7 %. Příznivý vývoj inflace byl ovlivněn oslabením světového hospodářského růstu a stagnace až pokles světových cen. Na základě příznivých prognóz stabilního cenového vývoje přistoupila ČNB ke snižování úrokových sazeb, které na počátku roku 2002 dosáhly svého historického minima. Měnová politika ČNB již čtvrtým rokem působila v režimu cílování inflace a dosáhla inflačního cíle stanoveného na prosinec 2001, který byl stanoven na úrovni 2 – 4 % meziročního růstu čisté inflace¹¹⁴. Zároveň stanovila inflační cíle na období leden 2002 – prosinec 2005 v rozmezí klesajícího pásma z úrovně 3 – 5 % v lednu 2002 na úroveň 2 – 4 % v prosinci 2005.¹¹⁵

V roce 2002 došlo k výraznému snížení průměrné roční míry inflace na 1,8 %. Cenový vývoj byl ovlivněn řadou dezinflačních faktorů jak nabídkových, tak i poptávkových. Významným vlivem na inflační vývoj působilo zejména oslabení světové ekonomiky, prudké posílení kurzu koruny a výrazné snížení cen potravin. HDP osciloval pod potenciálním produktem a tlumilo tak vliv spotřebitelské poptávky na vývoj cen. Mezi další faktory oslabující proinflační vliv spotřebitelské poptávky byly řazeny silná konkurence na maloobchodním trhu, snížení dovozních cen aj. Došlo ke zpomalení hospodářského vývoje a míra inflace se dostala pod cílový koridor ČNB.

¹¹⁴ Čistou inflaci lze vyjádřit jako přírůstek indexu spotřebitelských cen po vyloučení položek regulovaných cen a očištění o vliv dalších administrativních opatření. Zdroj: ČNB, Zpráva o inflaci 2002, s. 5.

¹¹⁵ *Výroční zpráva 2001* [online]. Praha: ČNB [vid. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zpráva_2001.pdf. S. 46.

V roce 2003 pokračoval pokles průměrné roční míry inflace na 0,1 % a stále se pohybovala pod cílovým koridorem ČNB. V roce 2003 sice došlo ke zrychlení ekonomického růstu způsobenému především spotřebitelskou poptávkou, avšak byly tlumeny oscilací HDP pod potenciálem. Na vývoj inflace působily dezinflační faktory, jako nízká zahraniční poptávka, silná konkurence v maloobchodě, značné posílení koruny vůči euru, aj.

2.1.3 Míra nezaměstnanosti

Na vývoj míry nezaměstnanosti příznivě působilo oživení ekonomiky, příliv přímých zahraničních investic a aktivní politika zaměstnanosti. Průměrná míra nezaměstnanosti se postupně snižovala z 8,8 % v roce 2000 na 7,8 % v roce 2003. Na trhu práce došlo k několika pozitivním skutečnostem, a to ke zmírnění rozdílu mezi nabídkou a poptávkou po pracovní síle, zpomalení tempa poklesu zaměstnanosti, zvýšení počtu volných pracovních míst aj. V roce 2000 došlo také k poklesu počtu absolventů středních škol z důvodu zavedení povinných devátých tříd (v roce 1996). Na trhu práce se však projevovaly strukturální (především v severních regionech) a regionální nerovnováhy (spočívající v nízké poptávce po nekvalifikované pracovní síle v problematických regionech), které se projevují ve vysokém podílu dlouhodobě nezaměstnaných¹¹⁶. V roce 2003 došlo oproti předchozímu roku k mírnému nárůstu míry nezaměstnanosti způsobeného mj. vlivem restrukturalizace podnikové sféry. Na základě skutečnosti silícího konkurenčního prostředí bylo nutné snižovat náklady restrukturalizací výrobních činností, jejíž důsledky se projeví ve snížení růstu zaměstnanosti. Pokles růstu zaměstnanosti a snížení počtu volných pracovních míst mělo za následek zvýšení míry nezaměstnanosti.

¹¹⁶ Míra dlouhodobě nezaměstnanosti je vyjádřena jako podíl počtu nezaměstnaných jeden rok a déle na celkové pracovní síle (v procentech), kde v čitateli je počet nezaměstnaných jeden rok a déle a ve jmenovateli je celkový počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním plus celkový počet nezaměstnaných. Zdroj: *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - Metodika*. In: [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps.

2.1.4 Platební bilance

Vývoj jednotlivých složek platební bilance v letech 2000 – 2003 znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 8 – Platební bilance 2000 – 2003 (mld. Kč)

	2000	2001	2002	2003
Běžný účet	-104,9	-124,5	-136,4	-160,6
• Obchodní bilance	-120,8	-116,7	-71,3	-69,8
• Bilance služeb	54,6	58,0	21,9	13,2
• Bilance výnosů	-53,0	-83,5	-115,6	-119,9
Kapitálový účet	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1
Finanční účet	148,0	172,8	347,8	157,1
BÚ/HDP (v %)	-4,6	-5,1	-5,3	-6,0

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹¹⁷

V roce 2000 došlo v porovnání s předchozím rokem k prohloubení deficitu obchodní bilance a běžného účtu platební bilance. Běžný účet skončil schodkem 104,9 mld Kč, což je o 54,3 mld. Kč více, než v roce 1999 a byl kryt zejména přílivem přímých zahraničních investic. Podíl deficitu běžného účtu na HDP¹¹⁸ se v roce 2001 stabilizoval na bezpečné úrovni a do roku 2004 se pohyboval v průměru 5 – 6 %. Zvýšení schodku obchodní bilance významně ovlivnil růst cen energetických surovin, zejména ropy a zemního plynu. Od roku 2001 se schodek obchodní bilance snižoval v důsledku silného přílivu přímých zahraničních investic, zvyšování počtu podniků pod zahraniční kontrolou aj. Hlavní příčinou deficitu běžného účtu byl od roku 2001 zvyšující se deficit bilance výnosů. Rostoucí schodek bilance výnosů byl důsledkem zejména repatriací zisků (dividend) do zahraničí. Na finančním účtu je projevil silný příliv přímých zahraničních investic, naopak u portfoliových investic došlo ve sledovaném období k odlivu zdrojů do zahraničí. Výraznější změny nastaly v roce 2004 a byly spojené s oživením ekonomického vývoje EU (zejména Německa) a se vstupem ČR do EU, což mělo výrazný vliv na posílení vývozu a dovozu.

¹¹⁷ *Výběr dat.* [online]. Praha: ČNB [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=DAC&p_sestuid=&p_lang=CS.

¹¹⁸ Za přijatelnou hranici se považuje 5%. Zdroj: KADERÁBKOVÁ, A. a V. ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza* s. 177.

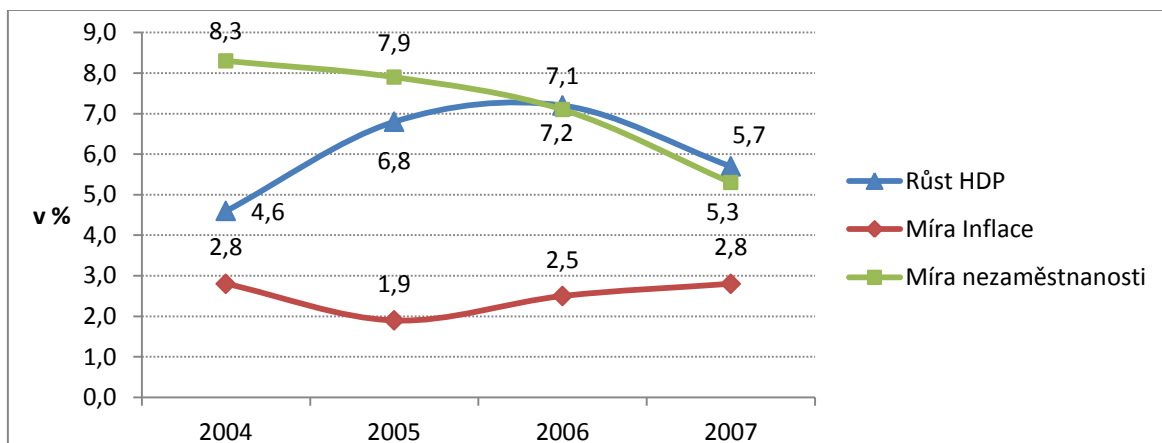
2.2 Analýza období 2004 – 2007

V analyzovaném období česká ekonomika pokračovala v růstové tendenci a především v letech 2004 – 2006 se hospodářský růst proti předchozímu období značně zrychlil. Významným mezníkem pro Českou republiku byl vstup do EU a značně ovlivnil ekonomický vývoj. Pozitivní přínos měla řada faktorů, jako volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a pracovní síly a s tím spojený silný příliv přímých zahraničních investic. Snadnější přístup na jednotný společný trh měl pozitivní vliv na zahraniční obchod a došlo k růstu jak vývozu, tak i dovozu. Na vývoji české ekonomiky se také pozitivně projevilo oživení světové ekonomiky, včetně Německa, které je stěžejním obchodním partnerem pro ČR. Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů je shrnut v následující tabulce a grafu.

Tabulka 9 - Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR v letech 2004 - 2007

Ukazatel	Jednotky	2004	2005	2006	2007	Průměr
Růst HDP	s.c., v %	4,6	6,8	7,2	5,7	6,1
Míra Inflace	v %	2,8	1,9	2,5	2,8	2,5
Míra nezaměstnanosti	v %	8,3	7,9	7,1	5,3	7,2
Běžný účet platební bilance	mld. Kč	-147,5	-30,9	-67,1	-156,9	-

Zdroj: Vlastní zpracování, data ČSÚ¹¹⁹

Obrázek 7 – Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v letech 2004 - 2007

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹²⁰

¹¹⁹ Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

¹²⁰ Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

2.2.1 HDP

Hospodářský růst se v porovnání s předchozím obdobím výrazně zrychlil a v letech 2004 – 2007 dosáhl průměrného tempa růstu 6,1 % ročně. V roce 2004 se dokonce přiblížil k potenciálu. Následující Tabulka 10 ukazuje růst hlavních složek užití HDP za sledované období.

Tabulka 10 - Růst hlavních složek užití HDP v ČR (s. c., v %)

	2004	2005	2006	2007	Průměr
Dom. poptávka	2,7	3,1	4,9	6,6	4,3
Kon. spotřeba	1,2	2,7	2,9	3,1	2,5
Domácnosti	3,1	3,0	4,4	4,1	3,6
Vláda	-3,3	1,6	-0,6	0,4	-0,4
THK	6,4	4,4	10,9	15,4	9,3
THFK	2,8	6,1	5,9	13,2	7,0
Vývoz	13,2	11,8	14,2	11,2	12,6
Dovoz	9,6	6,0	11,1	12,8	9,9

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹²¹

Domácí poptávka byla stále stěžejním faktorem hospodářského růstu a její průměrný meziroční růst činil 4,3 %. Tempo růstu výdajů domácností se mírně snížilo v letech 2004 a 2005, ale i nadále zůstalo významnou složkou konečné poptávky. Na vývoj spotřebních výdajů pozitivně působil hrubý disponibilní důchod a v jeho rámci pak růstová tendence mezd a platů. K výraznému poklesu došlo u veřejné spotřeby, a to o 0,4 % oproti 4,5 % v letech 2000 – 2003 z důvodu úsporných opatření. V rámci domácí poptávky se na růstu produktu významně podílely výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu, které rostly rychleji než výdaje na konečnou spotřebu, jejichž průměrný roční růst činil 7 % (v letech 2000 – 2003 činil pouze 3,9 %) a jejichž příspěvek k růstu HDP vzrostl v roce 2007 na 7 procentních bodů. Na růst THFK působila řada faktorů, jako investice nefinančních podniků (nákup dopravních prostředků, strojů a zařízení.), investice domácností do bydlení, příliv přímých zahraničních investic apod.

¹²¹ Tab_VS Výdaje na hrubý domácí produkt, sezonně očištěno. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

Hlavním zdrojem ekonomického růstu byl zahraniční obchod, kde vzrostly jak vývozy, tak i dovozy. Růst vývozu byl ovlivněn zejména oživením světové ekonomiky, vstupem ČR do EU, ale také mírnou depreciací kurzu koruny. Domácí poptávka rostla pomaleji než HDP, což mělo za následek mírné oslabení růstu dovozů. Naopak k posílení dovozů došlo prohloubením mezinárodní spolupráce ve výrobě. Zvyšování vývozu bylo doprovázeno růstem dovozů, což snižovalo příspěvek salda zahraničního obchodu k růstu HDP. Následující tabulka ukazuje příspěvky jednotlivých složek poptávky k růstu HDP.

Tabulka 11 - Příspěvek složek poptávky k růstu HDP v ČR (v p.b.)

	2004	2005	2006	2007
Konečná spotřeba	0,9	1,9	2,1	2,1
Domácnosti	1,6	1,5	2,1	2,0
Vláda	-0,7	0,4	-0,1	0,1
THK	1,7	1,2	2,9	4,3
THFK	0,8	1,6	1,5	3,4
Změna zásob	1,1	-0,4	1,3	0,9
Domácí poptávka	2,6	3,1	4,9	6,4
Saldo ZO	2,0	3,7	2,3	-0,7

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹²²

2.2.2 Míra inflace

Ve sledovaném období průměrná roční míra inflace činila 2,5 %. V roce 2004 vzrostla o 0,7 % v roce 2003 na 2 %. Na růst cenové hladiny působila řada faktorů, jako úprava nepřímých daní, růst světových cen surovin a oživení světové i domácí ekonomiky. K růstu inflace přispělo také zvýšení cen zemědělských výrobců, což se promítlo do cen potravin. Zvýšení inflace mělo vliv na vývoj výdajů domácností na spotřebu, resp. na snížení reálných příjmů domácností, což se projevilo ve snížení růstu spotřeby domácností na 3,1 % ročně. V roce 2005 se inflace mírně snížila na 1,9 %. Nákladově inflační tlaky se oproti předchozímu roku ztlumily a došlo k poklesu růstu nominálních mezd (z 6,3 % v roce 2004 na 5,5 %) důsledkem snahy podniků o zvýšení konkurenceschopnosti. V letech 2006 a 2007 se růst inflace zrychloval a byl ovlivněn jak nákladovými, tak

¹²² *Příspěvky k vývoji HDP (bez vyloučení dovozu pro konečné užití)* [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

i poptávkovými tlaky. Mezi hlavní faktory lze zařadit zvýšení regulovaných cen energií, což se projevuje ve zvýšených nákladech na bydlení a dopady úprav nepřímých daní.

Česká národní banka vyhlásila nový inflační cíl platný od ledna 2006 jako meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen (CPI) ve výši 3 %.¹²³

2.2.3 Míra nezaměstnanosti

V roce 2004 v porovnání s předchozím rokem míra nezaměstnanosti mírně vzrostla na 8,3 %. V nadcházejících letech nastala sestupná tendence tohoto ukazatele a v roce 2007 se dostala na 5,3 %. Průměrná míra nezaměstnanosti ve sledovaném období činila 7,2 %. Na klesající tendenci míry nezaměstnanosti významně působil silný hospodářský růst spojený s růstem nabídky pracovních míst, strukturální změny v ekonomice, silný příliv přímých zahraničních investic a aktivní politika zaměstnanosti, která byla zaměřena na problematiku regionálních rozdílů v míře nezaměstnanosti a na problematické skupiny osob. Působením uvedených faktorů se zvyšovala i míra zaměstnanosti, a to z -0,3 % v roce 2004 na 2,1 % v roce 2007. Na trhu práce stále přetrvávala strukturální nezaměstnanost projevující se ve vysokém podílu dlouhodobě nezaměstnaných. Silné konkurenční prostředí vytvářelo tlak na snižování mzdových nákladů, což mělo za následek pokles růstu nominálních mezd v letech 2004 – 2005. Avšak díky pozitivnímu vývoji inflace došlo ke zhodnocení reálných mezd. K opětovnému zvýšení nominálních mezd v letech 2006 – 2007 přispělo také zvýšení tržeb, kladný vývoj produktivity práce při zvýšené zaměstnanosti apod.

2.2.4 Platební bilance

Na vývoj platební bilance působila ve sledovaném období řada faktorů, především vstup České republiky do Evropské unie, který měl mimo jiné významný vliv na zahraniční obchod. Vývoj jednotlivých složek platební bilance znázorňuje následující tabulka.

¹²³ *Makroekonomická predikce České republiky: říjen 2007* [online]. Praha: MFČR[vid. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MakroPre_2007Q4_komplet_pdf.pdf. S. 5.

Tabulka 12 – Platební bilance 2004 – 2007 (mld. Kč)

	2004	2005	2006	2007
Běžný účet	-147,5	-30,9	-67,1	-156,9
• Obchodní bilance	-13,4	48,6	59,3	46,9
• Bilance služeb	16,6	37,9	49,0	59,2
• Bilance výnosů	-156,6	-128,3	-164,6	-254,7
Kapitálový účet	-14,2	5,5	9,9	21,6
Finanční účet	177,3	160,0	99,8	125,3
BÚ/HDP (v %)	-5,0	-1,0	-2,0	-4,3

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹²⁴

Podíl deficitu běžného účtu na HDP se v roce 2004 pohyboval na úrovni 5 %. Oproti předchozímu roku se zlepšilo saldo obchodní bilance, která se rok po vstupu do EU dostala do kladných hodnot. Vstup ČR do EU a hospodářský růst světové a evropské ekonomiky významně posílily český export a zvýšila se zahraniční poptávka. Na světových trzích se výrazně zvýšily ceny surovin, energií a ceny ropy, která vzrostla z 36,05 USD/barel v roce 2004 na 69,08 USD/barel v roce 2007. Dopady tohoto vývoje na českou ekonomiku však byly tlumeny příznivým vývojem kurzu koruny vůči EUR a USD. Díky zlepšení salda obchodní bilance se podíl deficitu běžného účtu na HDP pohyboval v letech 2005 – 2006 na úrovni 1 – 2 %. Pozitivní vývoj obchodní bilance ovlivnila řada faktorů, jako volný pohyb zboží, příliv přímých zahraničních investic, zlepšení směnných relací aj. Saldo obchodní bilance výnosů se naopak zhoršilo a v následujících letech bylo stěžejním faktorem ovlivňující deficit běžného účtu. Na zhoršení bilance výnosů se projevíly důsledky příznivého jevu pro českou ekonomiku, a to zvyšujícího se počtu podniků pod zahraniční kontrolou spojeným s repatriací zisků ve formě dividend zpět do zahraničí. V roce 2006 saldo obchodní bilance mírně pokleslo především z důvodu prudkého růstu cen energetických surovin, zejména ropy a zemního plynu. V roce 2007 došlo ke zhoršení podílu salda běžného účtu na HDP a dosáhlo úrovně - 4,3 %, což bylo způsobeno zejména výrazným zvýšením deficitu bilance výnosů a běžných převodů.

¹²⁴ *Výběr dat.* [online]. Praha: ČNB [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=DAC&p_sestuid=&p_lang=CS.

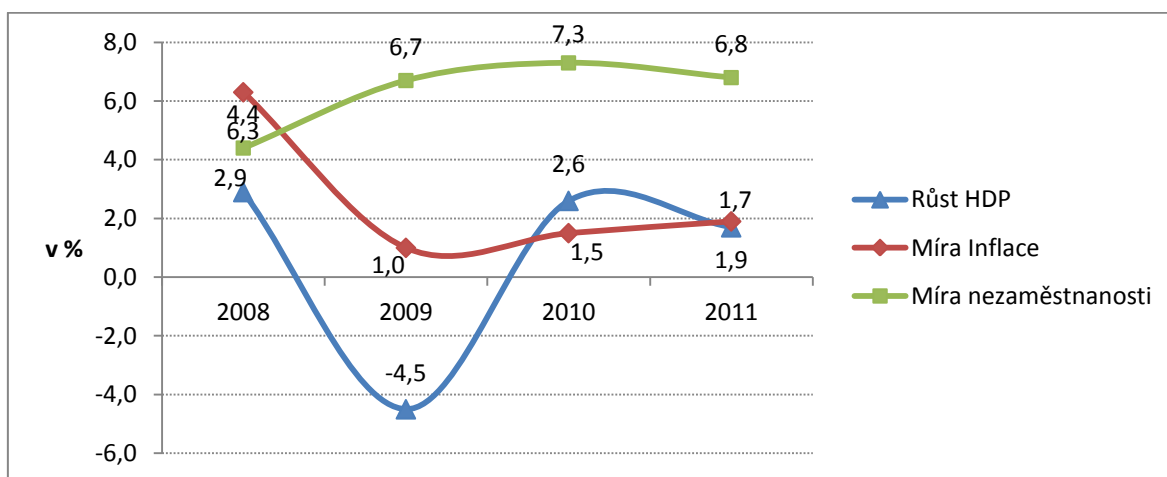
2.3 Analýza období 2008 – 2011

V analyzovaném období došlo k výraznému propadu ekonomiky, následně pak k mírnému růstu. Projevily se dopady světové finanční a hospodářské krize, která se zprostředkovaně odrazila i ve vývoji české ekonomiky. Zpomalení světové ekonomiky bylo výrazné v letech 2008 – 2009 a s výjimkou Polska zasáhlo všechny země, které jsou významnými obchodními partnery pro Českou republiku. Krize naplno zasáhla českou ekonomiku v posledním čtvrtletí roku 2008 a nastala fáze recese. V roce 2010 došlo k pomalému zotavení světové i evropské ekonomiky, avšak začaly se projevovat nepříznivé dopady spojené s dluhovou krizí v eurozóně, která se začala šířit v roce 2009. Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů zobrazuje tabulka a graf.

Tabulka 13 – Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2008 - 2011

Ukazatel	Jednotky	2008	2009	2010	2011	Průměr
Růst HDP	s.c., v %	2,9	-4,5	2,6	1,7	0,7
Míra Inflace	v %	6,3	1,0	1,5	1,9	2,7
Míra nezaměstnanosti	v %	4,4	6,7	7,3	6,8	6,3
Běžný účet platební bilance	mld. Kč	-81,3	-89,3	-146,6	-109,1	-

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹²⁵

Obrázek 8 – Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v letech 2008 – 2011

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹²⁶

¹²⁵ Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

¹²⁶ Tamtéž.

2.3.1 HDP

Ve sledovaném období došlo k výraznému zpomalení růstu HDP a v roce 2009 se meziroční růst dostal dokonce do záporných hodnot. V roce 2008 činil meziroční růst HDP 2,9 % a v porovnání s rokem 2007 (5,7 %) se zpomalil. Vývoj hlavních složek užití HDP ukazuje následující tabulka.

Tabulka 14 - Růst hlavních složek užití HDP v ČR (s.c., v %)

	2008	2009	2010	2011	Průměr
HDP	2,9	-4,5	2,6	1,7	0,7
Dom. poptávka	2,2	-5,9	2,0	-1,0	-0,7
Kon. spotřeba	2,3	0,9	0,5	-0,7	0,8
Domácnosti	3,0	-0,4	0,5	-0,5	0,7
Vláda	1,2	3,8	0,6	-1,4	1,0
THK	1,3	-20,5	5,6	-1,6	-3,8
THFK	4,0	-11,4	0,0	-1,2	-2,2
Vývoz	3,6	-9,7	16,0	11,0	5,2
Dovoz	2,4	-11,4	15,7	7,5	3,6

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹²⁷

Meziroční růst domácí poptávky v roce 2008 zpomalil na 2,2 % (oproti 6,6 % v roce 2007). Na zmírnění tempa růstu výdajů domácností na konečnou spotřebu měla vliv zejména inflace, která vzrostla z 2,8 % v roce 2007 na 6,3 % v roce 2008 a byla způsobená především úpravou nepřímých daní a regulovaných cen. Ke zmírnění domácí poptávky také přispělo výrazné zpomalení meziročního růstu výdajů na hrubou tvorbu fixního kapitálu z 13,2 % v roce 2007 na 4,0 % v roce 2008 především z důvodu snížení investic na bydlení. Domácí poptávka tak přispěla k růstu HDP pouze 2 p.b. (proti 6,4 p.b. v předchozím roce). Růst obratu zahraničního obchodu se zpomalil, ale vývozy stále převyšovaly dovozy. K poklesu růstu obratu zahraničního obchodu přispěl především propad zahraniční poptávky způsobený světovou finanční a hospodářskou krizí.

V roce 2009 se naplno projevil dopad krize, reálný HDP se dostal do záporných hodnot a jeho pokles dosáhl 4,5 %. S výjimkou výdajů na vládní spotřebu zpomalily všechny

¹²⁷ Tab_VS Výdaje na hrubý domácí produkt, sezonně očištěno. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

složky HDP. Pozitivně na vývoj HDP působily výdaje na konečnou spotřebu, jejichž příspěvek k růstu HDP dosáhl 0,6 procentního bodu. Celý přírůstek však zajistily výdaje na spotřebu vlády. Oslabení zahraniční a domácí poptávky způsobilo výrazný pokles tvorby hrubého kapitálu, a to o 20,5 %. Na poklesu THK se podíleli jak THFK, tak i změna zásob. V souvislosti s pokračující recesí klesly investice firem, které zaváděli nutná úsporná opatření, snižovali zásoby aj. Dopady krize a vývoj světové a evropské ekonomiky hluboce zasáhly zahraniční obchod. Snížení exportů souviselo především s poklesem zahraniční poptávky, snížení importů bylo ovlivněno poklesem spotřeby domácností a investic.

V roce 2010 zaznamenala česká ekonomika mírný růst a reálný HDP vzrostl o 2,6 %. Došlo k oživení evropské ekonomiky a posílila se tak vnější poptávka. Růst HDP byl výrazně ovlivněn čistým vývozem a výdaji na THK, zejména změnou zásob.

V roce 2011 se v české ekonomice projeví dopady evropské dluhové krize, meziroční růst reálného HDP dosahoval 1,7 % a hlavním zdrojem jeho růstu byl čistý vývoz (i přes zpomalení růstu obratu zahraničního obchodu).

Tabulka 15 - Příspěvek složek poptávky k růstu HDP v ČR (v p.b.)

	2008	2009	2010	2011
Konečná spotřeba	1,6	0,6	0,4	-0,5
Domácnosti	1,4	-0,2	0,3	-0,2
Vláda	0,2	0,7	0,1	-0,3
THK	0,4	-5,9	1,3	-0,4
THFK	1,1	-3,1	0,0	-0,3
Změna zásob	-0,7	-2,9	1,3	-0,1
Domácí poptávka	2,0	-5,3	1,7	-0,9
Saldo ZO	0,9	0,8	0,8	2,6

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹²⁸

2.3.2 Míra inflace

Průměrná roční míra inflace ve sledovaném období dosahovala 2,7 %. V roce 2008 výrazně vzrostla na 6,3 % (z 2,8 % v roce 2007). Na inflačním růstu se podílela řada

¹²⁸ *Příspěvky k vývoji HDP (bez vyloučení dovozu pro konečné užití)* [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

vnějších i vnitřních faktorů, jako růst cen energetických surovin, zvýšení DPH z 5% na 9 %, úprava nepřímých daní a regulovaných cen (energie, zemní plyn aj.). Přetrvával také předstih růstu mezd¹²⁹ před růstem produktivity práce¹³⁰. V roce 2009 se inflace snížila na 1 %. Vývoj inflace byl poznamenán recesí světové ekonomiky, která měla za následek snižování cen surovinových a potravinových komodit. Cena ropy klesla z 94,45 USD za barel v roce 2008 na 61,06 USD za barel v roce 2009. K pozitivnímu vývoji cenové hladiny přispělo také odeznění dopadů úprav nepřímých daní a regulovaných cen, výrazný pokles cen zemědělských výrobců, aj. V letech 2010 – 2011 došlo k mírnému nárůstu inflace na 1,5 % v roce 2010 a 1,9 % v roce 2011. Na mírný cenový vývoj působila především nízká domácí poptávka a snížení dovozních cen. Proinflačně naopak působily úpravy nepřímých daní (platné od 1.1.2010), jejichž dopady odezněly v roce 2011 a úprava regulovaných cen.

2.3.3 Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti ve sledovaném období rostla v průměru 6,3 %. V roce 2008 se snížila z 5,3 % v roce 2007 na 4,4 % a v následujících letech (s výjimkou roku 2011) setrvala v rostoucí tendenci. Na trhu práce se zpomalení hospodářského růstu projevilo se zpožděním a nárůst nezaměstnanosti byl zaznamenán na konci roku 2008. V souvislosti s poklesem ekonomické aktivity klesl i počet volných pracovních míst. Míra zaměstnanosti se v průběhu roku mírně zvyšovala, na čemž se podíleli především lidé starší 54 let. Nominální mzdy se vyvíjely rostoucím tempem a jejich meziroční nárůst činil v roce 2008 7,8 %, růst reálných mezd však zbrzdila inflace a z tohoto důvodu reálné mzdy vzrostly pouze o 1,4 %. V letech 2009 - 2010 došlo následkem hospodářské krize k omezení produkce, k propouštění, k poklesu poptávky po pracovní síle a k růstu nezaměstnanosti. Vývoj nominálních mezd se přizpůsobil snížené poptávce po pracovní síle. Naopak reálné mzdy vzrostly na základě snížení inflace. V roce 2011 trh práce se zpožděním reflektoval pomalý ekonomický růst a došlo ke snížení nezaměstnanosti na 6,8 % a zvýšení

¹²⁹ Růst mezd vede k růstu výrobních nákladů produktu a následně růstu cen výrobců.

¹³⁰ Předstih růstu mezd před růstem produktivity práce vede k převisu poptávky nad nabídkou a následně k růstu cen.

zaměstnanosti na 65,7 %, které bylo ovlivněno zejména exportním průmyslem využívajícím oživení a růst zahraniční poptávky.

2.3.4 Platební bilance

Sledované období bylo ovlivněno dopady světové finanční a hospodářské krize, což se projevilo i na vývoji platební bilance. Vývoj jednotlivých složek BP je uveden v následující tabulce.

Tabulka 16 – Platební bilance 2008 – 2011 (mld. Kč)

	2008	2009	2010	2011
Běžný účet	-81,3	-89,3	-146,6	-109,1
• Obchodní bilance	25,7	87,3	53,8	94,0
• Bilance služeb	73,9	73,9	75,3	66,3
• Bilance výnosů	-174,9	-249,6	-285,0	-271,9
Kapitálový účet	27,1	51,2	32,5	14,7
Finanční účet	92,2	143,2	174,3	87,9
BÚ/HDP (v %)	-2,1	-2,4	-3,9	-2,9

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹³¹

V roce 2008 skončil běžný účet platební bilance schodkem 81,3 mld. Kč. Oproti předchozímu roku došlo ke zlepšení běžného účtu o 75,6 mld. Kč. Obchodní bilance dosáhla v roce 2008 přebytku, avšak v druhé polovině roku se začaly projevovat dopady zpomalení světové a evropské ekonomiky. Nepříznivý hospodářský vývoj zemí, které jsou pro Českou republiku významnými obchodními partnery, se projevil zejména na výsledku zahraničního obchodu a došlo k poklesu objemů dovozů a vývozů. Obrat zahraničního obchodu se začal snižovat v posledním čtvrtletí roku 2008 a prohluboval se v roce 2009. Obchodní bilance skončila v roce 2009 výrazným přebytkem 87,3 mld. Kč. Tento výsledek ovlivnila zejména skutečnost, že v okolních státech bylo zavedeno šrotovné. Dalšími faktory byly pokles ceny ropy (z 94,45 USD/barel v roce 2008 na 61,06 USD/barel v roce 2009) a s ním spojený pokles dovozních cen, nízká domácí spotřebitelská poptávka tlumící

¹³¹ *Výběr dat.* [online]. Praha: ČNB [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=DAC&p_sestuid=&p_lang=CS.

dovozy aj. Bilance výnosů skončila v roce 2008 schodkem 174,9 mld. Kč, který se meziročně snížil o 79,8 mld. Kč, avšak v následujících letech se opět prohluboval ve spojitosti s opětovným oživením ekonomiky a přílivem investic. Zlepšení výnosové bilance v roce 2008 způsobil především pokles objemů repatriovaných zisků způsobený nižší ziskovostí podniků pod zahraniční kontrolou. V letech 2010 – 2011 došlo k oživení světové a evropské ekonomiky, což se projevilo i na vývoji platební bilance, především na vývoji zahraničního obchodu. Došlo k výraznému růstu vývozu a díky opětovnému zvýšení domácí poptávky i k růstu dovozu.

3 Dopad cyklického vývoje na podnikatelskou sféru

3.1 Sektorová a odvětvová struktura

Česká ekonomika prošla od začátku 90. let řadou výrazných změn, spjatých zejména s přechodem od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice tržní a měly značný dopad na hospodářský vývoj České republiky. Dopady transformace se mimo jiné projeví ve změně podílu jednotlivých výrobních sektorů na přidané hodnotě, kdy vzrostl význam sektoru terciárního a naopak klesl vliv sektorů primárního a sekundárního a jednotlivé sektory pak procházely spíše vnitřními změnami. Odvětvovou strukturu hrubé přidané hodnoty (HPH)¹³² znázorňuje tabulka 17. Strukturální změny v letech 2000 – 2011 nebyly nijak výrazné. Největší podíl na hrubé přidané hodnotě činil terciární sektor a pohyboval se okolo 60%, nejmenší podíl pak tvořilo zemědělství. Podíl průmyslu na HPH se pohyboval okolo 30% a tvořil významnou složku tvorby HDP, zejména pak jeho složka zpracovatelský průmysl (ZP), jejíž podíl na HPH činil v průměru téměř 25 %.

Tabulka 17 – Odvětvová struktura HPH (b.c., v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zemědělství	3,6	3,5	2,9	2,7	2,8	2,6	2,4	2,4	2,3	1,9	1,7	2,1
Průmysl	31,0	31,4	30,3	29,3	31,0	31,2	31,7	31,8	31,2	30,3	30,3	31,0
z toho ZP	26,0	26,0	24,6	23,9	25,2	25,5	25,6	25,7	24,3	22,8	23,3	24,3
Stavebnictví	6,6	6,3	6,5	6,7	6,9	6,7	6,6	6,8	6,8	7,1	7,2	6,7
Služby	58,8	58,8	60,3	61,3	59,3	59,5	59,3	59,0	59,7	60,7	60,8	60,2

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹³³

¹³² Struktura HPH vypovídá o podílu jednotlivých odvětví na jejím vytvoření. Zdroj: KADEŘÁBKOVÁ, A. a V. ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza*. s. 52.

¹³³ *Zdroje hrubého domácího produktu, běžné ceny, sezonně očištěno*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09, [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

3.2 Vývoj a význam základních odvětví

Vývoj jednotlivých odvětví byl ovlivněn řadou vnitřních i vnějších faktorů. Jak již bylo uvedeno, zásadní vliv na vývoj české ekonomiky měl vstup ČR do EU a světová finanční a hospodářská krize. Vliv jednotlivých sektorů na vývoj hrubé přidané hodnoty je znázorněn v tabulce 18. Následující analýza bude věnována stěžejním odvětvím českého hospodářství, a to průmyslu a stavebnictví.

Tabulka 18 – Růst HPH podle sektorů (s. c., v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zemědělství	1,4	-2,2	-2,6	5,9	12,0	4,6	-5,9	-21,8	7,3	13,4	-22,1	6,5
Průmysl	11,9	3,0	4,1	3,2	8,5	15,2	16,0	6,2	9,4	-9,4	7,6	5,1
z toho ZP	14,0	3,2	4,8	4,0	8,7	19,4	18,8	7,7	9,9	-10,2	13,2	9,8
Stavebnictví	-8,4	-3,9	0,6	3,9	8,0	-0,3	2,2	6,3	-1,1	-1,0	3,6	-7,1
Služby	2,5	4,2	2,0	2,8	1,9	3,7	4,9	6,1	1,1	-4,2	1,8	0,6

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹³⁴

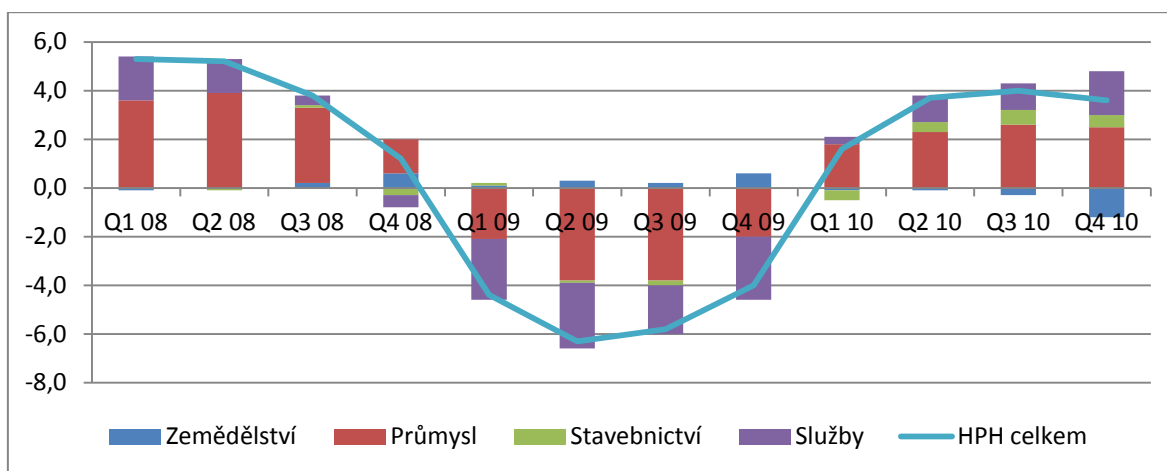
3.2.1 Průmysl

Na základě působení jednotlivých sektorů na vývoj HPH měl významný vliv **sektor průmyslu**, jehož hrubá přidaná hodnota měla s výjimkou roku 2009 růstovou tendenci a v letech 2004 – 2006 dosáhla meziročního tempa růstu v průměru 13,2 % (sektor služeb rostl meziročním tempem v průměru pouze 3,5 %). Významnou složku průmyslu představuje zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak automobilový průmysl. V letech 2001 – 2003 došlo ke zpomalení růstu průmyslové produkce. Tento vývoj zaznamenal dopady zpomalení světové a domácí ekonomiky, kdy došlo k poklesu zahraniční poptávky, rostly ceny energetických surovin aj. Růst průmyslové produkce naopak pozitivně ovlivnil příliv přímých zahraničních investic¹³⁵, zvyšující se počet podniků pod zahraniční kontrolou, které jsou zpravidla výkonnější, než domácí firmy a přispěly k růstu vývozu. Přímé zahraniční investice také pozitivně ovlivnily vznik nových pracovních míst a úroveň technologie. V roce 2004 ekonomika dynamicky zrychlila tempo růstu, které pozitivně

¹³⁴ *Zdroje hrubého domácího produktu, stálé ceny roku 2005, sezonně očištěno*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

¹³⁵ Příliv přímých zahraničních investic byl intenzivnější zejména po přijetí zákona o investičních pobídkách v roce 1998, který měl zvýšit konkurenceschopnost průmyslu v ČR.

ovlivnil vstup ČR do EU, především zvýšením zahraničního obchodu. Meziroční tempo růstu průmyslu dosáhlo 8,5 % (oproti 3,2 % v roce 2003) a růstová tendence trvala až do roku 2008. V první polovině roku měl na ekonomickou výkonnost stěžejní vliv průmysl. V druhé polovině roku 2008 se projeví dopady světové krize a nízká zahraniční poptávka dolehla zejména na průmysl. Čtvrtletní průběh příspěvků hlavních odvětví k růstu HPH v letech 2008 – 2010 ilustruje následující Obrázek 9

Obrázek 9 – Příspěvky hlavních sektorů k růstu HPH (v p.b.)

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹³⁶

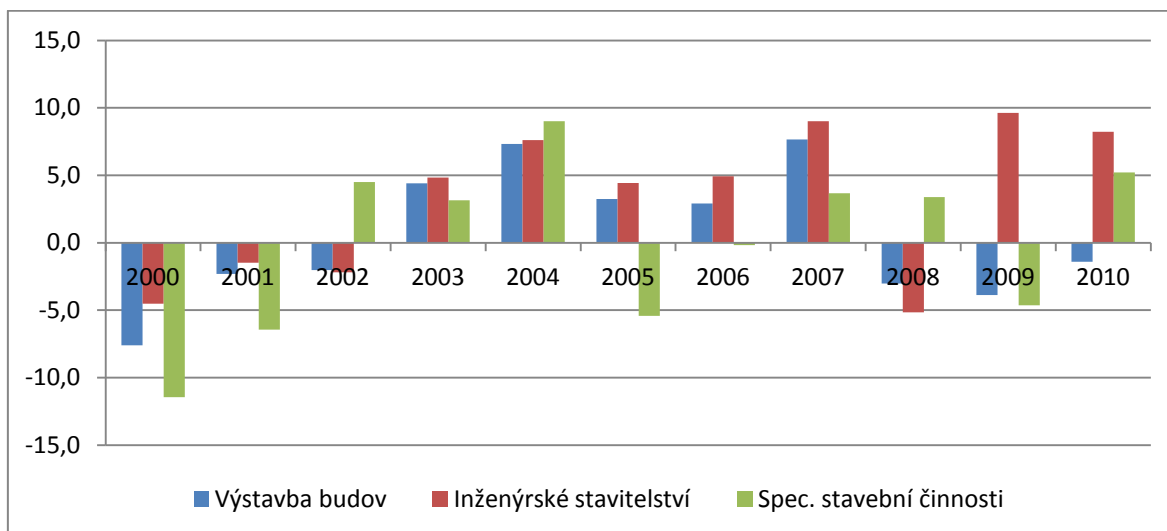
Propad průmyslu v roce 2009 na 9,4 % byl způsoben poklesem ekonomiky, která se nacházela ve fázi recese způsobené dopady světové finanční a hospodářské krize, spojené s poklesem zahraniční i domácí poptávky. Pozitivně se projevilo zavedení šrotovného¹³⁷ v Německu a dalších zemích, které výrazně ovlivnilo vývoj automobilového průmyslu. V roce 2010 se znatelně projevilo oživení světové ekonomiky a ekonomiky EU a meziroční tempo růstu průmyslové produkce se dostalo na 7,6 %. Výrazně vzrostl zpracovatelský průmysl a jeho tempo růstu činilo 13,2 %. Na vývoj zpracovatelského průmyslu pozitivně působilo mimo jiné oživení německé ekonomiky, kam směřuje velká část české produkce. Růst průmyslové produkce pokračoval i v roce 2011.

¹³⁶ Příspěvky odvětví k růstu hrubé přidané hodnoty. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

¹³⁷ Šrotovné je dotace poskytovaná státem na nákup nového osobního automobilu při současném odevzdání starého automobilu na vrakoviště.

3.2.2 Stavebnictví

Podíl stavebnictví na HPH ve sledovaném období činil v průměru 6,7 % a výrazně se neměnil. Tempo růstu jednotlivých složek stavebnictví¹³⁸ ilustruje následující obrázek.

Obrázek 10 – Růst HPH podle složek stavebnictví (s.c., v %)

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹³⁹

Ve stavebnictví se do roku 2004 projevila růstová tendence HPH a příznivě se projevilo oživení ekonomiky. Zrychlení růstu stavební výroby ovlivnily zakázky zahraničních investorů, investiční akce v dopravní infrastruktuře, výstavba nových obchodních center, průmyslových zón a došlo i k oživení bytové výstavby. V letech 2005 – 2006 došlo ke zpomalení stavební výroby, avšak v roce 2007 zrychlila meziroční tempo růstu na 6,3 % (z 2,2 % v roce 2006). Příznivý vývoj ovlivnily rozsáhlé developerské projekty, intenzivní výstavby bytů, výstavba obchodních a průmyslových center aj. Rok 2008 byl poznamenán světovou krizí a ochlazením ekonomiky a došlo k poklesu meziročního tempa na 1,1 %. Následující rok se ekonomika dostala do sestupné fáze a pokles stavební výroby byl porovnatelný s předchozím rokem. Na výsledku stavebnictví se negativně projevila bytová

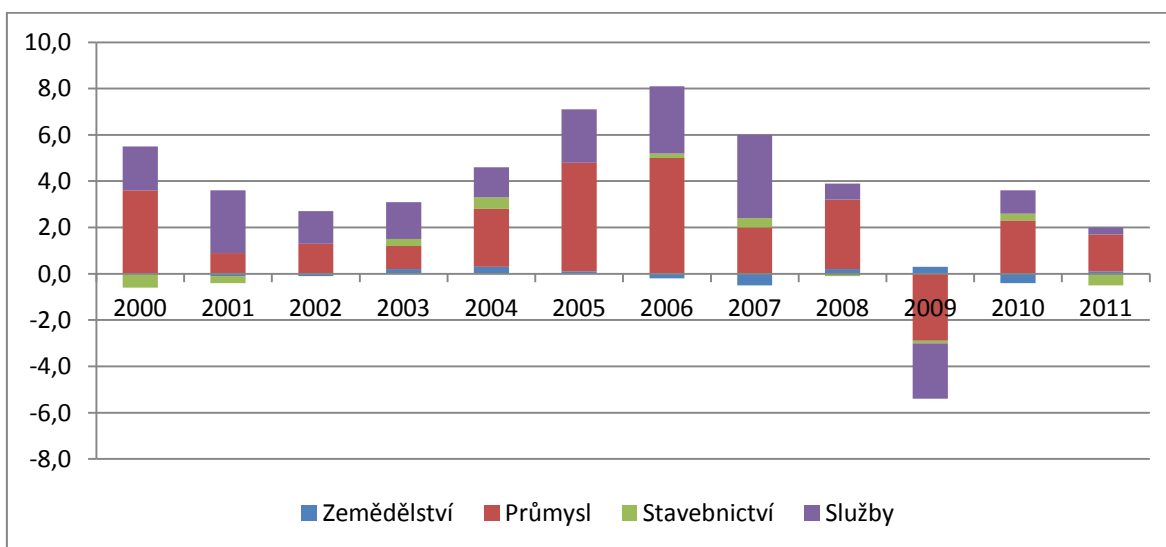
¹³⁸ Dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE jednotlivé složky stavebnictví obsahují následující činnosti: výstavba budov (developerská činnost, výstavba bytových a nebytových budov), inženýrské stavitelství (výstavba silnic, železnic, inženýrských sítí aj.), specializované stavební činnosti (demolice, elektroinstalace a instalatérské práce, kompletační a dokončovací práce aj.). Zdroj: *Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)*. [online]. Praha: ČSÚ [vid. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/iSMS/klasstru.jsp?kodcis=80004>.

¹³⁹ *TB0001B1Gc Hrubá přidaná hodnota (ceny roku 2005)*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.socas>.

výstavba, příznivě však působil růst inženýrského stavitelství, které dosáhlo průměrného meziročního tempa růstu 6,3 %. V roce 2011 došlo k výraznému poklesu stavební produkce na 7,1 %. Nepříznivě působila úsporná opatření vlády a s tím spojený pokles státních zakázek. Vliv měly také přetrvávající dopady světové krize a nedůvěra domácností v další ekonomický vývoj.

3.2.3 Význam základních odvětví

Obrázek 11 ilustruje příspěvky jednotlivých odvětví k růstu hrubé přidané hodnoty. Z grafu je patrný velký význam průmyslu a služeb a v letech 2000 – 2004 byl jejich průměrný příspěvek téměř vyrovnaný. V letech 2005 – 2007 služby vykázaly dynamický růst a významně přispěly k výkonnosti české ekonomiky. V letech 2005 – 2006 tvořila významný příspěvek k růstu HPH průmyslová produkce, na kterou příznivě působily příliv přímých zahraničních investic a vysoká výkonnost podniků pod zahraniční kontrolou.

Obrázek 11 – Příspěvky hlavních sektorů k růstu HPH (v p.b.)

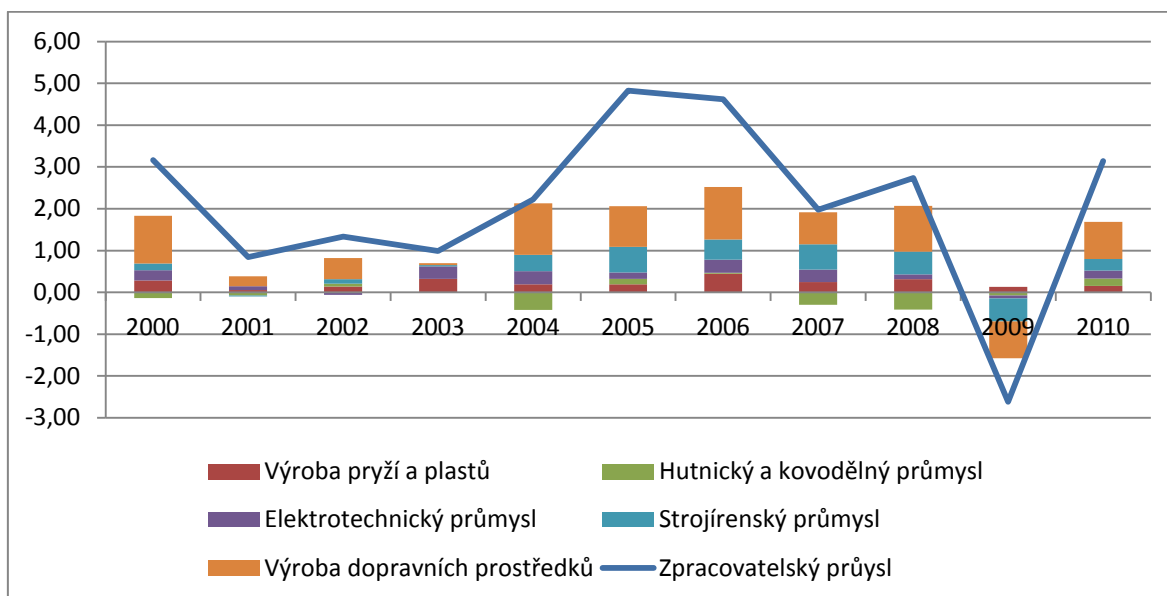
Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁴⁰

V rámci zpracovatelského průmyslu nejrychleji rostla hrubá přidaná hodnota v odvětví výroby motorových vozidel, pryží a plastů a ve strojírenském průmyslu. V rámci služeb byly hlavním tahounem růstu činnosti v oblasti nemovitostí, informačních technologií a

¹⁴⁰ Příspěvky odvětví k růstu hrubé přidané hodnoty. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

telekomunikační činnosti. Útlum byl naopak zaznamenán v oblasti stravování a pohostinství a ubytování.

Význam hlavních odvětví zpracovatelského průmyslu ilustruje obrázek 12. Je zde patrný velký význam automobilového průmyslu, kterému bude věnována následující kapitola.

Obrázek 12 – Příspěvky hlavních odvětví k růstu HPH ZP (s.c., v p.b.)
Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁴¹

3.3 Analýza dopadu cyklického vývoje na automobilový průmysl

Automobilový průmysl má klíčový význam jak pro českou, tak i pro světovou ekonomiku a výrazně se podílí na hospodářských výsledcích České republiky. Zaujímá významné místo z hlediska tvorby HDP a zaměstnanosti a výrazně ovlivňuje i zahraničně obchodní bilanci. Výroba dopravních prostředků je silně proexportní odvětví a výrazně závislé na vývoji světové a evropské ekonomiky. Podíl automobilového průmyslu se na celkovém exportu České republiky v roce 2010 podílel 18,7 %. Téměř 80 % produkce se vyvezlo, z toho 85 % do zemí EU. Za významného obchodního partnera lze považovat Německo,

¹⁴¹ Časové řady ukazatelů účtů výroby a tvorby důchodů. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocnkavyber.socas>.

kam bylo exportováno téměř 17 % produkce. Mezi nejvýznamnější podniky v tomto odvětví lze zařadit firmy ŠKODA AUTO, kolínskou automobilku TPCA, která vstoupila na trh v roce 2005 a automobilku Hyundai v Nošovicích, která začala sériovou výrobu v roce 2009.

Analýza automobilového průmyslu je zpracována na základě dat dle klasifikace ekonomických činností CZ – NACE¹⁴² a dle klasifikace produkce CZ – CPA¹⁴³ a zahrnuje výrobu motorových vozidel (kromě motocyklů) včetně přívěsů a návěsů. Data jsou čerpána zejména z dat Českého statistického úřadu, kde doposud nejsou zveřejněny údaje za rok 2011. Údaje jsou také čerpány z dat Sdružení automobilového průmyslu (AUTOSAP), jehož členy jsou nejvýznamnější výrobci a dodavatelé vozidel, dílů a příslušenství a k 7.3.2012 bylo zapojeno do činnosti AutoSAPu 152 členů. Tato data zahrnují osobní, užitková a nákladní vozidla, autobusy a motocykly. V roce 2011 činil podíl osobních a užitkových vozidel na celkové produkci 99,5 %.

Charakteristika odvětví

Automobilový průmysl zaujímá stěžejní místo v rámci celého zpracovatelského průmyslu České republiky, jak dokumentuje tabulka 19 a řadí se mezi významná odvětví českého hospodářství. Lze říci, že situace v tomto odvětví do jisté míry odráží vývoj české ekonomiky. Výroba dopravních prostředků v roce 2010 představovala 17,5 % produkce, 13,3 % hrubé přidané hodnoty, 10,7 % pracovníků a 21,9 % vývozu zpracovatelského průmyslu. Podíly hlavních ukazatelů měly ve sledovaném období rostoucí tendenci a zvyšoval se tím i význam automobilového průmyslu.

¹⁴² Český statistický úřad zavedl Klasifikaci ekonomických činností CZ – NACE 1.1.2008 a nahradil Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností OKEČ. Zdroj: ING. FISCHER, CSC. V. R. *Sdělení Českého statistického úřadu ze dne 18. září 2007 o zavedení Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)*. [online]. Praha: ČSÚ, 2007 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/sdeleni_%28cz_nace%29/\\$File/sdelen%C3%AD_CZ-NACE.pdf](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/sdeleni_%28cz_nace%29/$File/sdelen%C3%AD_CZ-NACE.pdf).

¹⁴³ Český statistický úřad zavedl Klasifikaci produkce CZ – CPA 1.1.2008 a naradil Standardní klasifikaci produkce (SKP). Zdroj: ING. FISCHER, CSC. *Sdělení Českého statistického úřadu o zavedení Klasifikace produkce (CZ-CPA)*. [online]. Praha: ČSÚ [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/sdeleni_cz_cpa/\\$File/sd%C4%9Blen%C3%AD_CZ-CPA.pdf](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/sdeleni_cz_cpa/$File/sd%C4%9Blen%C3%AD_CZ-CPA.pdf).

Tabulka 19 – Význam výroby dopravních prostředků ve ZP v ČR (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Produkce	13,7	14,2	14,3	14,5	14,1	15,4	15,7	16,3	15,0	16,7	17,5
HPH	9,4	9,9	10,2	9,6	11,8	12,2	12,9	13,3	12,6	12,1	13,3
Zaměstnanost	7,6	8,0	8,4	8,4	8,5	9,4	10,0	10,8	10,7	10,6	10,7
Vývoz	16,9	17,1	17,3	16,9	17,7	19,4	20,5	20,6	19,8	21,3	21,9
Dovoz	9,3	9,9	10,6	10,7	11,8	11,8	12,5	12,4	12,2	11,6	11,7

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁴⁴

V následující tabulce jsou uvedena tempa růstu hlavních ukazatelů výroby dopravních prostředků, na jejichž vývoj působila řada faktorů, které jsou analyzovány v následující části. Analýza je rozdělena do třech období a zkoumá hlavní příčiny výkyvů v automobilovém průmyslu.

Tabulka 20 – Tempa růstu hlavních ukazatelů (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Produkce	25,4	16,6	0,0	5,2	11,1	16,5	17,0	11,6	-6,9	-6,4	16,3
HPH	44,0	8,4	16,9	1,4	45,8	27,6	34,2	19,6	27,2	-23,5	25,3
Zaměstnanost	6,2	5,9	6,4	-3,1	1,2	13,1	5,6	10,3	0,8	-10,9	0,7
Vývoz	24,9	15,1	-1,1	6,8	21,6	17,5	18,2	11,6	-6,1	-5,1	19,9
Dovoz	22,1	18,8	3,6	10,1	23,4	3,2	17,7	14,5	-4,6	-17,7	19,2

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁴⁵

3.3.1 Analýza automobilového průmyslu v letech 2000 - 2003

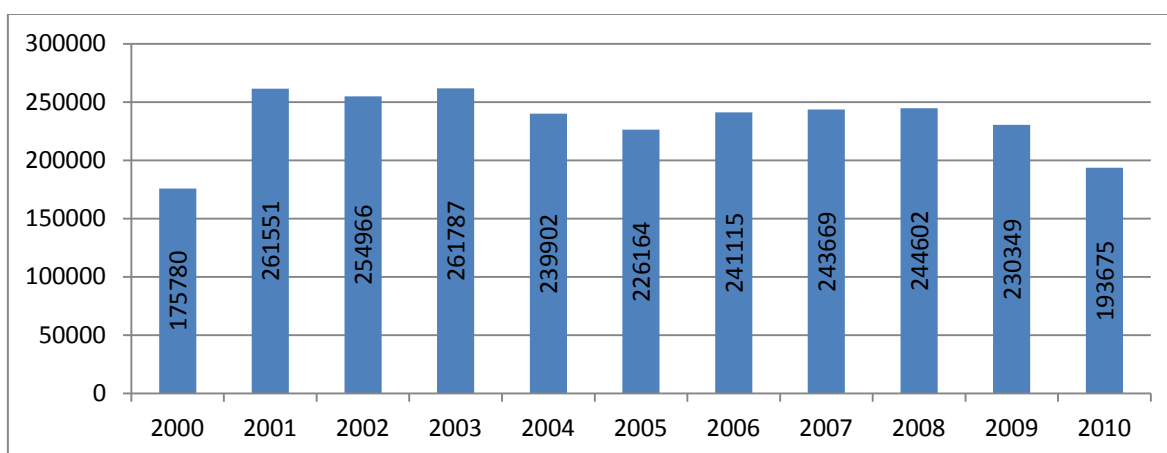
V období 2000 – 2001 zaznamenal automobilový průmysl dynamický růst, v následujících dvou letech však došlo k jeho zpomalení. Hospodářský vývoj ČR se ve sledovaném období dostal na dráhu relativně stabilního růstu. Česká republika se stala pro mnoho investorů zajímavější a rostl příliv přímých zahraničních investic, které podněcovaly restrukturalizaci a modernizaci výroby. V roce 2001 dynamicky vzrostl export, jehož meziroční tempo růstu činilo 24,9 %. V následujícím roce tato růstová tendence zpomalila především díky silnému kurzu koruny vůči euru. Konec roku 2001 byl poznamenán teroristickými útoky z 11. září a došlo ke zpomalení ekonomiky, což se projevilo zejména v roce 2002, který

¹⁴⁴ Časové řady ukazatelů účtů výroby a tvorby důchodů. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.socas>.

¹⁴⁵ Tamtéž.

byl také ovlivněn rozsáhlými povodněmi. V roce 2003 došlo k mírnému oživení ekonomiky, které zaznamenalo i Německo, významný obchodní partner České republiky. Nejvýznamnějším podnikem v odvětví byla ŠKODA AUTO, která pokrývala téměř celý trh osobních automobilů.

Z Tabulka 20 je patrné, že **produkce** výrazně rostla v letech 2000 – 2001 a její meziroční tempo růstu dosahovalo v průměru 21 %. Na růst produkce příznivě působila vysoká výkonnost podniků pod zahraniční kontrolou, která je zpravidla vyšší, než u domácích firem. ŠKODA AUTO v roce 2001 zvýšila svoji produkci osobních automobilů oproti předchozímu roku o 6,2 %, což výrazně ovlivnila modelová řada Fabia (viz obrázek 13). V roce 2002 následovalo zpomalení způsobené ochlazením ekonomiky, došlo k poklesu zahraniční poptávky a nepříznivé dopady způsobily také povodně a stagnace hospodářství. V roce 2003 odezněly nepříznivé dopady způsobené uvedenými událostmi a odvětví automobilového průmyslu zaznamenalo opět nárůst tržeb a příznivý vývoj pokračoval i v dalších letech.

Obrázek 13 – Výroba modelové řady Fabia (v ks)

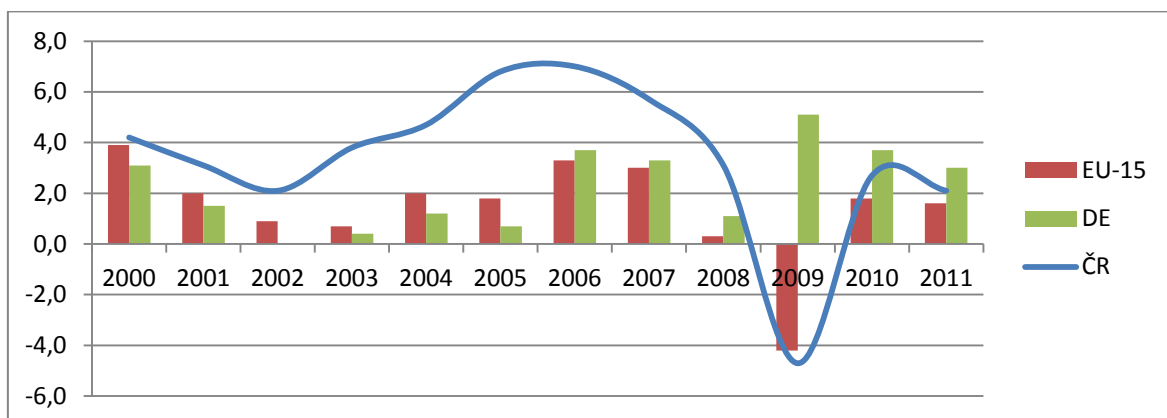
Zdroj: vlastní zpracování, data ŠKODA AUTO a.s.¹⁴⁶

Na **zaměstnanosti** se ekonomický vývoj projevil se zpožděním. V letech 2000 – 2002 rostla meziročním tempem v průměru 6,2%, naopak v roce 2003 zaznamenala výrazný pokles a meziroční tempo činilo 3,1 %. Pozitivní vývoj zaměstnanosti byl způsoben mimo jiné dynamickým růstem produkce, nepříznivě naopak působila ve zpracovatelském, v jeho rámci pak v automobilovém průmyslu postupná restrukturalizace a modernizace výroby,

¹⁴⁶ Výroční zpráva. [online]. ŠKODA AUTO a.s., 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/cs/company/investors/Pages/annual-reports.aspx>.

jejímž cílem bylo snižování nákladů a zvýšení konkurenceschopnosti produkce. Trh práce byl poznamenán dvěma odlišnými trendy. Na jednu stranu hospodářský růst by měl vytvářet nová pracovní místa, na druhou stranu modernizace výroby a silná konkurence působila protichůdně. Dalším faktorem mající vliv na pokles zaměstnanosti bylo zpomalení tempa produkce v roce 2002.

Exportní výkonnost vzrostla v roce 2000 meziročním tempem 24,9 % a potvrdila tak vysokou konkurenceschopnost výrobků automobilového průmyslu. Téměř dvě třetiny produkce směřovaly do zemí Evropské unie, což bylo způsobeno mimo jiné vysokým vlivem podniků pod zahraniční kontrolou, které prošly výraznou modernizací a restrukturalizací výroby. V roce 2001 se export oproti předchozímu roku zvýšil jen mírně, následující rok došlo k poklesu a meziroční tempo dosáhlo 1,1 %. Vlivem oslabení kurzu koruny vůči euru a oživení ekonomik Německa a Evropské unie zaznamenala v roce 2003 exportní výkonnost příznivější tempo růstu, které činilo 6,8 %. Vývoj ekonomiky Německa, EU-15 a České republiky dokumentuje obrázek 14, ze kterého je patrný podobný průběh výkonnosti uvedených ekonomik, s výjimkou roku 2009, kdy v Německu bylo od ledna do září 2009 zavedeno šrotovné.

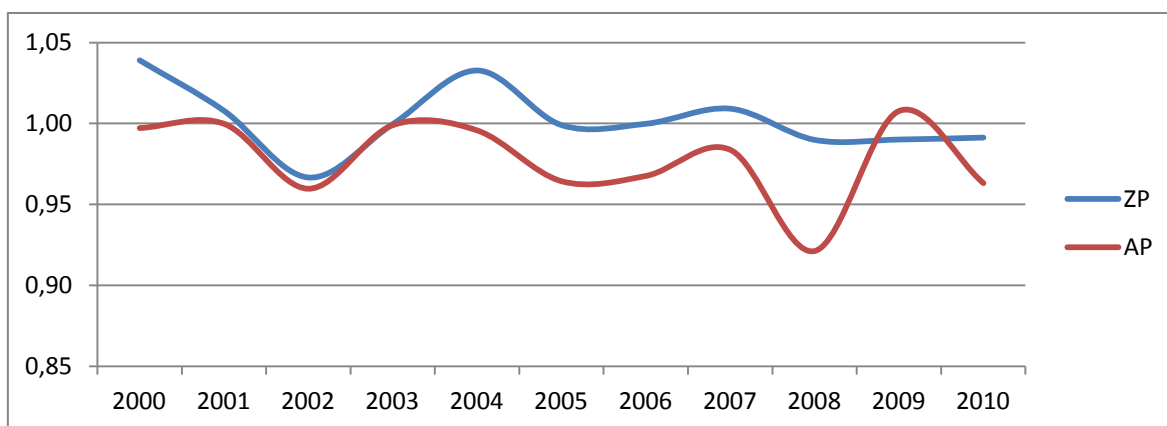

Obrázek 14 – Reálný růst HDP (s.c., v %)
Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁴⁷

Vývoj cen zpracovatelského průmyslu a v jeho rámci odvětví výroby dopravních prostředků popisuje Obrázek 15. Ve sledovaném období došlo k poklesu cen v roce 2002. Tento rok byl poznamenán dezinflačním charakterem cenového vývoje (meziroční tempo

¹⁴⁷ Míra růstu reálného HDP. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsieb020>.

růstu inflace se zpomalilo na 1,8 %). Vliv na vývoj cen mělo mimo jiné posílení kurzu koruny vůči euru a dolaru. Silný kurz tlumil dopady růstu cen energetických surovin a tím i inflaci. Apresiasi zdražila zboží exportované na zahraniční trhy a znevýhodnila tak vývozce a projevilo se snížení zahraniční poptávky. Vliv na cenový vývoj měly také srpnové povodně a stagnace hospodářského vývoje.

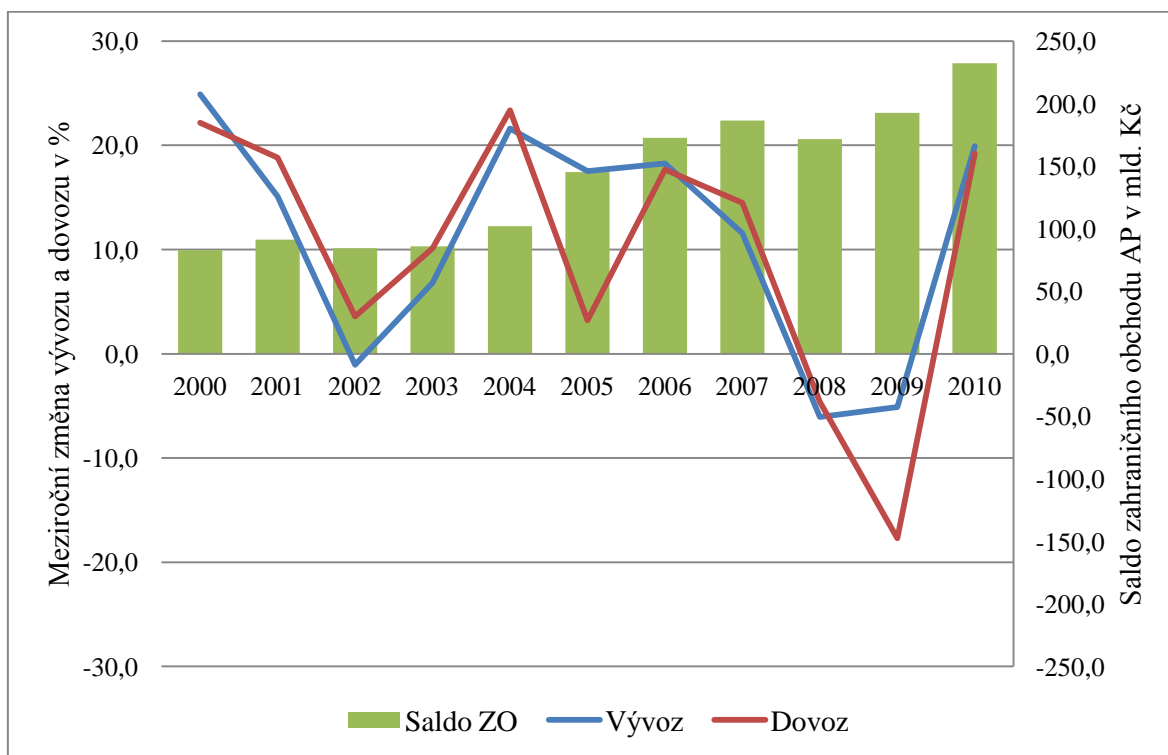
Obrázek 15 – Vývoj cen v ZP a AP měřený deflátozem produkce
Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁴⁸

3.3.2 Analýza automobilového průmyslu v letech 2004 – 2007

Ve sledovaném období česká ekonomika výrazně zrychlila tempo růstu a reálný HDP rostl meziročním tempem v průměru 6,1 %. Velkou mírou se na tomto vývoji podílel český průmysl. Dynamickým tempem rostla také evropská a německá ekonomika. Významnou událostí byl vstup ČR do EU, který s sebou přinesl řadu změn. Podnikatelského sektoru se tyto změny týkaly zejména v oblasti legislativy a konkurenčního prostředí. Jednou z významných změn pro podnikatelskou sféru byl snadnější přístup na jednotný společný trh, který je založen na volném pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. V květnu 2004 byly zrušeny celní bariéry mezi Českou republikou a členskými zeměmi EU, což umožnilo snadnější přístup českých exportních podniků na trhy EU, ale zároveň i silnější konkurenci na domácím trhu. Avšak vstup ČR do EU neměl výrazný vliv na exportní možnosti výrobců motorových vozidel, což bylo projevem zejména vlastnické struktury podniků

¹⁴⁸ Časové řady ukazatelů účtů výroby a tvorby důchodů. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.socas>.

v daném odvětví (v roce 2004 mělo téměř 75 % členů Sdružení automobilového průmyslu zahraničního partnera), již zavedené harmonizace norem se členy EU aj. Lze říci, že automobilový průmysl z hlediska exportních možností byl v EU ještě před vstupem České republiky. Vývoj zahraničního obchodu dokumentuje obrázek 16, ze kterého je patrné, že vstup do EU nezpůsobil výrazné změny v zahraničním obchodě automobilového průmyslu. Naopak výsledky automobilového průmyslu byly ovlivněny vstupem nové automobilky TPCA na trh v roce 2005, což se projevilo zejména v růstu tržeb a zaměstnanosti v odvětví. V letech 2005 – 2007 dosáhla ekonomika dynamického růstu, na kterém se výrazně podílel zahraniční obchod, jehož pozitivní vývoj byl mimo jiné výsledkem volného pohybu zboží a kapitálu. Dalším z pozitivních faktorů byl posilující kurz koruny vůči euru. Hospodářský vývoj se odrazil i na trhu práce, zvyšoval se počet zaměstnaných, a i přes přetrvávající problémy v oblasti strukturální a regionální nezaměstnanosti, došlo k mírnému snížení míry nezaměstnanosti.

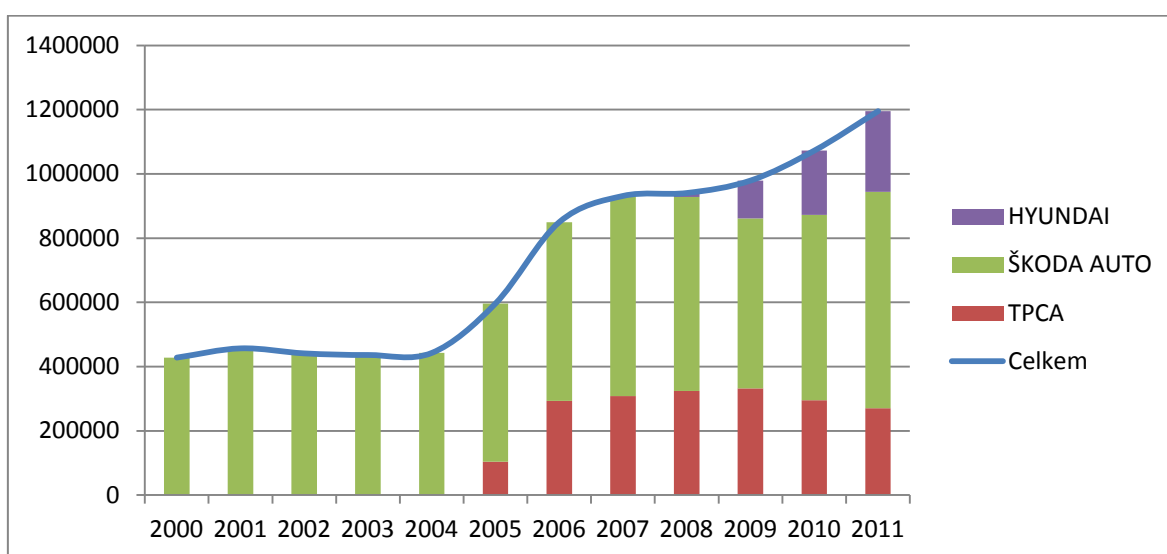

Obrázek 16 – Saldo zahraničního obchodu a meziroční změny vývozu a dovozu
Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁴⁹

¹⁴⁹ *Zahraniční obchod.* [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/s/2011-E_2.

Produkční charakteristiky

Ve sledovaném období došlo k výraznému růstu **produkce**, nastartovanému v roce 2005, na jehož vývoji se podílel vstup kolínské automobilky TPCA. Vlivem zvyšujícího se počtu zahraničních investorů vznikaly nové výrobní kapacity. Počet vyrobených motorových vozidel se zvýšil ze 452 480 ks v roce 2004 na 942 118 ks v roce 2007. Velký podíl na růstu produkce a zaměstnanosti měli rovněž výrobci autodílů a příslušenství. Vývoj výroby osobních vozidel ilustruje obrázek 17. Vývoj na obrázku potvrzuje, že růst produkce nastartovaný v roce 2005 byl způsoben především vstupem kolínské automobilky TPCA.

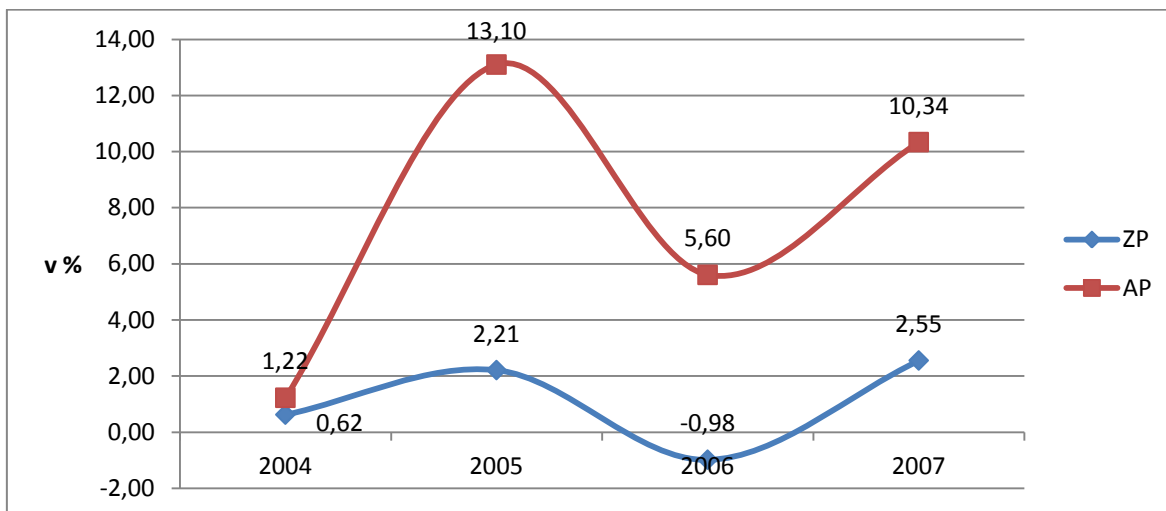
Obrázek 17 – Počet vyrobených osobních a užitkových vozidel v ČR (v ks)

Zdroj: vlastní zpracování, data AUTOSAP¹⁵⁰

Automobilový průmysl je lákavým odvětvím, což se projevilo v nárůstu nových firem operujících v daném odvětví a následně v růstu nových pracovních míst. Především v souvislosti s náborem nových zaměstnanců v TPCA vzrostla **zaměstnanost** na 13,1 % v roce 2005 (ze 1,2 % v roce 2004) a růstová tendence pokračovala i v následujících dvou letech. Obrázek 18 ilustruje vývoj zaměstnanosti ve zpracovatelském a v automobilovém průmyslu. Jeden z vlivů zvýšení zaměstnanosti v roce 2007 byl spojen s náborem zaměstnanců do nové automobilky v Nošovicích - Hyundai Motor Manufacturing Czech

¹⁵⁰ Přehledy výroby a odbytu vozidel domácích výrobců. [online]. AutoSAP, 2012 [vid. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={4A86501A-BBD5-4B8F-AE57-397BC8051C9A}>.

s.r.o., jejíž sériová výroba byla zahájena na konci roku 2008. V souvislosti s touto skutečností začaly přijímat nové zaměstnance i dodavatelé automobilky, kteří mají vysoký podíl na zaměstnanosti v automobilovém průmyslu.

Obrázek 18 – Vývoj zaměstnanosti ve zpracovatelském a automobilovém průmyslu

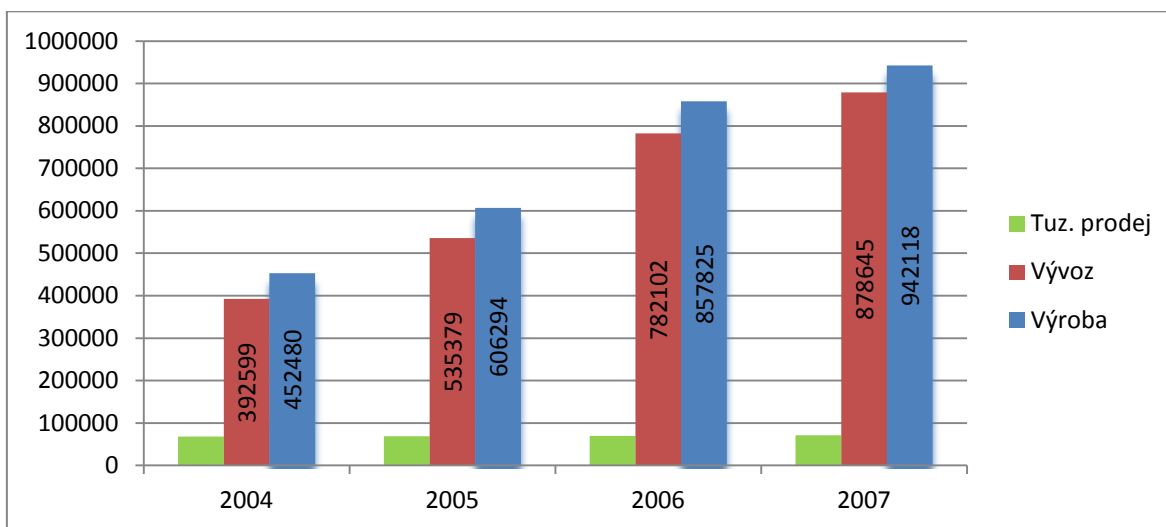
Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁵¹

Ceny se ve sledovaném období vyvíjely relativně rovnoměrně a jejich vývoj odpovídal stabilnímu hospodářskému vývoji. Inflace ve sledovaném období meziročně vzrostla v průměru o 2,5 %, rostly ceny energetických surovin, jejichž dopad na domácí cenovou hladinu byl tlumen posílením kurzu koruny vůči dolaru. V automobilovém průmyslu byl vyvíjen velký tlak na snižování cen především z důvodu obrovské konkurence v odvětví a firmy se snažily spíše snižovat své náklady.

Exportní výkonnost firem rostla dynamickým tempem a byla pozitivně ovlivněna přetrvávající zahraniční poptávkou. Počet vyvezených motorových vozidel dosahoval téměř 90 % z celkové produkce (viz obrázek 19). Největší podíl na vývozu měly firmy ŠKODA AUTO, která v roce 2007 vyvezla 563 tis. kusů a TPCA, která vyvezla 307 tis. kusů osobních vozidel. Vývoj dovozu byl také poměrně významný, s výjimkou roku 2005, kdy došlo ke stagnaci. Dovozy byly podporovány především domácí spotřebitelskou

¹⁵¹ TB0001PPO Zaměstnanost celkem. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas?jmeno_tabulka=PPO&rokod=2000&rokdo=2010&myl ang=CZ&ceny=bc&vystup=obrazovka&priznak=TB%&typ=2&jak=1&dejarchiv=0

poptávkou, která se zvyšovala v souvislosti s růstem reálných mezd a častějším využíváním úvěrových produktů.

Obrázek 19 – Struktura prodeje motorových vozidel v letech 2004 – 2007 (v ks)

Zdroj: vlastní zpracování, data AUTOSAP¹⁵²

3.3.3 Analýza automobilového průmyslu v letech 2008 – 2011

V roce 2008 došlo k ochlazení světové a evropské ekonomiky z důvodu hospodářské krize, která postihla téměř všechny obchodní partnery České republiky. Dopady krize se začaly projevovat v druhé polovině roku 2008 a česká ekonomika se dostala do recese. Koruna vůči euru i dolaru výrazně posílila (v červenci se kurz pohyboval okolo 23 korun za euro), což nepříznivě působilo zejména na malé a střední podniky ztrátou konkurenceschopnosti, velké podniky doplatily na posílení kurzu zhoršením hospodářských výsledků. Naopak v druhé polovině roku došlo k oslabení kurzu koruny vůči euru a dolaru a v únoru 2009 se koruna obchodovala dokonce téměř za 29 korun za euro. V březnu opět začala posilovat. Cena ropy zaznamenala propad v roce 2009 až o 35 %, klesaly ceny komodit, úrokových sazeb a celkový vývoj byl spojen s nestabilitou na finančních trzích. Nejvýraznějším negativním dopadem na automobilový průmysl však bylo oslabení jak zahraniční, tak i domácí poptávky (která byla mimo jiné ovlivněna i růstem spotřebitelských cen). Česká

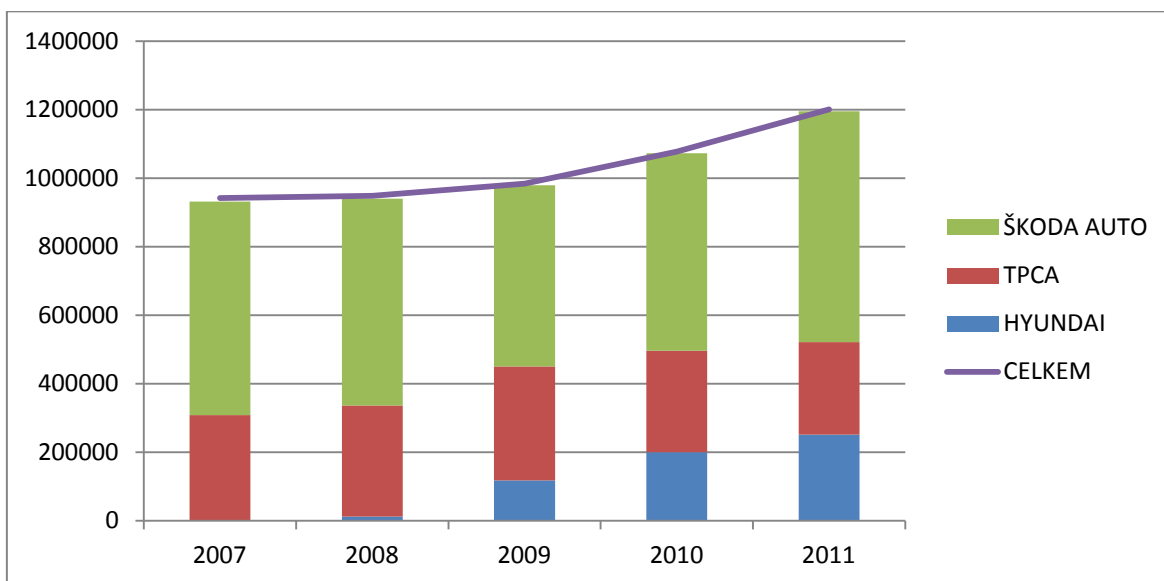
¹⁵² *Přehledy výroby a odbytu vozidel domácích výrobců.* [online]. AutoSAP, 2012 [vid. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={4A86501A-BBD5-4B8F-AE57-397BC8051C9A}>.

ekonomika zaznamenala propad HDP, který činil 4,7 %, opačným směrem však působil zahraniční obchod, který skončil přebytkem. Pozitivní vliv na vývoj vývozu mělo zavedení šrotovného, naopak na pokles dovozu působila nízká domácí poptávka. Šrotovné bylo zavedeno v řadě zemí, např. v Německu, Itálii, Francii, na Slovensku aj. a jedná se o finanční příspěvek státu na nákup nového automobilu při odevzdání starého automobilu (staršího 10 let) na vrakoviště. Např. v Německu činil finanční příspěvek státu až 2500 EUR. Odpůrci šrotovného argumentovali především tím, že se upřednostní průmysl a v jeho rámci podniky operující v automobilovém průmyslu na úkor podniků v jiných odvětvích. Spotřebitelé totiž přesměrují své úspory od plánovaných nákupů do nákupu nových automobilů a firmy tak přijdou o potenciální zisky. Další nevýhoda byla spatřována v tom, že spotřebitelé, kteří plánovali koupit nového vozu např. další rok, přesunou koupi do současnosti a tím se budoucí poptávka přesouvá do současnosti, což znamená, že v dalších letech může chybět. Výhoda byla naopak spatřována zejména v multiplikačním efektu, ve vyšších příjmech DPH, v podpoře ekologie a vyšší bezpečnosti silničního provozu aj. V České republice šrotovné nebylo zavedeno a tak český automobilový průmysl mohl profitovat pouze ze šrotovného v jiných zemích. Rok 2010 byl charakteristický růstem světové, evropské i české ekonomiky, které se projevilo i v dalším vývoji.

Produkční charakteristiky

Hospodářský vývoj se ve sledovaném období nevyvíjel rovnoměrně a sestupná fáze ekonomiky se dotkla i automobilového průmyslu. První polovina roku 2008 měla ještě růstové tendence, avšak ve druhém pololetí došlo ke zlomu a k poklesu HDP a výrobu dopravních prostředků zasáhl vývoj v tomto období poklesem **produkce**. I přes nepříznivé vlivy bylo vyrobeno v České republice 948 128 kusů motorových vozidel, což bylo nepatrně více, než v předchozím roce. Pozitivně na výsledky automobilového průmyslu působilo zvýšení produkce TPCA a zahájení výroby automobilového závodu Hyundai v Nošovicích, naopak Škoda realizovala mírný pokles v letech 2008 a 2009. Vývoj produkce nejvýznamnějších výrobců ilustruje obrázek 20. Během roku 2009 český automobilový průmysl těžil zejména ze šrotovného zavedeného v Německu, ale také ve Francii, Itálii, na Slovensku aj. což mělo pozitivní vliv na objem produkce. V roce 2010 došlo k pozitivnímu obratu ekonomiky především v důsledku oživení ekonomik západoevropských zemí, došlo

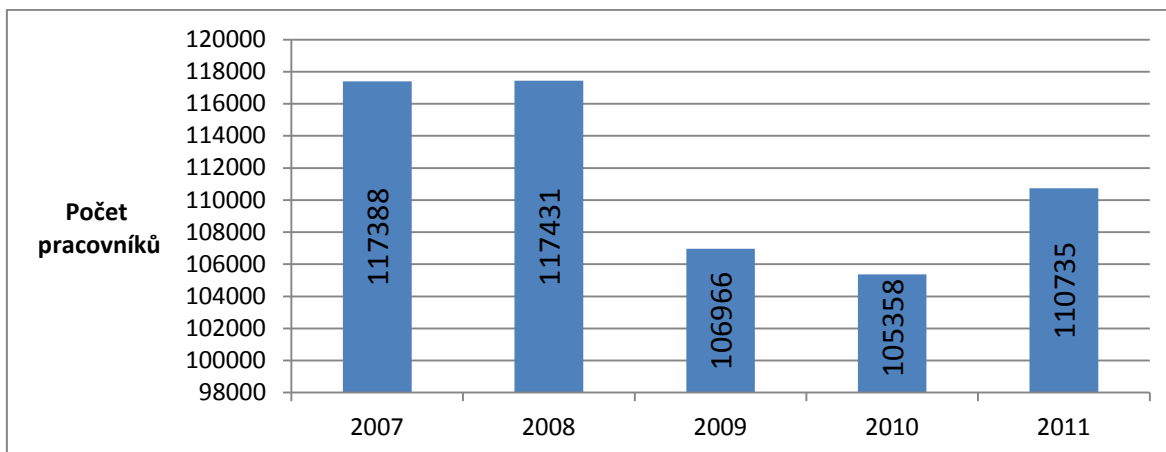
ke zlepšení zahraničního obchodu a s tím související zvýšení zahraniční poptávky, dále se zvýšila zaměstnanost, produkce, aj.

Obrázek 20 – Vývoj produkce nejvýznamnějších výrobců (v ks)
Zdroj: vlastní zpracování, data AUTOSAP¹⁵³

Ve vývoji **zaměstnanosti** se projevily značné výkyvy v důsledku hospodářského vývoje. V roce 2008 zaznamenala míra zaměstnanosti mírný nárůst oproti předchozímu roku, který byl způsoben zejména zahájením výroby automobilového závodu Hyundai, který do konce roku 2008 zaměstnal 2000 pracovníků a s tím související zvyšující se počet pracovníků zaměstnaných jejich dodavateli. V roce 2009 se se zpožděním začaly projevovat důsledky poklesu výkonnosti ekonomiky a míra zaměstnanosti klesla o 10,9 %. Došlo k propouštění zaměstnanců, zejména u výrobců nákladních vozidel a jejich dodavatelů. Výrobci osobních automobilů těžili ze šrotovného v ostatních zemích a nebyly tak nuceny provádět tak dramatická opatření formou propouštění kmenových zaměstnanců. Opětovné zvýšení produkce v roce 2010 způsobilo najímání nových zaměstnanců a vývoj zaměstnanosti se dostal do kladných hodnot. Vývoj počtu pracovníků ve sledovaném období ilustruje obrázek 21.

¹⁵³ *Přehledy výroby a odbytu vozidel domácích výrobců.* [online]. AutoSAP, 2012 [vid. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={4A86501A-BBD5-4B8F-AE57-397BC8051C9A}>.

Obrázek 21 – Vývoj počtu pracovníků ve firmách AutoSAP v letech 2007 - 2011

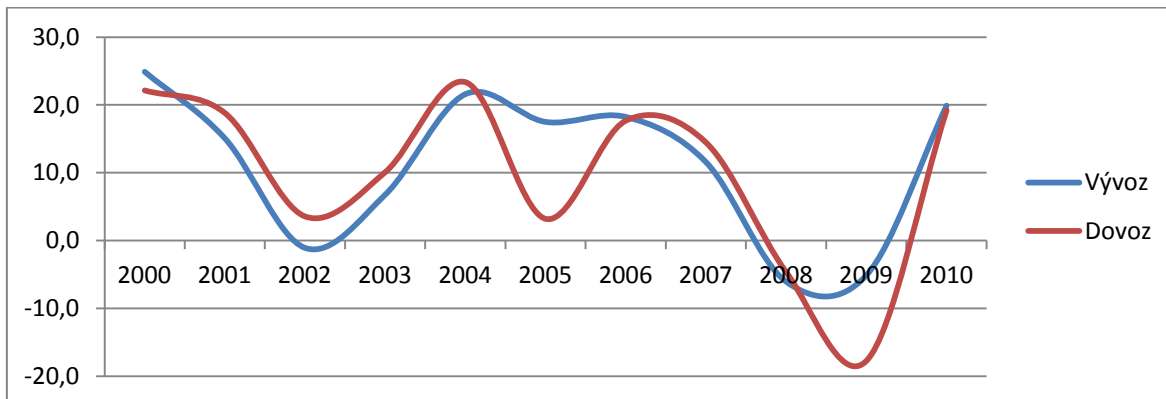
Zdroj: vlastní zpracování, data AUTOSAP¹⁵⁴

Vývoj cen v automobilovém průmyslu neprobíhal rovnoměrně a zlomovým byl rok 2008. V první polovině roku ceny rostly, avšak ve druhém pololetí se začaly projevovat dopady hospodářské krize, což mělo za následek snížení zahraniční i domácí poptávky. Domácnosti i firmy začaly více spořít v pesimistickém očekávání nepříznivého ekonomického vývoje a výrobci byli nuceni snížit ceny. V roce 2009 se pro výrobce motorových vozidel pozitivně projevilo zavedení šrotovného a následné zvýšení poptávky zejména po osobních vozidlech. Nejprodávanějším osobním vozidlem exportovaným do Německa se stala Škoda Fabia, jejíž cena se po odečtení příspěvku stala pro německé spotřebitele velmi příznivá. Na základě pozitivně se vyvíjející poptávky ceny mírně vzrostly a jejich další vývoj byl již poměrně stabilní.

Nejvýznamnějšími českými exportéry byly ŠKODA AUTO a TPCA (po zahájení sériové výroby v roce 2009 i Hyundai). V České republice bylo v roce 2008 vyrobeno 948 128 kusů motorových vozidel, přičemž do zahraničí jich bylo vyvezeno 958 083 kusů (rozdíl byl způsoben zásobami vozidel z předešlého roku). ŠKODA AUTO se na vývozu podílela téměř 65 %, TPCA exportovala 34 % z celkové produkce. Na **exportní výkonnost** výrazně působil hospodářský vývoj české i evropské ekonomiky. Tempo růstu hrubého domácího produktu ve druhé polovině roku 2008 zpomalilo zejména v důsledku poklesu domácí i zahraniční poptávky. Kleslo tempo vývozu, dovozu i salda zahraničního obchodu

¹⁵⁴ *Vývoj počtu pracovníků*. [online]. AutoSAP, 2012 [vid. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={4A86501A-BBD5-4B8F-AE57-397BC8051C9A}>.

a pokles vývozu byl způsoben především snížením prodeje osobních vozidel, které tvořily stěžejní složku prodeje motorových vozidel. Vývoj vývozu a dovozu v automobilovém průmyslu ilustruje následující obrázek.

Obrázek 22 – Tempo růstu vývozu a dovozu motorových vozidel (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ¹⁵⁵

Na zahraniční obchod automobilového průmyslu působil jak vývoj domácí a zahraniční poptávky, tak i vývoj měnového kurzu. Kurz koruny vůči euru a dolaru v prvních polovině roku 2008 posiloval, zboží bylo pro zahraniční trhy dražší a domácí vývozci byli znevýhodněni. Klesla tak konkurenceschopnost domácího vývozu. Obrat nastal ve druhé polovině roku, kdy kurz koruny vůči euru i dolaru oslabil, zahraniční zboží se pro český trh zdražilo a došlo ke zpomalení dovozu, které pokračovalo i v následujícím roce. Dovoz byl také tlumen domácí poptávkou. Naopak vývoz v roce 2009 posílil a významně se na tomto vývoji podepsalo šrotovné v Německu, jehož cílem bylo zmírnění dopadů hospodářské krize a oživení ekonomik. Jak již bylo uvedeno, nejvíce se toto opatření dotklo osobních automobilů, jejichž cena byla pro německé zákazníky po odečtení příspěvku velmi příznivá. Rok 2010 byl poznamenán doběhem šrotovného, zahraniční obchod se již stabilizoval a došlo k růstu dovozu i vývozu. Na pozitivní vývoj zahraničního obchodu působilo oživení světové i evropské ekonomiky a s tím související vyšší zahraniční poptávka.

¹⁵⁵ *Zahraniční obchod*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/s/2011-E_2.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit hospodářský cyklus České republiky v letech 2000 – 2011. Ekonomický vývoj v letech 2000 – 2008 probíhal s rostoucí tendencí a ekonomika byla ve fázi expanze. Obrat nastal ve druhé polovině roku 2008, kdy se ekonomika dostala do sestupné fáze. I přes uvedené etapy expanze a recese byla práce rozdělena do třech období na základě výraznějších změn hlavních makroekonomických ukazatelů. V období 2000 – 2008 lze sledovat dvě vývojové tendence české ekonomiky způsobené odlišnou dynamikou vývoje hlavních makroekonomických ukazatelů. Jedná se o oživení do roku 2003 a následnou konjunkturu do první poloviny roku 2008. Za stěžejní faktory působící na českou ekonomiku v uvedeném období lze považovat vstup ČR do EU a světovou finanční a hospodářskou krizi.

Česká ekonomika v období 2000 – 2003 rostla stabilním tempem s výjimkou roku 2002, jehož vývoj byl ovlivněn zpomalením hospodářského růstu ve vyspělých tržních ekonomikách a následným oslabením zahraniční poptávky. Sledované období bylo charakteristické přílivem přímých zahraničních investic, rostoucím počtem podniků pod zahraniční kontrolou, restrukturalizací a modernizací výroby s cílem zvýšení konkurenceschopnosti produkce. Pro českou ekonomiku byl také velmi významný vývoj evropské ekonomiky, jelikož téměř 85 % vývozu směřovalo do zemí EU. Příznivě na ekonomický vývoj působila rovněž domácí poptávka, v jejím rámci pak spotřeba domácností a za významné faktory lze považovat zejména nízkou inflaci, vyšší úvěrové financování spotřeby a nízké úrokové sazby.

Rok 2004 byl významným vstupem ČR do EU. Česká ekonomika v období 2004 – 2007 dynamicky zrychlila tempo růstu, které pokračovalo do první poloviny roku 2008. Vstup ČR do EU významně přispěl k posílení zahraničního obchodu a k přílivu přímých zahraničních investic (tento trend se projevoval již v předchozím období, avšak nebyl tak výrazný). Dynamický vývoj ekonomiky lze považovat za výsledek volného pohybu zboží a kapitálu a hlavní zdroj ekonomického růstu ve sledovaném období byl zejména zahraniční obchod, který byl mimo jiné pozitivně ovlivněn oživením světové ekonomiky a následně zvýšením zahraniční poptávky (s výjimkou roku 2007, kdy došlo k ochlazení ekonomiky USA v souvislosti se začínající finanční krizí). Na hospodářský růst stále příznivě působila

také domácí poptávka tažená zejména spotřebou domácností, která byla ovlivněna růstem reálných mezd a snížením nezaměstnanosti. Lze říci, že na hospodářský růst České republiky působily jak reálné faktory, tzn. na straně nabídky, tak i monetární faktory na straně poptávky.

Ve druhé polovině roku 2008 se začaly projevovat dopady světové finanční a hospodářské krize, ekonomika značně zpomalila a dostala se do fáze recese. Tato skutečnost zprostředkovaně zasáhla nejen českou ekonomiku, ale i téměř všechny země, které jsou významnými obchodními partnery pro Českou republiku. V roce 2009 hrubý domácí produkt zaznamenal prudký pokles, a to o 4,7 % (jedná se o nejnižší hodnotu za sledované období). I přes probíhající krizi byl zahraniční obchod významnou složkou ekonomického vývoje a obchodní bilance skončila výrazným přebytkem. Vývoz byl posílen zejména z důvodu zavedení šrotovného v Německu a Česká republika z tohoto opatření výrazně profitovala. Dovozy byly naopak tlumeny poklesem domácí poptávky způsobeným zejména pesimistickým očekáváním domácností a firem v souvislosti s nepříznivým ekonomickým vývojem. V roce 2010 došlo k mírnému zotavení světové i evropské ekonomiky. Začaly se však projevovat nepříznivé dopady spojené s dluhovou krizí v eurozóně, která se začala šířit v roce 2009.

První teze stanovená v úvodu řeší otázku, zda se jednotlivá zkoumaná období výrazně liší fází hospodářského cyklu. První dvě sledovaná období jsou charakteristická růstovou tendencí české ekonomiky, druhé období však zaznamenalo dynamičtější růst způsobený zejména dopady vstupu do EU. Výrazný propad nastal v roce 2009, kdy se ekonomika dostala do fáze recese, která se projevila na všech hlavních makroekonomických ukazatelích. Lze konstatovat, že se výrazně liší období expanze (do roku 2008) a recese (od roku 2009).

Lze potvrdit i druhou tezi, a to že ekonomický cyklus jeví silnou závislost na EU vlivem naší exportní a importní závislosti. Z analýzy vyplývá, že Česká republika je silně exportní zemí a její růst je výrazně tažen zahraničním obchodem. Vstup ČR do EU silně ovlivnil budoucí objemy vývozu a dovozu a vývoj zahraničního obchodu do jisté míry odrážel hospodářský vývoj Evropské unie, kam ČR vyváží téměř 85 % své produkce.

Druhá praktická část práce zkoumá dopady hospodářského cyklu na stěžejní odvětví českého průmyslu, a to na automobilový průmysl. Lze říci, že situace v tomto odvětví do jisté míry odráží vývoj české ekonomiky, resp. že česká ekonomika poměrně výrazně závisí na kondici tohoto odvětví. Na vývoj automobilového průmyslu působily jak změny uvnitř odvětví, tak i vnější ekonomické faktory. Za významný faktor v rámci odvětví lze považovat vstup nových automobilek na trh, a to kolínské automobilky TPCA v roce 2005 a automobilového závodu Hyundai v Nošovicích, jehož sériová výroba byla zahájena na konci roku 2008. Nepříznivě však toto odvětví ovlivnily dopady světové finanční a hospodářské krize, které byly zčásti kompenzovány zavedením šrotovného v Německu a v jiných zemích.

Na ekonomický vývoj České republiky má velký význam zahraniční obchod, jehož nedílnou součástí je právě automobilový průmysl. Výroba dopravních prostředků je silně proexportním odvětvím a na českém exportu se podílí 18,7 %. Téměř 85 % produkce míří do zemí EU, z toho 17 % do Německa. Z uvedeného vyplývá, že výroba dopravních prostředků je silně závislá na vývoji evropské a světové ekonomiky, resp. na vývoji zahraniční poptávky. Toto odvětví procházelo růstovou tendencí do roku 2007. Pouze v roce 2002 zaznamenalo útlum z důvodu působení dopadů teroristických útoku z 11. září 2001. Došlo k ochlazení ekonomik a poklesu zahraniční poptávky. Oslabení domácí poptávky bylo způsobeno rozsáhlými povodněmi v roce 2002. Následující rok došlo k oživení jak české, tak i evropské ekonomiky, včetně Německa, které je pro Českou republiku významným obchodním partnerem. Exportní výkonnost byla na vysoké úrovni a potvrdila tak silnou konkurenceschopnost produkce automobilového průmyslu. Jak již bylo uvedeno, výrazným mezníkem pro další vývoj byla světová krize a s ní spojený pokles zahraniční poptávky. Negativní dopady tohoto vývoje byly kompenzovány zavedením šrotovného zejména v Německu, z čehož výrazně profitovaly domácí automobilky a dopady krize tak byly utlumeny. Negativní vlivy tohoto vývoje se projeví spíše u výrobců nákladních aut a u dodavatelů automobilek, kteří museli omezovat výrobu a propouštět. V následujících letech v souvislosti s oživením západoevropských ekonomik došlo ke zvýšení zahraničního obchodu a vývoj automobilového průmyslu se stabilizoval.

K dalšímu pozitivnímu vývoji české ekonomiky by jistě přispěla stabilizace politické scény v České republice, která je spojena s řadou korupčních afér a vzbuzuje nedůvěru nejen občanů, ale i zahraničních partnerů.

Plánovaná úsporná opatření vlády s cílem udržet schodek státního rozpočtu pod 3 % HDP nemusí být právě vhodným řešením. Vláda by měla podpořit domácí poptávku, plánovaná opatření však mohou mít opačný efekt, a to omezení spotřeby domácností, které může být nepříznivý vliv na ekonomický vývoj.

Seznam použité literatury

Citace:

ARENA, R. a C. DANGEL-HAGNAUER. The Contribution of Joseph Schumpeter to Economics: Economic development and institutional change. London: Routledge, 2002, 264 s. ISBN 0-415-2284-7.

CZESANÝ, S. *Hospodářský cyklus*. Praha: Linde, 2006, 199 s. ISBN 80-7201-576-1.

HELÍSEK, M. *Makroekonomie: základní kurz*. 2. vydání. Slaný: Melandrium, 2002, 326 s. ISBN 80-86175-26-X.

HOLMAN, R. *Ekonomie*. 4. aktualizované vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, 709 s. ISBN 80-7179-891-6.

HOLMAN, R. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 539 s. ISBN 80-7179-380-9.

HOLMAN, R. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3.

KADEŘÁBKOVÁ, A. et al. *Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2005*. Praha: Linde, 2006, 318 s. ISBN 80-86131-66-1.

KADEŘÁBKOVÁ, Anna et al. *Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2006 - 2007*. Praha: Linde nakladatelství s.r.o., 2007, 557 s. ISBN 80-86131-64-5.

KADEŘÁBKOVÁ, A. a V. ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006, 293 s. ISBN 80-86730-05-0.

KLIKOVÁ, CH. a KOTLÁN I. et al. *Hospodářská politika: teorie a praxe*. 2. vydání. Ostrava: SOKRATES, 2006, 339 s. ISBN 80-86572-37-4.

MACH, M. *Makroekonomie II: pro magisterské (inženýrské) studium*. vydání třetí. Slaný: MELANDRIUM, 2001, 367 s. ISBN 80-86175-18-9.

MANKIW, N. Gregory. *Macroeconomics*. 4th edition. New York: Worth Publishers, 1999, 553 s. ISBN 1-57259-644-9.

SLANÝ, A. et al. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 375 s. ISBN 80-7179-738-3.

SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 541 s. ISBN 978-80-87109-21-2.

SOUKUP, J. et al. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Management Press, 2010, 518 s. ISBN 978-80-7261-219-2.

Internetové zdroje:

Časové řady ukazatelů účtů výroby a tvorby důchodů. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.socas>.

Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

Klasifikace produkce (CZ - CPA). [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [cit. 2012-04-018]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_produkce_\(cz_cpa\)](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_produkce_(cz_cpa)).

Makroekonomická predikce České republiky: říjen 2007 [online]. Praha: MFČR [vid. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MakroPre_2007Q4_komplet_pdf.pdf.

M000121 HDP důchodovou metodou. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-03-24]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>.

M000111a HDP výdajovou metodou (běžné ceny). [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-03-24]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>.

M000101a HDP výrobní metodou (běžné ceny). [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-03-24]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>.

Míra růstu reálného HDP. In: [online]. ČSÚ: Praha, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsieb020>.

OPEC Basket Price. : [online]. OPEC, 2012 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/40.htm.

Platební bilance. [online]. Praha: ČNB [vid. 2012-04-15]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=DAC&p_sestuid=&p_lang=CS

Přehledy výroby a odbytu vozidel domácích výrobců. [online]. AutoSAP, 2012 [vid. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={4A86501A-BBD5-4B8F-AE57-397BC8051C9A}>

Příspěvky k vývoji HDP (bez vyloučení dovozu pro konečné užití). [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09 [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

Tab_VS Výdaje na hrubý domácí produkt, sezonně očištěno. [online]. Praha: ČSÚ, 2012, 2012-03-09 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr

TB0001B1Gc Hrubá přidaná hodnota (ceny roku 2005). [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.socas>.

TB0001PPO Zaměstnanost celkem. In: [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas?jmeno_tabulka=PPO&rokod=2000&rokdo=2010&mylang=CZ&ceny=bc&vystup=obrazovka&priznak=TB%&typ=2&jak=1&dejarchiv=0.

Výběr dat. [online]. Praha: ČNB [vid. 2012-03-26]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=DAC&p_sestuid=&p_lang=CS

Vybrané devizové kurzy. [online]. Praha: ČNB, 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/vybrane_form.jsp.

Výroční zpráva. [online]. ŠKODA AUTO a.s., 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/cs/company/investors/Pages/annual-reports.aspx>.

Výroční zpráva 2001 [online]. Praha: ČNB[cit. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni_zpravy/download/vyrocni_zprava_2001.pdf.

Vývoj počtu pracovníků. [online]. AutoSAP, 2012 [vid. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={4A86501A-BBD5-4B8F-AE57-397BC8051C9A}>.

Zahraniční obchod. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/s/2011-E_2.

Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - Metodika. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps.

Zdroje hrubého domácího produktu, běžné ceny, sezonně očištěno. [online]. Praha: ČSÚ, 2012-03-09, [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

Ostatní literatura:

KEYNES, J. M. *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. New York: HBJ, 1964, 403 s. ISBN 0-15-634711-3.

SAMUELSON, P. A. a W. D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: NS Svoboda, 2007, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.

SPĚVÁČEK, V. et al. Česká ekonomika po vstupu do Evropské unie. *Politická ekonomie*. 2008, č. 3., s. 291 – 317. ISSN 0032-3233.

Seznam příloh

Příloha A	Hlavní makroekonomické ukazatele	91
Příloha B	Platební bilance 2000 – 2011	92
Příloha C	Vývoj ceny ropy 2000 – 2011	93
Příloha D	Vývoj kurzů 2000 – 2011	94
Příloha E	Klasifikace produkce CZ - CPA.....	95

Příloha A Hlavní makroekonomické ukazatele

Ukazatel		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ukazatele reálné ekonomiky													
HDP (b.c.)	mln. Kč	2 269,7	2 448,6	2 567,5	2 688,1	2 929,2	3 116,1	3 352,6	3 662,6	3 848,4	3 739,2	3 775,2	3 809,3
HDP na 1 obyvatele (b.c.)	Kč/obyv.	220 949	239 487	251 700	263 497	286 979	304 478	326 553	354 808	368 986	356 405	358 957	362 949
HDP na 1 obyvatele v PPS (b.c.)	PPS/obyv.	13 519	14 459	15 023	15 867	16 920	17 792	18 949	20 662	20 227	19 307	19 438	
HDP	%, r/r, r.	4,2	3,1	2,1	3,8	4,7	6,8	7,0	5,7	3,1	-4,7	2,7	1,7
Výdaje na konečnou spotřebu	%, r/r, r.	0,7	3,4	4,5	5,5	1,3	2,7	2,9	3,1	2,3	0,8	0,6	-0,8
z toho: spotřeba domácností	%, r/r, r.	0,9	3,3	3,1	5,3	3,2	2,9	4,3	4,1	3,0	-0,4	0,6	-0,5
Výdaje na tvorbu hrubého kapitálu	%, r/r, r.	11,4	4,9	1,5	-0,9	6,8	4,3	10,2	15,5	1,9	-20,8	5,9	-1,6
z toho: fixního	%, r/r, r.	6,5	4,5	3,8	0,6	3,0	6,0	5,8	13,2	4,1	-11,5	0,1	-1,2
Vývoz zboží a služeb	%, r/r, r.	17,3	11,6	2,4	7,6	13,7	11,8	14,0	11,3	3,9	-10,0	16,6	11,0
Dovoz zboží a služeb	%, r/r, r.	16,0	12,5	4,7	7,4	10,1	6,1	11,0	12,9	2,7	-11,7	16,2	7,5
Domácí realizovaná poptávka	%, r/r, r.	2,3	3,6	4,3	4,2	1,6	3,5	3,7	5,8	2,8	-2,6	0,5	-0,9
Deflátor HDP	%, r/r	1,4	4,6	2,6	0,9	4,0	-0,3	0,5	3,3	1,9	1,9	-1,7	-0,7
Hrubý disponibilní důchod (b.c.)	mln. Kč	2 228,6	2 377,1	2 469,4	2 582,5	2 783,4	2 969,0	3 163,8	3 377,5	3 643,9	3 462,2	3 490,2	3 517,2
Hrubé národní úspory (b.c.)	mln. Kč	589,6	618,0	595,3	589,2	674,1	763,94	840,599	903,9	1001,2	772,8	782,6	797,0
Míra hrubých národních úspor	%	26,5	26,0	24,1	22,8	24,2	25,7	26,6	26,8	27,5	22,3	22,4	22,7
Míra hrubých úspor domácností	%	11,2	10,3	10,2	9,0	8,0	9,7	10,7	10,4	9,5	10,9	10,5	9,2
Souhrnná produktivita práce	%, r/r	5,2	3,2	0,9	5,1	5,0	5,0	6,6	3,7	0,6	-2,4	3,1	1,4
Jednotkové pracovní náklady	%, r/r	1,1	4,0	3,9	1,3	2,5	-1,1	-0,4	2,2	2,3	2,3	-1,4	-0,7
Energetická náročnost	%, r/r	-1,3	-0,3	-1,3	-2,9	-2,5	-5,6	-5,2	-5,5	-5,4	-2,3		
Emise CO2	%, r/r	5,2	1,1	-2,9	1,2	0,1	-0,8	3,4	2,8	-7,7	-7,9		
Průmysl	tržby	%, r/r	11,4	1,8	1,2	16,1	6,9	8,5	14,1	-0,3	-15,9	9,8	7,2
Stavební produkce	%, r/r, r.		10,4	3,0	9,3	8,8	5,2	6,0	7,1	0,0	-0,9	-7,1	-3,5
Služby	- tržby	%, r/r, r.						4,6	8,7	0,2	-9,9	-0,8	-1,5
Zemědělství	- tržby	%, r/r, r.	-3,0	-1,6	2,5	-5,5	0,0	8,0	-3,7	-6,6	-3,8	7,1	6,4
Obecná míra nezaměstnanosti	%	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	%	4,1	4,2	3,7	3,9	4,3	4,2	3,9	2,8	2,2	2,0	3,0	
Míra registrované nezaměstnanosti	%	9,02	8,54	9,15	9,90	10,24							
Míra reg.nezam. dle st. metodiky	%				9,03	9,19	8,96	8,13	6,62	5,44	7,98	9,01	8,57
Průměrná hrubá nominální mzda ¹⁾	%, r/r		8,8	8,0	5,8	6,3	5,0	6,6	7,2	7,8	3,3	1,9	2,2
Průměrné reálné mzdy ¹⁾	%, r/r		3,9	6,1	5,7	3,4	3,0	4,0	4,3	1,4	2,3	0,4	0,3
Průměrný starob.důchod/pr. mzda	%	44,2	43,4	43,5	42,2	40,6	41,1	40,8	40,6	40,2	41,6	41,2	42,0
Míra inflace	%, r/r	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9
Ceny průmyslových výrobců	%, r/r	4,9	2,8	-0,6	-0,4	5,5	3,1	1,5	4,1	4,5	-3,1	1,2	5,6
Ceny stavebních prací	%, r/r	4,1	4,0	2,7	2,2	3,7	3,0	2,9	4,1	4,5	1,2	-0,2	-0,5
Ceny tržních služeb	%, r/r	3,3	3,9	3,3	1,6	2,3	-0,4	3,4	1,6	3,8	1,5	-1,2	0,9
Ceny zemědělských výrobců	%, r/r	9,2	8,4	-9,5	-2,9	8,1	-9,4	1,1	16,5	8,8	-24,8	5,4	19,1
Ceny vývozu zboží	%, r/r	6,3	0,4	-6,7	0,9	3,7	-1,5	-1,2	1,3	-4,6	0,2	-1,0	1,7
Ceny dovozu zboží	%, r/r	12,0	-1,5	-8,5	-0,3	1,6	-0,5	0,3	-1,0	-3,3	-3,5	2,0	4,3
Směnné relace	%	-5,1	1,9	2,0	1,2	2,1	-1,0	-1,5	2,3	-1,3	3,8	-2,9	-2,5
Ménové ukazatele													
CZK/EUR	průměr	35,610	34,083	30,812	31,844	31,904	29,784	28,343	27,762	24,942	26,445	25,290	24,586
CZK/USD	průměr	38,590	38,038	32,736	28,227	25,701	23,947	22,609	20,308	17,035	19,057	19,111	17,688
Nominální efektivní kurz	%	66,8	69,6	78,0	78,7	79,7	84,4	88,6	91,0	101,7	97,8	100,0	103,0
Reálný efektivní kurz	%	74,5	78,3	86,3	85,4	88,0	91,8	93,7	96,4	105,4	99,7	100,0	102,9
M1 *	%, r/r				15,4	8,0	13,4	14,7	15,7	9,7	6,1	7,8	6,0
M2 *	%, r/r				8,4	6,2	10,7	14,6	17,0	14,0	0,8	0,3	3,7
M3 *	%, r/r				7,8	6,4	11,1	13,8	16,7	13,1	0,4	0,0	3,1
Běžný účet (BÚ) platební bilance	mln. Kč	-104,9	-124,5	-136,4	-160,6	-147,5	-30,851	-67,0819	-156,9	-81,3	-89,3	-146,6	-109,1
Finanční účet (FÚ) platební bilance	mln. Kč	148,0	172,8499	347,8274	157,0935	177,312	159,9563	99,834	125,3052	92,2	143,2	174,3	87,9
Změna devizových rezerv	mln. Kč	-31,6	-67,2	-216,9	-12,9	-6,8	-92,9	-2,1	-15,7	-40,1	-60,6	-41,4	17,2
BÚ/HDP	%	-4,6	-5,1	-5,3	-6,0	-5,0	-1,0	-2,0	-4,3	-2,1	-2,4	-3,9	-2,9
FÚ/HDP	%	6,5	7,1	13,5	5,8	6,1	5,1	3,0	3,4	2,4	3,8	4,6	2,3
Stav devizových rezerv (DR) ČNB	mln. Kč	496,8	524,5	714,6	691,5	636,2	726,7	656,6	631,0	716,0	764,3	796,8	803,4
Stav DR* ČNB/HDP	%	21,9	21,4	27,8	25,7	21,7	23,3	19,6	17,2	18,6	20,4	21,1	21,1
Krytí dovozu zb. a služeb DR ČNB	měsíc	4,1	4,0	5,6	5,1	4,2	4,5	3,6	3,1	3,6	4,4	3,9	3,5

Poznámky:

r/r mezikvartální změna; . údaj není k dispozici; * stav ke konci období, r. reálné

¹⁾ na přepočtené počty, celé národní hospodářství

Zdroj: Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr.

Příloha B Platební bilance 2000 – 2011

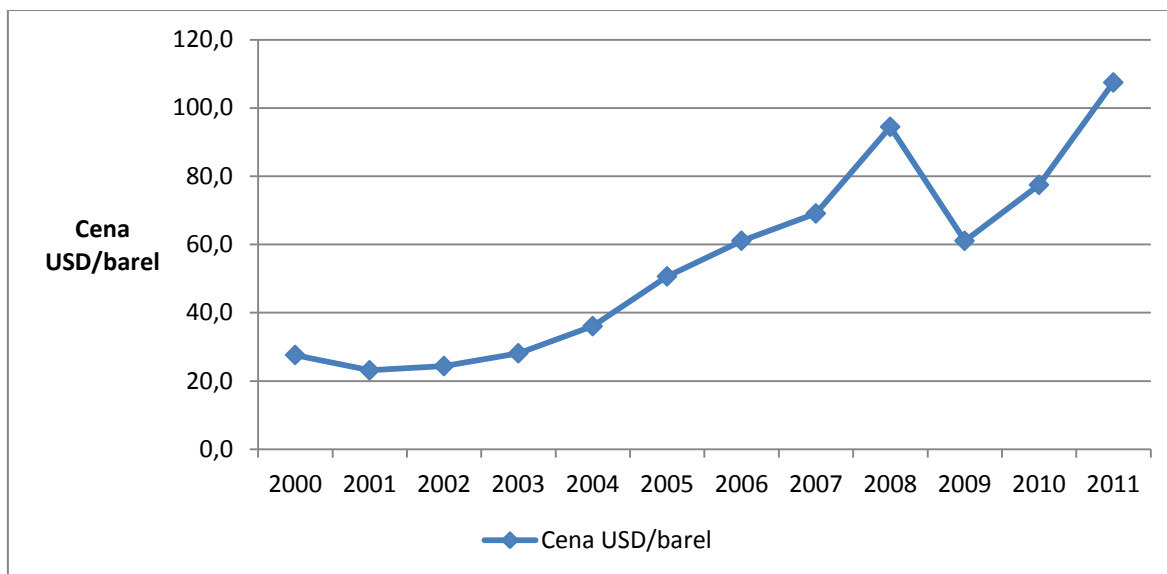
PLATEBNÍ BILANCE (v mld. Kč)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Běžný účet	-104,9	-124,5	-136,4	-160,6	-147,5	-30,9	-67,1	-156,9	-81,3	-89,3	-146,6	-109,1
Obchodní bilance	-120,8	-116,7	-71,3	-69,8	-13,4	48,6	59,3	46,9	25,7	87,3	53,8	94,0
Vývoz	1121,1	1269,6	1254,4	1370,9	1722,7	1719,9	1929,4	2152,4	2116,6	1875,1	2175,1	2448,9
Dovoz	1241,9	1386,3	1325,7	1440,7	1736,0	1671,3	1870,1	2105,5	2090,9	1787,8	2121,3	2354,8
Bilance služeb	54,6	58,0	21,9	13,2	16,6	37,9	49,0	59,2	73,9	73,9	75,3	66,3
Příjmy	264,8	269,7	231,1	219,2	247,1	284,0	319,7	350,7	371,9	367,8	399,3	408,4
Doprava	53,7	57,5	56,6	60,6	69,9	69,9	77,3	90,5	91,3	88,7	97,1	96,7
Cestovní ruch	115,1	118,1	96,3	100,3	107,2	115,5	132,9	139,8	133,1	132,6	136,0	135,0
Ostatní služby	96,0	94,1	78,3	58,3	70,0	98,6	109,5	120,3	147,4	146,4	166,3	176,7
Výdaje	210,2	211,7	209,3	205,9	230,5	246,1	270,7	291,4	298,0	293,9	324,0	342,1
Doprava	27,5	30,6	29,3	33,7	47,6	52,6	58,9	69,1	70,9	63,4	78,7	84,3
Cestovní ruch	49,4	52,8	51,5	54,4	58,4	57,8	62,2	72,2	78,6	77,2	77,6	80,6
Ostatní služby	133,3	128,3	128,4	117,8	124,6	135,8	149,6	150,1	148,4	153,3	167,7	177,2
Bilance výnosů	-53,0	-83,5	-115,6	-119,9	-156,6	-128,3	-164,6	-254,7	-174,9	-249,6	-285,0	-271,9
Výnosy	75,4	84,9	66,8	75,5	87,2	106,5	129,2	153,0	173,3	98,4	92,0	96,1
Náklady	128,4	168,4	182,4	195,4	243,8	234,8	293,8	407,7	348,2	348,0	376,9	368,0
Běžné převody	14,4	17,8	28,7	15,8	6,0	11,0	-10,8	-8,3	-5,9	-0,9	9,2	2,5
Příjmy	36,6	36,4	46,7	47,0	53,1	70,5	50,3	59,2	66,2	73,0	87,9	85,6
Výdaje	22,2	18,6	18,0	31,2	47,0	59,5	61,1	67,5	72,2	73,9	78,7	83,1
Kapitálový účet	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-14,2	5,5	9,9	21,6	27,1	51,2	32,5	14,7
Příjmy	0,2	0,1	0,2	0,2	5,6	8,4	17,3	23,9	42,4	74,3	38,3	20,7
Výdaje	0,4	0,4	0,3	0,3	19,8	2,9	7,4	2,2	15,3	23,1	5,8	6,0
Finanční účet	148,0	172,8	347,8	157,1	177,3	160,0	99,8	125,3	92,2	143,2	174,3	87,9
Přímé investice	190,8	208,3	270,9	53,5	101,8	279,6	90,3	179,1	36,3	37,7	95,0	75,2
v zahraničí	-1,7	-6,3	-6,8	-5,8	-26,1	0,4	-33,2	-32,9	-73,8	-18,1	-22,3	-20,4
zahraniční v tuzemsku	192,4	214,6	277,7	59,3	127,8	279,2	123,4	211,9	110,1	55,8	117,3	95,6
Portfoliové investice	-68,2	34,9	-46,7	-35,7	53,0	-81,2	-26,9	-57,2	-9,1	158,7	150,4	5,8
Finanční deriváty	-1,4	-3,2	-4,3	3,9	-3,2	0,2	0,7	1,3	-0,2	0,4	-3,0	-3,0
Ostatní investice	26,9	-67,1	127,9	135,5	25,7	-38,6	35,8	2,2	65,3	-53,6	-68,1	9,8
Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly	-11,4	19,1	5,6	16,5	-8,9	-41,8	-40,6	25,6	2,1	-44,5	-18,7	-10,7
Změna devizových rezerv	-31,6	-67,2	-216,9	-12,9	-6,8	-92,9	-2,1	-15,7	-40,1	-60,6	-41,4	17,2

Zdroj: *Platební bilance*. [online]. Praha: ČNB [vid. 2012-04-15]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=DAC&p_sestuid=&p_lang=CS, vlastní zpracování.

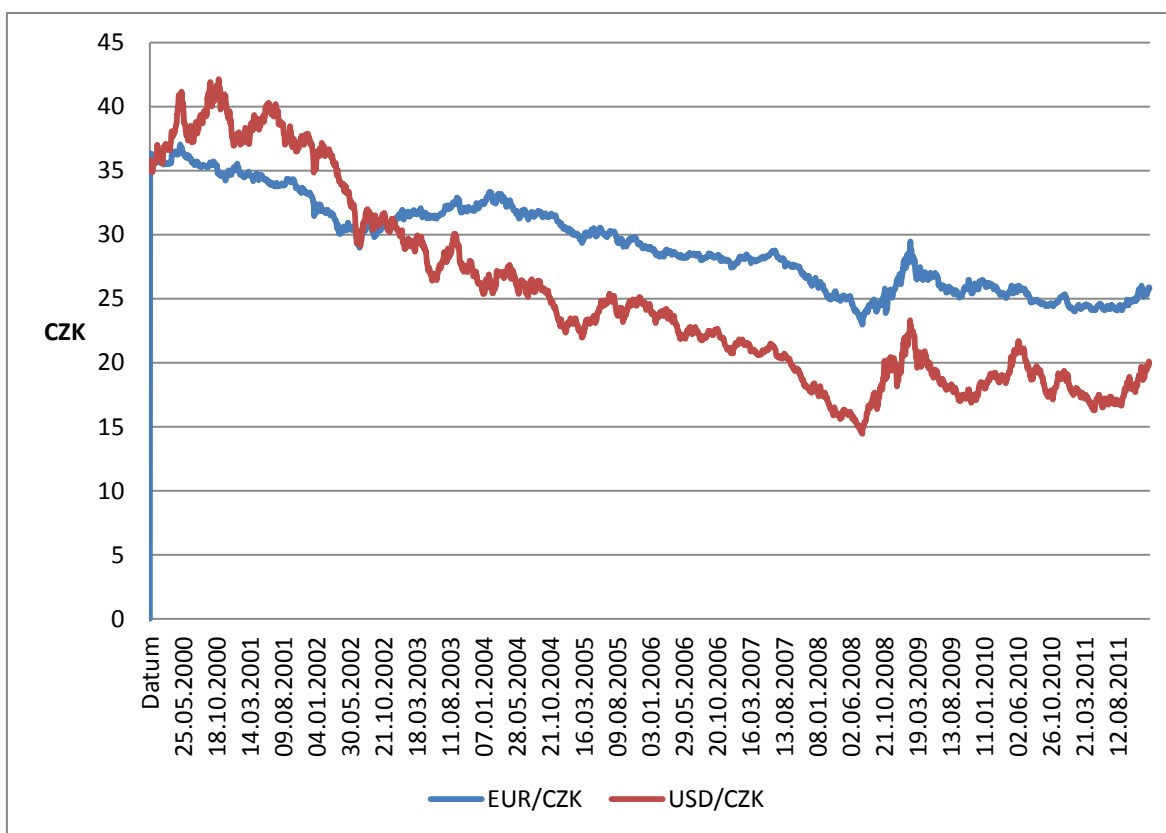
Příloha C Vývoj ceny ropy 2000 – 2011

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Cena	27,6	23,1	24,4	28,1	36,1	50,6	61,1	69,1	94,5	61,1	77,5	107,5

Zdroj: *OPEC Basket Price*. [online]. OPEC, 2012 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/40.htm, vlastní zpracování.

Příloha D Vývoj kurzů 2000 – 2011

Zdroj: *Vybrané devizové kurzy*. [online]. Praha: ČNB, 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/vybrane_form.jsp, vlastní zpracování.

29	Motorová vozidla (kromě motocyklů), přívěsy a návěsy, vč. subdodavatelských prací
29.1	Motorová vozidla (kromě motocyklů) vč. subdodavatelských prací
29.10	Motorová vozidla (kromě motocyklů) vč. subdodavatelských prací
29.10.1	Motory s vnitřním spalováním, používané pro motorová vozidla (kromě motocyklů)
29.10.11	Vratné zážehové spalovací pístové motory s vnitřním spalováním a s obsahem válců <= 1 000 cm³
29.10.12	Vratné zážehové spalovací pístové motory s vnitřním spalováním a s obsahem válců > 1 000 cm³
29.10.13	Pístové vznětové motory s vnitřním spalováním, používané k pohonu vozidel
29.10.2	Osobní automobily
29.10.21	Automobily se zážehovým spalovacím motorem s obsahem válců <= 1 500 cm³, nové
29.10.22	Automobily se zážehovým spalovacím motorem s obsahem válců > 1 500 cm³, nové
29.10.23	Automobily s pístovým vznětovým motorem s vnitřním spalováním (s dieselovým motorem nebo motorem s žárovou hlavou), nové
29.10.24	Ostatní automobily pro přepravu osob
29.10.3	Motorová vozidla pro přepravu deseti a více osob
29.10.30	Motorová vozidla pro přepravu deseti a více osob
29.10.4	Motorová vozidla nákladní
29.10.41	Motorová vozidla pro nákladní dopravu s pístovým vznětovým motorem s vnitřním spalováním (s dieselovým motorem nebo motorem s žárovou hlavou), nová
29.10.42	Motorová vozidla pro nákladní dopravu se zážehovým spalovacím pístovým motorem s vnitřním spalováním; ostatní nákladní motorová vozidla, nová
29.10.43	Silniční návěsové tahače
29.10.44	Podvozky motorových vozidel s motory (šasi)
29.10.5	Motorová vozidla pro zvláštní účely
29.10.51	Jeřábové automobily
29.10.52	Vozidla konstruovaná pro jízdu na sněhu, na golfových hřištích apod., s motorem
29.10.59	Motorová vozidla pro zvláštní účely j. n.
29.10.9	Subdodavatelské práce při výrobě motorových vozidel (kromě motocyklů)
29.10.99	Subdodavatelské práce při výrobě motorových vozidel (kromě motocyklů)
29.2	Karoserie motorových vozidel; přívěsy a návěsy, vč. subdodavatelských prací
29.20	Karoserie motorových vozidel; přívěsy a návěsy, vč. subdodavatelských prací
29.20.1	Karoserie motorových vozidel
29.20.10	Karoserie motorových vozidel
29.20.2	Přívěsy a návěsy; kontejnery
29.20.21	Kontejnery speciálně konstruované a vybavené pro jeden nebo více druhů dopravy
29.20.22	Obytné nebo kempinkové přívěsy a návěsy typu karavan
29.20.23	Ostatní přívěsy a návěsy
29.20.3	Díly přívěsů, návěsů a ostatních vozidel bez mechanického pohonu
29.20.30	Díly přívěsů, návěsů a ostatních vozidel bez mechanického pohonu
29.20.4	Rekonstrukce a kompletace interiéru motorových vozidel a karosářské služby
29.20.40	Rekonstrukce a kompletace interiéru motorových vozidel a karosářské služby
29.20.5	Vybavování interiéru karavanů a obytných mobilních přívěsů
29.20.50	Vybavování interiéru karavanů a obytných mobilních přívěsů
29.20.9	Subdodavatelské práce při výrobě karoserií motorových vozidel, přívěsů a návěsů
29.20.99	Subdodavatelské práce při výrobě karoserií motorových vozidel, přívěsů a návěsů
29.3	Díly a příslušenství pro motorová vozidla (kromě motocyklů), vč. subdodavatelských prací
29.31	Elektrické a elektronické zařízení pro motorová vozidla (kromě motocyklů), vč. subdodavatelských prací
29.31.1	Soupravy zapalovacích kabelů a ostatní elektroinstalace používaná v automobilech, letadlech nebo lodích
29.31.10	Soupravy zapalovacích kabelů a ostatní elektroinstalace používaná v automobilech, letadlech nebo lodích
29.31.2	Ostatní elektrická zařízení pro motorová vozidla (kromě motocyklů)
29.31.21	Zapalovací svíčky; magnetické zapalovače (magneta); dynama s magnetem (magdyna); setrvačníky s magnetem; rozdělovače; zapalovací cívky
29.31.22	Spouštěče a duální startovací generátory; ostatní generátory a ostatní přístroje a zařízení
29.31.23	Elektrické přístroje signalizační, elektrické stěrače, rozmrazovače a odmlžovače pro motorová vozidla
29.31.3	Díly ostatních elektrických zařízení pro motorová vozidla a motocykly
29.31.30	Díly ostatních elektrických zařízení pro motorová vozidla a motocykly
29.31.9	Subdodavatelské práce při výrobě elektrického a elektronického zařízení pro motorová vozidla (kromě motocyklů)
29.31.99	Subdodavatelské práce při výrobě elektrického a elektronického zařízení pro motorová vozidla (kromě motocyklů)
29.32	Ostatní díly a příslušenství pro motorová vozidla (kromě motocyklů), vč. subdodavatelských prací
29.32.1	Sedadla používaná v motorových vozidlech (kromě motocyklů)
29.32.10	Sedadla používaná v motorových vozidlech (kromě motocyklů)
29.32.2	Bezpečnostní pásy, airbagy a příslušenství karoserií
29.32.20	Bezpečnostní pásy, airbagy a příslušenství karoserií
29.32.3	Díly a příslušenství motorových vozidel (kromě motocyklů) j. n.
29.32.30	Díly a příslušenství motorových vozidel (kromě motocyklů) j. n.
29.32.9	Montáže dílů a příslušenství pro motorová vozidla (kromě motocyklů) j. n.; montáže kompletních konstrukčních sad pro motorová vozidla (kromě motocyklů) v rámci výrobního procesu; subdodavatelské práce při výrobě ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla (kromě motocyklů)
29.32.91	Subdodavatelské montážní práce na kompletních sadách pro motorová vozidla (kromě motocyklů)
29.32.92	Montáže dílů a příslušenství motorových vozidel (kromě motocyklů) j. n.
29.32.99	Subdodavatelské práce při výrobě ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla (kromě motocyklů)

Zdroj: *Klasifikace produkce (CZ - CPA)*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [cit. 2012-04-018]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_produkce_\(cz_cpa\)](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_produkce_(cz_cpa)).